

„Hajdúk jövője” – Partnerségben a vidékért

Helyi Vidékfejlesztési Stratégia 2011.

2011. május 23.

Készítette:

HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport



ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013



Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa



Tartalomjegyzék

Bevezető

1	Vezetői összefoglaló	4
1.1	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe	5
1.2	Főbb célkitűzések	5
1.3	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának célja	6
1.4	A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők	7
1.5	A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások	8
2	Helyzetelemzés	8
2.1	A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése	8
2.1.1	A térség általános jellemzői, környezeti állapot, földrajzi jellemzők, földhasználati módok	8
2.1.2	Demográfiai helyzet	11
2.1.3	Gazdasági környezet	13
2.1.4	Társadalmi környezet	16
2.2	A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség	17
2.3	A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése	18
2.4	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága	23
2.5	SWOT elemzés	24
3	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia	27
3.1	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe	27
3.2	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez	27
3.3	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései	28
3.4	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia intézkedései	37
3.5	Forrásallokáció	52
4	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiával kapcsolatos intézkedések	54
4.1	Nyilvánossági intézkedések, projektötlet-gyűjtés	54
4.2	A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia végrehajtása	56
5	Mellékletek	56
5.1	A HVS felülvizsgálat során végzett tevékenységek	56
5.2	Pénzügyi táblázatok, forrásallokáció	58
5.3	A nyilvánossági intézkedésekre vonatkozó igazoló dokumentumok	61
5.4	Térképek (a térség természeti, egyéb adottságait bemutató térképek)	68
5.5	Táblázatok (statisztikai adatok összefoglaló táblázatai)	68
5.6	A térségre vonatkozó egyéb stratégiák listája	73
5.7	Fenntarthatósági alapelvek	73



Bevezető

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program *Irányító Hatóságának 6/2011. (II. 4.) közleménye* rendelkezik arról, hogy a 93/2007. (VII. 29.) FVM rendelet, valamint a 147/2007. (XII. 4.) FVM rendelet alapján elkészített Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálata a gazdasági, társadalmi helyzet változása, valamint a LEADER program végrehajtására vonatkozó egyéb feltételek változása, és a forrásallokációban is tükröződő célrendszer prioritásainak lehetséges módosulása miatt indokolttá vált.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében készülő Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák (HVS) elsődleges célja a helyi fejlesztési igények felmérése és azokra olyan válaszok megfogalmazása, melyek hozzájárulnak a vidék sajátosságainak megfelelő fejlesztéshez, valamint elősegítik a LEADER és egyéb források hatékony felhasználását. A HVS végrehajtása során elért eredmények, az országban, és a világban zajló társadalmi és gazdasági folyamatok szükségessé teszik a HVS rendszeres felülvizsgálatát, amely kiterjed a főbb célokra, valamint az intézkedésekre. A HVS időszakos felülvizsgálata, frissítése biztosítja, hogy a LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett térség folyamatosan változó fejlesztési igényeit valóban tükröző alapdokumentum legyen. Továbbá hozzájárulhat a LEADER program 2007-2013 programozási időszakon átnyúló folytatásának megalapozásához is.

Jelen dokumentum a HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER HACS területét érintő térség gazdasági helyzetelemzését, valamint az erre épülő vidékfejlesztési stratégiát tartalmazza, továbbá a programban foglaltak megvalósítására alkalmas konkrét célkitűzéseknek alárendelt intézkedéseket.

A vidékfejlesztési stratégia főbb tartalmi elemei a következők:

1. ***Vezetői összefoglaló***
2. ***Helyzetelemzés***
3. ***A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia***
4. ***A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiával kapcsolatos intézkedések***
5. ***Mellékletek***

A *Bevezető* rész tartalmazza a fejlesztési program készítésével kapcsolatos alapvető információkat. A bevezetésben bemutatásra kerül a program készítésének háttere, valamint a dokumentum felépítése (jelen fejezet). Ezt követi a stratégia alapján készült **vezetői összefoglaló**. A **Helyzetelemzés** rész tartalmazza az érintett térség részletes gazdasági, társadalmi helyzetelemzését, a belső erőforrások, adottságok elemzését. A helyzetfeltárás főbb megállapításai a fejezet végén egy SWOT analízisben kerülnek összefoglalásra. A helyzetfeltárás és a SWOT analízis megállapításai alapján került kialakításra a **térség Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája**, a fő célkitűzések és intézkedések kijelölésével.

I Vezetői összefoglaló

A HVS felülvizsgálat két szakaszból áll: a HVS általános részének felülvizsgálata (a továbbiakban: HVS általános felülvizsgálat), valamint a projektötlet-gyűjtésre épülő célterület tervezés (a továbbiakban: HPME katalógus kidolgozása). A HVS általános felülvizsgálat a nyilvánosság bevonásával, fórumok, projektgyűjtés, egyeztetések, ülések, taggyűlések, gyűlések keretében történt. A felülvizsgálat során megállapítást nyert, hogy az eredeti HVS tartalmában, fejlesztési céljaiban megfelel a jelenlegi igényeknek. Néhány adat frissítésére, a jövőkép aktualizálására, pontosítására volt szükség, és 2 új LEADER célterület került megfogalmazásra.

Az ütemezés a HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Akciócsoport területén az ÚMVP Irányító Hatóságának 6/2011 (II.4.) közleményéhez igazodva történt.

2011.február 15-ig a HACS a Projektötlet-gyűjtést és a HVS általános *felülvizsgálatát nyilvánosan meghirdette*, melynek kezdete a február 17.-én, Hajdúböszörményben tartott *indító megbeszélés volt*, egy nyílt HACS ülés keretében. A tervezői csoport kijelölése megtörtént (11 fő). Ezután került sor a *vidékfejlesztési fórumok* tartására, ahol a HVS jövőképe, célkitűzései, intézkedései kerültek meghatározásra a korábbi HVS alapján. 2011. február 23-án Hajdúnánáson, 28-án Hajdúszováton, március 1-én pedig Hajdúszoboszlón tartott a HACS munkaszervezet fórumot, ahol az általános ismertetés, ötletelés mellett a *projektgyűjtés* is nagyon fontos feladat volt. Összesen 65 db projekt-gyűjtő adatlap érkezett a munkaszervezethez, melyet a tervezői csoport segítségével a HVS intézkedéseire próbáltak illeszteni. A beérkezett igények alapján a TCS megvizsgálta, hogy a LEADER programon belül már meglévő célterület keretében, vagy esetleg új célterület kialakításával támogatható-e az ötlet. 2011. március 10-én megtörtént a *HVS dokumentum általános részének* (3.2.pontig) véglegesítése és jóváhagyása (tervezői csoport és HACS általi). 2011. március 18-án a HVS dokumentum IH-nak való megküldését (az elektronikus formában a HACS beszámoló felületre csatolással) teljesítettük. Március 11-ei héten megkezdődött a felülvizsgálat 2. szakasza. Március 24-én *döntés* született a *beérkezett projektötletekről*, a HVS intézkedéseiről, és megkezdődött a célterületek kidolgozása. *Egyeztetések* történtek 2011.április 14.-én a Nyíregyházi MVH Kirendeltségen, 19-én pedig a Budapesti MVH-ban az Irányító Hatóság munkatársainak közreműködésével. A célterületek, a HVS-hez véglegesítés, a HACS és a TCS általi jóváhagyás május 23-án megtörtént. Az Akciócsoport a HVS-t a május 30-ig a HACS honlapján (www.haverkft.hu) közzéteszi.

A HVS felülvizsgálat a Közlemény mellékleteként szereplő „Útmutató”-ban megadott struktúra alapján, Microsoft Word formátumban készült. A HVS felülvizsgálattal kapcsolatos dokumentumok a HACS elektronikus beszámoló felületen csatolásra kerültek.

A HVS felülvizsgálat időtartama alatt az IH és az MVH folyamatos konzultációs lehetőséget biztosított, valamint a 2011.02.10. - 2011.03.04. közötti időszakban régiós szintű egyeztetéseket is szervezett. Akciócsoportunk munkaszervezete 2011. február 21-én, Jászapátiban vett részt a HVS-el kapcsolatos képzésen.

A HVS felülvizsgálat részeként elkészülő HPME-k kötelező IH-val, MVH-val történő egyeztetések megtörténtek (2011. április 14. és 19.).

FONTOS!!!

A LEADER Program célterületeihez szükséges jogszabályi és pályázati háttér:

- LEADER Jogcím rendelet (VM)- általános feltételek
- Pályázati felhívás (VM)- részletes feltételek
- HPME katalógus (HACS)- célterület adatlapok (pályázható célok, specifikus feltételek)
- MVH közlemény (MVH)- formanyomtatványok, beadás feltételei, formája
- LEADER kritériumrendszer (amelyhez a projekteknek igazodni kell) **(HVS MELLÉKLET- 5.8.)**

A pályázati feltételek teljesítéséhez minden dokumentum ismerete és használata szükséges!!!

1.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

2013-ra a Hajdúság hagyományainak és a települések karakterének megőrzése mellett vonzó, élhető, fejlődő, egészséges környezetet nyújtó, minőségi termelést és szolgáltatásokat nyújtó, színvonalas turisztikai attrakciókat és mezőgazdasági termékeket biztosító, tudatos térségi együttműködésen alapuló térség kialakulása, ahol a munkahelyteremtés által erősödő versenyképesség, és a helyi specialitásokra alapozott „térségi identitás” kialakulása növeli a térség népességmegtartó erejét.

1.2 Főbb célkitűzések

A jövőképben is megfogalmazott, elérni kívánt célok, melyek a fő fejlesztési prioritások és fejlesztési intézkedések által valósulhatnak meg. A helyi gazdaság versenyképességének növelésével, a meglévő piacok megtartásával és új piaci lehetőségek megszerzésével biztosítani kívánjuk a térség lakóinak a megélhetését, amely hozzájárul a népesség megtartásához. Ehhez a mezőgazdaság versenyképességének növelésén és a jövedelmezőség biztosításán túl elengedhetetlen a turizmus kínálta lehetőségek minél szélesebb körű kiaknázása, a helyi minőségi termékek és szolgáltatások biztosítása, és a térségi együttműködések ösztönzése. A magasabb minőségű szolgáltatások nyújtásával, a civil szféra megerősítésével, a turisztikai attrakciók szélesebb körű biztosításával és az ehhez szükséges beruházások megvalósításával vonzóbbá kívánjuk tenni a térséget, amely hozzájárul a jövőkép eléréséhez. A természeti- táji- és kulturális értékek védelmével és a vidéki térség életminőségének javításával, élhetőbb lakókörnyezet kialakításával kívánjuk a térség lakóinak komfortérzetét növelni és valós alternatívát kínálva kiemelni a vidéki élet nyújtotta lehetőségeket.

Fő célkitűzések (és azon belül prioritások):

- **„Vidéki örökség megőrzése”**
 - ✓ Utódainkra örökítve
- **„Falumegújítás”**
 - ✓ Városias vidék - Vidéki város
- **Turizmus**
 - ✓ Hajdúság kincsei
 - ✓ Rabul ejtő Hajdúság
- **„Hajdúsági Versenyképességért”**
 - ✓ Versenyképes gazdaság a Hajdúságban
 - ✓ Fenntartható agrárgazdaság a Hajdúságban
- **„Élhetőbb vidékért”**
 - ✓ Fejlődő vidékért
 - ✓ Közösségi terek kialakítása
 - ✓ Tudatosan az egészségünkért és a környezetünkért
- **„Bio- és megújuló energiaágazat fejlesztése”**
 - ✓ Energiával okosan
- **„Érték az ember”**
 - ✓ Piaci igényekhez igazodó oktatás és képzés
- **„Hajdúk jövője - identitás erősítése”**
 - ✓ Hajdú Vigasságok
 - ✓ Hajdú életérzés

1.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának célja

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának alapvető célja, hogy válaszokat tudjon adni a HVS végrehajtásának előrehaladása és a HVS által elért eredmények, valamint a helyi, hazai és globális társadalmi és gazdasági környezetben, folyamatokban bekövetkezett változásokra. A tervezés óta eltelt 2 év alatt *gazdasági válság* söpört végig a világon, amely a térség szereplőire is nagyon kedvezőtlenül hatott. Az ÚMVP nagy lehetőség lenne a vidéki térségek fejlődése számára, de a lakosság, az önkormányzatok, a vállalkozók és civil szervezetek pénzügyi problémái az elmúlt időszakban felerősödtek, mely az egyik legfőbb nehézséget jelenti a fejlesztési irányok meghatározásában, és a projektek megvalósításában. A pénzügyi háttér gyengesége miatt az utófinanszírozási rendszer nehezen megvalósítható. Az eddigi tapasztalatok alapján megállapítható, hogy az ÚMVP adta lehetőségek kihasználásának legfőbb gátja a kialakult gazdasági helyzet, a pénzügyi bizonytalanság. A hazai viszonyok is jelentősen megváltoztak, melyek nagy hatással vannak a hazai LEADER program működésére. Jelenleg zajlik a rendszer átalakítása, módosítása a források hatékony és gyors felhasználása érdekében. Minden a program sikeres megvalósítása érdekében történik, de az átalakítással járó feladatok, a megoldandó helyzetek, az új LEADER HACS-ok alakulása megnehezíti a tervezés folyamatát. Az elmúlt 2 év munkája alatt az Akciócsoport, és a

munkaszervezet is sok tapasztalatot szerzett az ÚMVP program hatékonysága, a gyakorlati megvalósítása, és a közösségépítés terén.

1.4 A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők

A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport a HVS 2011. évben történő felülvizsgálatát az ÚMVP Irányító Hatóságának előírásaira alapján a nyilvánosság biztosítása mellett végezte. Hirdetmény jelent meg a HVS felülvizsgálat indításáról, melyben a HACS munkaszervezete hirdetményekben tájékoztatta a térség lakosságát, helyi szereplőket. A hirdetmény megjelent a HACS saját honlapján (www.haverkft.hu). Valamennyi települési önkormányzatának e-mailben, postán és faxon is megküldésre került, levélben ösztönözve őket a felülvizsgálat hirdetéséről. Ennek eredményeképpen kifüggesztésre került valamennyi polgármesteri hivatal hirdetőabláján, megjelent 5 települési honlapon (Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Hajdúdorog, Ebes). A tájékoztató levél és hirdetmény a HA-VER Nonprofit Kft. valamennyi tagjának e-mailben és postán is megküldésre került, valamint a működésünk óta vezetett ügyfél regisztráció alapján keletkezett e-mail címekre (pályázók, támogatási kérelmet benyújtók, személyes, e-mail, telefonos megkeresések). A HACS honlapján megjelentek a HVS felülvizsgálattal kapcsolatos aktuális tájékoztatások, valamint a HVS véleményezés alatt levő aktuális szövege, munkaanyagai. A HVS felülvizsgálat alatt folyamatos konzultációs lehetőséget biztosítottunk a HACS munkaszervezet irodáiban. A nyitvatartási idő alatt a munkaszervezet kollégái hétfőn 8-tól 6 óráig, keddtől csütörtökig 8-tól 16 óráig fogadták az ügyfeleket. A konzultációs lehetőség a településeken tartott fórumok után, a helyszínen is biztosított volt. 2011.02.17-én, Hajdúböszörményben került megrendezésre a HVS felülvizsgálatot indító megbeszélés, nyílt taggyűlés keretében. A tervezői csoport tagjai megválasztásra kerültek, 11 fővel. A 35 jelen lévő HACS taggal a döntés a közlemény alapján szabályszerű volt. (A teljes HACS tagság 42%-a jelent meg- az üzleti és civil szféra több mint 50%-os arányával-, a jelenlévők egyhangú támogatása mellett született a döntés.) A TCS minden héten ülészik, melyeken megvitatták, előkészítették a felülvizsgált HVS-t. A munkaszervezet vidékfejlesztési fórumokat tartott a térség 3 településén (február 23. Hajdúnánás, február 28. Hajdúszovát, március 1. Hajdúszoboszló), ahol a főbb irányok meghatározása, a vélemények hangoztatása, javaslatok megfogalmazása mellett a helyi fejlesztési igények felmérése, problémák felvetése és projektgyűjtés volt a legfontosabb cél. A HVS felülvizsgálat záró momentumaként 2011. május 23-án nyílt ülést tartott az Akciócsoport, ahol a végleges HVS dokumentum elfogadásra került, és az érdeklődők számára már a LEADER célterületek is felvázolásra kerülhettek.

A fórumokon összesen 50 fő vett részt, ebből Hajdúnánáson volt a legnagyobb az aktivitás, ahol 29-en voltak jelen, ezután Hajdúszovát következett 14 és Hajdúszoboszló 4 fővel. Sajnálatos módon érződik a helyi szereplőkön egyfajta passzivitás és a tervezési folyamatok iránti bizalmatlanság. A megjelentek elsősorban magánszemélyként regisztráltatták magukat. Hajdúnánás: 18 magánszemély, 6 civil szervezet, 5 vállalkozás; Hajdúszovát: 4 magánszemély, 2 önkormányzat, 8 civil szervezet; Hajdúszoboszló: 1 önkormányzat, 1

magánszemély, 1 vállalkozás, 4 civil szervezet. Az indító megbeszélésen az akciócsoport tagjain kívül 10 fő vett részt. A helyszíneken projektgyűjtő adatlapok nem kerültek leadásra, viszont a fórumokat követően 45 db érkezett postán, vagy személyesen 2011. március 08-ig. A beérkezett projektötletek javaslattevők általi megoszlása a következő: magánszemély 9 db, önkormányzat, önkormányzati tulajdonú szervezet 19 db, civil szervezet 14 db, vállalkozás 3 db.

1.5 A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások

A célkitűzések száma és tartalma az eredeti HVS-hez képest nem változott.

A felülvizsgálat során megállapítást nyert, hogy az eredeti HVS tartalmában, fejlesztési céljaiban megfelel a jelenlegi igényeknek. Néhány adat frissítésére (helyzetemelés), a jövőkép aktualizálására, pontosítására volt szükség, és 2 új LEADER célterület került megfogalmazásra.

- Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása (4.1.8. és 4.1.9.)
- Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által (3.2.6.)

A LEADER 2. körében összesen 7 célterülethez (10 intézkedés) kerül forrás allokálás, vagyis ezekre a célterületekre lehet a későbbiekben pályázni.

- Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen
- Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által
- Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése (LHH és nem LHH)
- Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása (LHH és nem LHH)
- Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése
- Szabadidős és sport szolgáltatások fejlesztése- "Ép testben ép lélek"
- Hajdúk Magyarországa (LEADER) térségi rendezvények

2 Helyzetelemzés

2.1 A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése

2.1.1 A térség általános jellemzői, környezeti állapot, földrajzi jellemzők, földhasználati módok

Az Akciócsoport „felépítése” az alulról történő önszerveződéssel, két- Debrecen övező-térség összefogásával alakult, a LEADER források lehívása érdekében. Vannak eltérések a két kistérség felépítésében, a települések jellemzőiben, de a közös földrajzi adottságok, a széles alapokon nyugvó történelmi gyökerek és néphagyományok, a történelmi múlt, a hasonló gazdasági adottságok, problémák „összekötik” a településeket és jó alapot

szolgáltatnak az együttműködésre a LEADER program sikeres megvalósítása érdekében. A térség Hajdúvárosai Bocskai örökségére, a sajátos hajdú-múltra építve tervezik jövőjüket.

A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport a hátrányos helyzetű **Észak-Alföldi Régióban, Hajdú- Bihar megyében** helyezkedik el. (Melléklet-5.4.1.- Térkép) Területileg **két kistérség** (Hajdúböszörményi és Hajdúszoboszlói statisztikai kistérségek) **7 települését** öleli fel (Melléklet-5.4.2.- Térkép). Településeit tekintve 4 várost (Hajdúnánás, Hajdúdorog, Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló) és 3 községet (Nagyhegyes, Ebes és Hajdúszovát) takar, melyek természet-földrajzilag a Hajdúság területéhez tartoznak. A kevés településszám ellenére nagy népességszámú térségről beszélhetünk, hiszen az **1 147 km²-en, 94 191 fő él.**

A térség jellegéről, **a települések szerkezetéről** elmondható, hogy nem egységes. A Hajdúböszörményi kistérség városai nagy kiterjedésű, nagy lakosságszámú települések, önálló településrészekkel (Bodaszőlő, Hajdúvid, Nagypród, Tedej). Vonzáskörzetük nem is alakulhatott ki, hiszen nincsenek környező apró falvak. Debrecen hatása nagyon meghatározó. A Hajdúszoboszlói kistérséget egy nagyváros, és az azt övező 3 község alkotja. A térség tehát nagyon heterogén, hiszen a több tízezer fős városok, és az ezeket övező falusias települések (településrészek, falvak) alkotják. A nagy „mezővárosok” jelenléte ellenére tehát alapvetően „vidéki jellegű” térségről beszélhetünk, amelyet a települések népsűrűsége is alátámaszt (mindegyik településen 100 fő/km² alatti).

A térség **földrajzi fekvése** rendkívül kedvező. Az Alföld keleti részén, a Hajdúság, és Hortobágy területén található. Meghatározó jelentőséggel bír Tokaj-Hegyalja közelsége, illetve a Tiszát a Berettyóval összekötő Keleti-főcsatorna. A térség közúti, vasúti és légi közlekedése javult az elmúlt időszak országos fejlesztéseivel, az M3-as és M35-ös autópálya felújításával, és a Debrecen elkerülő gyorsforgalmi út megépítésével a térség megközelíthetősége jelentős mértékben javult. Nagy előny, hogy a településekről az autópályák maximum 10 perc alatt elérhetők. A térséget a Budapest – Szolnok – Debrecen - Nyíregyháza 100-as és a Debrecen – Tiszalök 109-es számú vasútvonal érinti. Két település marad ki a vasúti közlekedésből (Hajdúszovát, Nagyhegyes). A helyközi autóbusz közlekedés a megyében sugaras szerkezetű, Debrecen központú, a települések egymással való összeköttetése nem kielégítő. Nem elhanyagolható szempont Debrecen (régióközpont) és Nyíregyháza (megyeszékhely) erőteljes társadalmi, gazdasági hatása, de közvetetten Miskolc térszervező hatása is kimutatható (Melléklet-5.4.3.- Térkép). A terület komoly természeti kincse a termálvíz és a jó minőségű termőföld, amely alapvetően meghatározza a **térség jellegét**. E két adottság közül egyik, másik, vagy mindkettő meghatározó jelentőségű a települések „életében”. Hajdúszoboszló országunk élmezőnyében szerepel a termálvíz-, és gyógyvízhasznosításra épült idegenforgalmi infrastruktúrájával. A termálvíz hasznosítás a többi Hajdú városban is egyre nagyobb jelentőséggel bír, és kiemelt fejlesztési célként szerepel a települések hosszú távú terveiben.

A térséget vízföldrajzi szempontból a Tisza közelsége, a Keleti-főcsatorna vonala, a kisebb vízfolyások (Kösely, Kadarcs), és állóvizek (tavak, csatornák, nádas ősmeder, ivóvíz és hévízkutak) jellemzik. Talajföldrajzilag a Hajdúsági jó minőségű löszös csernozjom talaj és a

gyengébb minőségű Hortobágyi szikes talaj a meghatározó. Kedvezőek a klimatikus viszonyok, ám időnként mediterrán típusú éghajlat jellemzi a térséget. Problémát jelent a talaj-, és talajvíz-szennyezettség, és a gyakoribbá váló szélsőséges időjárási jelenségek. Az erdőszűltség az országos átlag alatt van. Jelentős a NATURA 2000 programba tartozó, valamint a Hortobágyi Nemzeti Parkhoz tartozó **természetvédelmi területek** aránya. A természetes növénytakarót a rossz minőségű szikesek növénytakarásai és a löszhátakon a mezőgazdaság által szinte teljesen elpusztított löszpusztarét jelenti. Kiemelt figyelmet érdemel a védett területek jellegzetes madárvilága pl.: túzok, sziki pacsirta **(Melléklet-5.4.4.-Térkép)**

A hajdúsági mezővárosok népe már a régi idők óta földműveléssel, állattartással foglalkozott. Az ipar és a kereskedelem elég későn alakult ki. A magas aranykorona értékű szántóföldek kedveznek a gabonafélék, burgonya és takarmánynövények, valamint a csemege-kukorica, és a zöldborsó termesztésének. Újabb lehetőséget nyújtanak a nemrég telepített gyümölcsösök (meggy). Állattartás vonatkozásában a szarvasmarha, sertés, juh és baromfifélék tenyésztése a meghatározó, bár ez az ágazat az elmúlt időszakban jelentősen leépült. A nagyüzemi mezőgazdaságban a műtrágyák, növényvédő szerek tartós és szakszerűtlen használata, valamint az állattartás az elmúlt évtizedekben maradandó károkat okozott a természetben (talaj-, talajvíz-, és vízszennyezés). A helyzetet tovább rontják a szórványosan előforduló, rekultiválásra váró illegális szemételepek. A történelmi hagyományoknak és a támogatási rendszereknek köszönhetően a gazdálkodók ma már gyakrabban törekcsenek a környezettudatos gazdálkodási formák alkalmazására. Az ipari termelés jelen van, de nem meghatározó az akcióterület teljes területén, ennek okán általában az élhető, tiszta lakókörnyezet jellemző. A Hajdúszoboszlói kistérség az Alföld legfontosabb gázipari központja, ahol megtalálható a MOL Rt. gázkitermelő és gázfeldolgozó, tározó üze me (Nagyhegyes), de az elmúlt években már inkább csak feldolgozással, tározással foglalkoznak.

A térség természeti értékek mellett épített és kulturális örökségekben is bővelkedik, de ezek állapota nem megfelelő, felújításra szorulnak. Megtalálhatók a honfoglalás előtti időkből származó kunhalmok (kurgánok), melyek a honfoglalás előtt itt élt népek temetkezési és őrhelyei voltak. A templomok, az Árpád kori templom maradványok, a múzeumok, tájházak, az emlékparkok, régészeti ásatások, és egyéb vidéki örökségek mind a településeink és a térség vonzerejének fontos elemei. Hajdúnánás, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog közös épített örökséggel rendelkeznek, melyek közül egyedülálló az ólas-kertes, körgyűrűs településszerkezet.

A belvíz sajnos a mi térségünkben is nagy problémát jelent, mely nemcsak hatalmas mezőgazdasági, hanem nagy társadalmi károkat is eredményezett. Okai egyrészt a természeti adottságok (domborzati viszonyok, talajtani adottságok, csapadék), másrészt az emberi tevékenységek. Külterületeken a helytelen mező- és erdőgazdasági művelés, belterületeken a mély fekvésű területek beépítése okozza. A megfelelő területhasználat eszközei enyhítenék a problémát, pl. a művelési ágak elrendezése, erdősítés, talajvédő gyepesítés, szintvonalas talajművelés, talajvédő agrotechnika, megfelelő növényi borítottság, ill. a víz rendezett elvezetését és a hordalék megfogását biztosító főbb létesítmények (vízelvezető árkok,

övärcok, vízmosáskötő-gátak, hordalékfogók, tározók építése). (Forrás: Önkormányzati vízügyi kézikönyv)

2.1.2 Demográfiai helyzet

Az Akciócsoport településeinek lakosság száma 2008-ban 94 091 fő volt. Ez az adat az önkormányzatok legfrissebb adatai alapján jelenleg **93 442 fő**. A lakosság majdnem 90%-a a városokban él.

Lakosság szám városban: 82 834 fő

Lakosság szám falvakban: 10 608 fő

Települések	Lakosság szám 2008.	Lakosság szám 2010. december
<i>Nagyhegyes</i>	2 738	2 786
<i>Hajdúszovát</i>	3 198	3 173
<i>Ebes</i>	4 575	4 649
<i>Hajdúdorog</i>	9 181	9 159
<i>Hajdúnánás</i>	18 360	17 938
<i>Hajdúszoboszló</i>	23 830	23 710
<i>Hajdúböszörmény</i>	32 209	32 027

Forrás: Önkormányzatok

Az adatokból megállapítható, hogy a lakosság szám a térség egészére nézve csökkent. A települések tekintetében Nagyhegyesen és Hajdúszováton nőtt a lakosok száma. **(Melléklet-5.5.2. Diagramm)**

Jellemző az akcióterület nagyvárosaira - kivéve Hajdúszoboszlót -, hogy a település lakosságának több mint 2%-a külterületeken, tanyákon él.

Egyetlen hátrányos helyzetű településünk Hajdúszovát, amely gazdasági és társadalmi mutatóit tekintve is eltér a térség többi településétől. (Nagyobb a munkanélküliség, nagyobb társadalmi problémák, nagyobb a kisebbség aránya, alacsony gazdasági mutatók, kevés munkahely.)

Lakosság számának, összetételének változása, iskolázottság. A születések, és halálozások arányának változását a vándorlások mértéke általában ellensúlyozza, melynek eredménye az, hogy a lakosság szám az elmúlt 5 évben jelentősen nem változott. A legfrissebb adatok alapján csökkenő tendenciát mutat. A születések magas aránya leginkább a kisebbségeket és a leszakadó rétegeket érint. Nagy probléma ez a térség számára, mert a lakosság ezen része a szociális helyzetük miatt nem tudnak megfelelő családi körülményeket, és tanulási lehetőséget biztosítani a gyerekek számára, és még inkább a perifériára szorúlnak. Mindezen tényezők együttes hatására a halmozottan hátrányos helyzetű lakosság száma drasztikusan nő.

A lakosság összetételét tekintve az országos átlagtól magasabb az aktív keresők aránya, és kevesebb az aktív keresőkre jutó eltartottak aránya. A munkanélküliség viszont nagyjából az országos átlag körüli, néhány település kivételével.

A demográfiai viszonyok számát befolyásoló tényezők számos fajtája, a migráció több típusa is jellemző, melyek időbeli és térbeli változása végül kiegyenlíti a különbségeket, és stagnáló állapotot okoz lakosságszámot tekintve.

A jobb megélhetőség, a munkalehetőségek, és magasabb színvonalú (és több) szolgáltatások miatt nagyarányú a térségből való *elköltözés*, főként a megyeszékhelyekre, de egyre jellemzőbb a fiatalok körében a főváros „felkeresése”. A nagy problémát az adja, hogy elsősorban a magasan képzett munkaerő keresi az ország fejlettebb részein a megélhetését, amely kedvezőtlenül hat a térség társadalmi-gazdasági folyamataira és a versenyképességre. Az önkormányzatok adatai alapján felfedezhető a *térségbe vándorlás* is, hiszen néhány település esetében folyamatosan érkeznek az „új” lakosok. Ennek két módja jelenik meg. Az egyik leginkább a kertvárosi élet adta lehetőségek (Ebes) miatt történik. Főleg a jómódú és magasabban kvalifikált rétegek körében figyelhető meg, hogy a nagyvárosi élet helyett vonzóbbnak találják a vidéki körülményeket. Debrecenhez közeli, falusi környezetbe költöznek, építkeznek, ahonnan a napi bejárás a munkahelyre, óvodába, iskolába (ingázás) könnyen megoldható. A „kitelepülések” másik típusa viszont pontosan ellenkező okok, anyagi nehézségek miatt alakul ki. Egyre jelentősebb a hátrányos helyzetű lakosok kitelepülése a környező falvakba (Hajdúszovát), a külterületekre (Szőlőskertek, Bodaszőlő), ahol olcsóbb telket, olcsóbb megélhetést találnak.

A lakosság kor szerinti összetétele az országostól eltér, kisebb a fiatalok és nyugdíjasok, magasabb az aktív keresők aránya. Az előbbiekből következik, hogy kevesebb az aktív keresőkre jutó eltartottak aránya. (Melléklet- 5.5.2.Diagram)

Iskolai végzettséget vizsgálva megállapítható, hogy jelentős a térségben a csak 8 általánost végzettek aránya, mely meghaladja az országos átlagot. Magas a középiskolai érettségi nélküli szakmunkások aránya is (Melléklet- 5.5.3.Diagram). A térségben meghatározó szakképző intézetek működnek, melyek gépész, informatikus, ruhaipari, gasztronómiai, vendéglátó-ipari és mezőgazdasági középiskolai szakképzést folytatnak, de probléma, hogy a szakképzés struktúrája nem igazodik a helyi piaci igényekhez. Emiatt egyre nehezebb a tanult szakmájukban elhelyezkedni a szakmunkásoknak. Nagyon kevesen vannak az egyetemet, főiskolát végzett lakosok (az országos átlag fele) és a helyzetet még súlyosbítja az a tény, hogy nem tudnak megfelelő munkát biztosítani a részükre a települések.

A lakosság egészségi állapota az országos átlagnak megfelelő. Az egészségügyi ellátás kielégítő, de a kisebb településeken vannak megoldandó feladatok. Erősödő tendenciát mutat az elöregedés, magas a kopási, érrendszeri megbetegedések száma, és az országos átlag feletti a daganatos megbetegedések aránya. Előre lépést kell tenni a prevenció területén, és meg kell teremteni a szabadidő egészséges eltöltésének lehetőségeit, feltételeit.

A kisebbség aránya az akcióterületen nem meghatározó, de Hajdúszovátot ki kell emelni ellenpéldaként, hiszen itt a roma kisebbség aránya 25%. Hajdúböszörmény (szőlőskertek,

Bodaszőlő), Hajdúnánás, Hajdúdorog egyes településrészein szegregáltan, szigetszerű környezetben élnek.

2.1.3 Gazdasági környezet

Infrastruktúra. A nagy vonalas infrastruktúrákat vizsgálva megállapítható, hogy az M3-as és M35-ös autópálya, és a Debrecen elkerülő gyorsforgalmi út megépítésével, a 35-ös főút felújításával a térség megközelíthetősége jelentős mértékben javult. A térséget a Budapest – Szolnok - Debrecen-Nyíregyháza 100-as és a Debrecen – Tiszalök 109-es számú vasútvonal érinti, két település marad ki a vasúti közlekedésből (Hajdúszovát, Nagyhegyes). Nagy hátrány, hogy a helyközi autóbusz közlekedés sugár szerkezetű, Debrecen központú, a települések egymással való összeköttetése nem kielégítő. A belső térségi közúti kapcsolatrendszerre általában jellemző az alsóbb rendű utak rossz minősége. Felújításra vár a 4-es főút, a 3502-es (Hajdúböszörmény- Hajdúdorog, Hajdúnánás- Tiszavasvári szakasz), 3317-es (Hajdúnánás- Nyíregyháza), a 3321-es (Hajdúszoboszló-Nagyhegyes), és a 3323-as (Hajdúnánás- Balmazújváros), ami az autópálya megközelíthetősége miatt is fontos lenne. Az út minősége katasztrofális, helyenként életveszélyes és nem forgalom képes. A Hajdúszovát-Debrecen, és Hajdúnánás- Hajdúdorog összekötő út felújításra került 2009.-ben.

A térség adottságaiból fakadóan jelentős az igény a mezőgazdasági feltáró utak kiépítésére, hiszen ezek hiányosak és nagyon rossz minőségűek. Elengedhetetlen feladat a főgyűjtő és mezőgazdasági gyűjtő utak felújítása. Hajdúszoboszló repülőtérrel rendelkezik, amely kis ráfordítással fejleszthető sportturisztikai, rekreációs célok kielégítésre. Áru- és személyszállítási célú fejlesztése nem indokolt. A térségben a településeket összekötő kerékpárút Hajdúdorog és Hajdúnánás között található, de fejlesztésre szorul ugyanúgy, mint a településeken belül található kerékpárút szakaszok. Az EUROVELO hálózat részét képező kerékpárúthoz Hajdúszoboszló és Nagyhegyes egy összekötő résszel csatlakozik. Fontos lenne a szórványban meglévő kerékpárutak hálózatszerű kiépítése, kerékpár túraútvonalak kijelölése kialakítása, mely hozzájárulhatna a színvonalasabb turisztikai szolgáltatások biztosításához a térségben. Ezen célokra a dűlőutak megfelelnek. A lakossági igényeket biztosító ivóvíz, gáz és elektromos hálózat kiépítettsége teljes egészében megoldott, bizonyos területeken korszerűsítésre szorul. Szennyvízkezelést tekintve lemaradás csak a kisebb településeken tapasztalható, de a megoldásuk folyamatos. Pródót meg kell említeni, hiszen itt teljes mértékben hiányzik. Nagyhegyesen a szennyvízkérdés 2011-ben teljesen megoldódik (100%-os kiépítettség), és Hajdúszováton is megvalósításra kerül 2013-ig. A lakossági rákötések vonatkozásában az arányokon még a nagytelepüléseken is javítani szükséges. A két kistérség települései becsatlakoztak a Hajdú – Bihar Megyei Hulladékgazdálkodási Rendszerbe, így minden településen megvalósult a szelektív hulladékgyűjtés, de további fejlesztésre szorul. A „régiszemételepek” rekultivációi 2013-ig minden településen megtörténnek.

Foglalkoztatási helyzet és munkanélküliség. A lakosság összetételének magyarázatánál említésre került, hogy az országos átlagtól magasabb az aktív keresők aránya. Az előbbiekből következik, hogy kevesebb az aktív keresőkre jutó eltartottak aránya. A munkanélküliség viszont nagyjából az országos átlag körüli, néhány település kivételével. A munkanélküliség



és a képzettségbeli hiányosságok mellett elmondható, hogy a jövedelmi viszonyok nagyon eltérő képet mutatnak a települések között. A foglalkoztatás helyzetét alapvetően befolyásolják a lakosság iskolai végzettségével kapcsolatos tények, valamint a mikro-, és kisvállalkozások bizonytalan gazdasági helyzete, viszont elmondható, hogy a foglalkoztatáspolitikai eszközök nyújtotta támogatási lehetőségekkel elsősorban ők élnek. A munkaképes korú lakosság egy jelentős része ingázik a környező településekre, viszonylag jelentősnek mondható az ellentétes irányú mozgás is.

A foglalkoztatottak legnagyobb része a tercier szektorban tevékenykedik, melyet a mezőgazdaság és ipar követ. A legtöbb vállalkozást a kereskedelem, javítás, szálláshelyszolgáltatás és vendéglátás szektor adja, és ezen belül is jellemző az 1-9 főt foglalkoztató mikro vállalkozások magas aránya. A településeken jelentős foglalkoztatók az önkormányzatok, sőt a községek esetében az önkormányzatok a legnagyobb foglalkoztatók.

500 főt meghaladó vállalkozás csak a két térségi központban található, ezek közül is kiemelkedik GE Hungaria Kft. Meghatározó foglalkoztatók még a Ventifilt Légtechnikai Zrt., Tigáz Cégcsoport, Hungest Hotels, Kerekes Szállítási és Kereskedelmi Kft, Curver. Jelentős települések tapasztalhatók több cégnél (MODE 3H munkahelycsökkentések, és a dorogi OKIN megszűnt), amelyek a korábbi nagy létszámú foglalkoztatásuk miatt alapvetően negatívan befolyásolják a helyi foglalkoztatási helyzetet.

Folyamatosan emelkedik a munkanélküliek aránya, de a települések munkanélküliségi mutatóiban jelentős különbségek vannak. A legjobb mutatókkal Ebes rendelkezik, ahol 4%-os az arány, míg a legrosszabb helyzetben Hajdúszovát van 22,08%-kal. A ráta Hajdúszoboszlón 7%, míg a másik 3 városban 9-10% körül mozog. A tartós munkanélküliek számára az egyedüli foglalkoztatási lehetőség a köz-, és közhasznú munkákban jelentkeznek, illetve jelentős számban eseti vagy feketemunkát végeznek. A munkanélküliek egy jelentős része nem eléggé motivált az álláskeresésben, mivel valamilyen ellátásban, segélyben részesülnek.

Gazdasági potenciál. A térség gazdasági potenciálját (a foglalkoztatottak aránya, jövedelemtermelés alapján) szolgáltató és a mezőgazdasági szektor határozza meg. Annak ellenére, hogy meghatározó a mezőgazdasági tevékenység, az ágazat jövedelemtermelő képessége mégis kicsi.

A tercier szektoron belül ki kell emelni a turisztikai ágazatot, amely a térség földrajzi adottságaira alapozva nagy jelentőséggel bír. A termálvíz hasznosítás, a gyógyvízre épített turizmus a térség szinte valamennyi településén adott, és szerepel a hosszú távú fejlesztési elképzelések között. A felszín alatti víz mellett a Debrecen, Hajdúszoboszló- mint regionális, országos turisztikai központ- közelségére épített falusi turizmus is jelentős (főleg Ebesen). Az akcióterületen Hajdúszoboszló kiemelkedő az egy főre jutó szálláshelyek, és az eltöltött vendégéjszakák számában, míg a többi településen jelentős elmaradás van. Legnagyobb foglalkoztatója ennek a szektornak a Hungarospa Zrt, de kereskedelmi és fizetővendéglátó szálláshelyek Hajdúszoboszlón kívül Hajdúnánáson, Hajdúböszörményben, Ebesen és Hajdúszováton is találhatóak. Falusi szálláshelyeket Ebesen, Hajdúszováton és Nagyhegyesen, és a városok falusi jellegű külterületein is találhatunk. A szálláshelyek

állapotát tekintve elmondható, hogy nagy igény van a szállások felújítására, felszereltségük javítására annak érdekében, hogy a Hajdúszoboszlón, és környékén minőségi turisztikai szolgáltatásokat nyújthassunk. A turizmus a térség nagy lehetősége, amit nemcsak szolgáltatás- bővítéssel, hanem a meglévő szolgáltatások minőségének javításával, „ápolásával” is kihasználhatunk.

A mezőgazdaság szerepe fajsúlyos a térségben és a jelentősebb agrárvállalkozásokon túl (Kösely Zrt, Tedej Zrt, Béke Agrárszövetkezet, Bocskai Mg. Zrt, Kurucz- Ker. Kft., Nagyhegyesi Állattenyésztő Kft., Takarmány Kft.) több ezer mezőgazdasági őstermelő is fellelhető, illetve meghatározó szerepe van a mezőgazdasági kistermelésből származó jövedelem-kiegészítésnek. Gond a mezőgazdaság válsága, jövedelemtermelő, népességeltartó képességének alacsony volta, valamint, hogy jelentős különbség van az őstermelők és a nagyüzemi mezőgazdasági vállalkozások technológiai színvonala között. Az országban egyedülállóan a térségben minden típusú mezőgazdasági vállalkozási forma jelen van.

Az ipari termelés jelen van a térségben, de nem meghatározó. A Hajdúszoboszlói kistérség az Alföld legfontosabb gázipari központja, ahol megtalálható a MOL Rt. gázkitermelő és gázfeldolgozó üzeme (Nagyhegyes), ahol mára már inkább tározással foglalkoznak. Az akciócsoport területén több ipari terület található, ahová tudatosan települnek be a vállalkozások. Két ipari park Hajdúböszörményben (Keleti és Nyugati), és Hajdúnánás-Tedejen található. Itt is elsősorban a nagyobb vállalkozások jelenléte a meghatározó.

A gazdasági szféra szerkezeti állapotára jellemző, hogy nagyon kevés a hatékonyan működő mikro-, kisvállalkozás és egyre növekvő arányú a kényszervállalkozás, melyeknek termékszerkezete nem felel meg a keresletnek. Jövedelmezőségük romlik, alacsony a vállalkozási kedv, viszont meghatározó a foglalkoztatásban betöltött szerepük. Hiányoznak a kézműves vállalkozások és a kisipari szolgáltatások. A vállalkozási szektorok, megerősítése indokolt a már meglévő szolgáltatások fenntarthatóságának biztosítása érdekében.

A turizmusban betöltött országos szerepénél fogva Hajdúszoboszlón legnagyobb az egy állandó lakosra jutó jövedelem, Hajdúszováton a legkevesebb, míg a többi településen az országos átlag közeli. Problémaként jelentkezik viszont a turizmus és a mezőgazdaság adta szezonális, mely magas alkalmi munkavállalást produkál.

A térség hosszú távú fejlődésének és a versenyképesség javításának legfontosabb akadályai, hogy kevés a szakképzett munkaerő, kevés a munkahely, a vállalkozói réteg alacsony aktivitást mutat, és jelentős számban fordulnak elő kényszervállalkozások. További problémát okoz, hogy egyelőre kihasználatlanok a mezőgazdasági adottságok a termékek feldolgozottságát, és a melléktermékek felhasználását tekintve is. Jelentős mértékben hagyják el a térséget az alacsony hozzáadott értékű termékek. A turisztika Hajdúszoboszlón koncentrálódik, nincsenek komplex turisztikai attrakciók, nincs a térségi szereplők között együttműködés, és gond a szezonális.

2.1.4 Társadalmi környezet

A gazdasági környezet és adottságok nagymértékben befolyásolják a térség társadalmi viszonyait. Egyre nagyobb gond a települések számára a hátrányos helyzetű lakosság támogatása, eltartása. A térségben egyre nehezebb helyzetbe kerülnek a megváltozott munkaképességűek, 45 év feletti, a nők, az alacsony iskolai végzettségűek, a külterületen élők, akik érdekében a társadalomnak a Helyi Közösség által esélyegyenlőségi programot szükséges megvalósítani.

A térségben igen nagy számban jelen vannak a non-profit szervezetek, melyek működése szakterületet tekintve és földrajzilag is nagyon szétszórt és koncentrált. Néhány jól körülhatárolható tevékenységi csoporthoz köthető, elsősorban az oktatás, a sport, a kultúra, a szabadidő, illetve a szociális ellátás területén dolgoznak. Nincsenek vagy nem meghatározó számban foglalkoznak e szervezetek területfejlesztéssel, környezetvédelemmel, gazdaságfejlesztéssel, kutatással. Mindez jellemző a magyar társadalmi berendezkedésre, aminek következménye, hogy a non-profit szektor jelen állapotában nem tudja betölteni a fokozottabban jelentkező tágabb közösségi igényeket. Ezek a szervezetek finanszírozási problémákkal küzdenek és nagyon nehéz körülmények között dolgoznak. Erős kötődés állapítható meg a kormányzati és önkormányzati támogatásokhoz, amelyeknek következménye lehet tevékenységük hatékonyságának romlása, és a források beszűkülése. Ugyanakkor elhanyagolhatóak az alaptevékenységből származó bevételeik. A valóban komoly munkát végző civil szervezetek elsősorban a régió központban vagy a megyeszékhelyeken, térségünkben pedig a városokban tevékenykednek. A HA-VER Helyi Akciócsoport területén több száz bejegyzett egyesület, alapítvány, klub stb. működik, amelyek a társadalmi-gazdasági élet szinte teljes spektrumát lefedik. A Hajdúszoboszlói kistérségben elsősorban a turizmussal, falusi turizmussal foglalkozó egyesületek a meghatározóak. Kiemelkedő számmal vannak jelen a kultúra területén működő nonprofit szervezetek, a népi- és roma hagyományokkal foglalkozók. A hátrányos helyzetű Hajdúszováton a civil szféra aktivitása rendkívül erős, ahol a hagyományos kézműves mesterségek oktatását is felvállalták, egy népművészeti alkotóházat működtetve. Minden településen megtalálhatóak a közbiztonság területén segítő és önkéntes alapon dolgozó szervezetek: polgárőrség vagy önkéntes tűzoltóság. Ami szembeűnő, hogy a társadalmi szervezetek jelentős az önkormányzati feladatellátáshoz kötődik. Az is megfigyelhető, hogy több település esetében a helyi rendezvényeket- az önkormányzat munkáját segítve ezzel, valamely helyi kötődésű civil szervezet szervezi. Általában igaz, hogy kicsi az érdekérvényesítő képességük, jelenleg hiányoznak az együttműködésekre irányuló kezdeményezések, és ezek nincsenek megfelelően koordinálva. Ezt az űrt próbálja betölteni az akcióterület mindkét kistérségében működő Civil Egyeztető Fórum. Fontos feladatként jelentkezik az önkormányzati, a civil és a vállalkozói szféra együttműködésének erősítése. Szükség van az aktív, jól működő civil szervezetekre, a meglévő szervezetek „megerősödésére”, hiszen a létük már nem a hiányzó szolgáltatásokkal, hanem a szolgáltatók hiányosságaival magyarázható.

2.2 A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség

A LEADER és ezáltal a HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport szerepe, hogy egy integrált vidékfejlesztési tervezéssel és a vidéki szereplők aktív partnerségével és részvételével segítséget adjon, hogy a helyi szereplők javítsák térségük hosszú távú potenciálját, a fenntartható vidékfejlesztés a helyi integrált, minőségi és innovatív stratégia kivitelezésének elősegítésén keresztül. Az integrált fejlesztési program kivitelezésének helyi letéteményese a civil – üzleti - közszférákat is képviselő széleskörű partnerséggel kialakult helyi társulás, a Helyi Akciócsoport. A helyi vidékfejlesztési stratégia tervezése már 2008-ban is a lehető legszélesebb társadalmi egyeztetéssel valósult meg a helyi akciócsoport területén és egyáltalán nem irodai munka eredménye volt. A civil – üzleti – és közszféra bevonásával települési munkacsoportok munkájával jött létre a stratégia úgy, hogy adottak voltak a tervezés előfeltételei a bizalom és a partnerség. A belső kohézió erősítésére HA-VER Nonprofit Kft tagságán túl a helyi aktív szereplők bevonása történt a tervezés során, így nem került sor külső tanácsadó cég bevonásra. A HA-VER Nonprofit Kft. 81 tagjai között 28 civil szervezet, 45 vállalkozó, 8 közszféra található. Ebből is látszik, hogy igen jelentős több mint 90%-os a közszférán kívüli tagok aránya, amely mindenképpen jó alapot szolgáltatott és szolgáltat a társadalmi egyeztetésre és leképezi a térségre jellemző a helyzetfeltárásban is megjelenő vállalkozói és civil szervezeti túlsúlyt.

A tervezés során kialakult partneri együttműködések jelentősen hozzájárultak az Új Magyarország Vidékfejlesztési program III. és IV. tengelyes intézkedéseinek végrehajtásához. Köszönhetően a munkaszervezet tájékoztatási tevékenységének, a tagok aktivitásának és jó partneri együttműködésének az első pályázati beadási körben 79 db támogatási kérelem érkezett, ebből Mikro-vállalkozások létrehozása és fejlesztése jogcímnél 57 db támogatási kérelemből 49 db részesült támogatásban, míg turisztikában 10 nyertes támogatási kérelem volt.

A LEADER célterületek tervezése szintén széleskörű partnerségben történt és települési fórumokon történt a társadalmisítása. Az akciócsoport területén 17 célterület került kidolgozásra, melynek döntő többsége a társadalmi szervezetek fejlesztési elképzeléseit vette figyelembe, amelyek a tervezés során kerültek felszínre, és ez is szintén a széleskörű összefogást, együttműködést hivatott alátámasztani. 103 db pályázat érkezett LEADER célterületekre és elsősorban a minőségi szolgáltatásfejlesztés volt a meghatározó fejlesztési irány. A pozitív elbírálásban részesített 75 db pályázatból 53 civil szervezet (egyesület, alapítvány) pályázó volt. A hagyományos térségi sajátosságokat, hagyományokat bemutató rendezvényeken túl megtalálhatók a térségen belüli civil és gazdasági szereplők közötti együttműködések. Az akciócsoport tervezi egy térségek közötti és nemzetközi együttműködés megvalósítását. Megtalálható a pályázók között két hátrányos helyzetű, kisebbségeket képviselő szervezet is a nyertesek között, akik innovatív kapcsolatok – egyenlő esélyek biztosítását és szociális dolgozók képzését kívánják megvalósítani széleskörű partnerséggel. Az elmúlt 3 év tapasztalatait figyelembe véve elmondható, hogy a kialakított partneri együttműködések az eredeti elképzelések szerint segítették eddig és reményeink szerint a jövőben is a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósulását a térségben, vagyis, hogy a

Hajdúság hagyományainak és a települések karakterének megőrzése mellett vonzó, élhető, fejlődő, egészséges környezetet nyújtó, minőségi termelést és szolgáltatásokat biztosító, tudatos térségi együttműködésekben alapuló térség alakul ki.

2.3 A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése

Eredmények általánosan. A III. tengely 4 intézkedése 2 alkalommal (2008. november, 2009. november), a LEADER program intézkedései pedig 1 alkalommal (2009. november) kerültek meghirdetésre. Az ÚMVP népszerűségét bizonyítja a beérkezett kérelmek száma, amely összesen 213 db. **(Melléklet- 5.3.4.- Táblázat)**

Az ügyintézés tapasztalatai. Összességében elmondható tehát, hogy a helyi vidékfejlesztési szereplők igen aktívnak bizonyultak, a pályázói kedv nagyon bizonyult. A beérkezett pályázatok minősége azonban nagyon eltérő volt. Minden pályázati kör esetében sok volt az elutasított pályázat (formai, jogosultsági problémák miatt).

Pályázat (db)	Beérkezett	Elutasított	Visszavont/ Felfüggesztett	Támogatott
III. tengely 1. kör	79	14	1	64
III. tengely 2. kör	31	10	2	IH közlemény alapján
LEADER	103	24	2	77

Az egész programot tekintve a legnépszerűbb jogcímek a III. tengelyes Mikro vállalkozások fejlesztése (79) és a LEADER Közösségi célú fejlesztés (54) volt, melyekre a pályázatok legnagyobb része, több mint 60 %-a érkezett.

Akciócsoportunk területén rendelkezésre álló fejlesztési forrás összesen **7 014 967 Euro**

- ✓ III. tengely: **6 023 340 Euro**
- ✓ LEADER: **991 627 Euro**

Ebből a kötelezően hátrányos helyzetű településre, vagyis Hajdúszóvátra fordítandó összeg 291 203 Euro.

A fejlesztési forrásból kötelezettségvállalás történt eddig 5 698 815 Euro összegre.

- ✓ III. tengely- 1. kör: **3 988 251 Euro**
- ✓ III. tengely- 2. kör: **870 091 Euro**
- ✓ LEADER: **840 473 Euro**

A III. tengely 1. és 2. köre, a LEADER (IV. tengely) 1. köre lezárult. A III. tengely 2. körének esetében a taggyűlés meghozta a döntéseket, az IH kötelezettségvállalás megtörtént, a határozatok postázás előtt állnak.

Prioritásonként/fő célkitűzéseken belül elért eredmények

- „Vidéki örökség megőrzése”

Beérkezett kérelem (III. tengely, 1. és 2. kör): 4+2 db

Nyertes pályázat eddig (1. kör): 4

Kötelezettségvállalás eddig (1. kör): 213 439 Euro

A vidéki örökség megőrzése célkitűzésein belül a HACCS igazodott a III. tengelyes jogcím renndeletehez, vagyis lehetőség volt a helyi/ országos védelem alatt álló építmények felújítására, a természeti és a történelmi tájkép, valamint az azt alkotó táji elemek állapotának javítására, kialakítása, helyi identitás fejlesztését és megőrzését, környezeti tudatosságot elősegítő fejlesztések megvalósítására. A hátrányos helyzetű településre külön intézkedés, külön forrás került meghatározásra. Az intézkedések alapján megvalósult a nagyhegyesi Rickl kúria, 3 hajdúnánási csöszház felújítása, és 2 hajdúdorogi feszület területének rendbetétele, összesen 56 924 181 Ft összegben. Jelenleg elbírálás alatt áll a hajdúszováti parókia teljes felújítása, és az ebesi Templomdomb Emlék és pihenőhely kialakítása. Ezen fejlesztések az épületek, építmények felújításával hozzájárulnak a helyi örökségek, a falvak, külterületek értékeinek bemutatásához, ezáltal a térségi identitás fejlődéséhez. A célterületekre (LHH és nem LHH) a források továbbra is rendelkezésre állnak.

- **„Falumegújítás”**

Beérkezett kérelem (III. tengely, 1. és 2. kör): 3+3db

Nyertes pályázat (1. kör): 3 db

Kötelezettségvállalás eddig (1. kör): 457 772 Euro

Két területet takar a célkitűzés. A városok rehabilitációját és a falvak megújítását. A funkcióbővítő és szociális célú városrehabilitáció a kis- és középvároshálózat megerősítése, és a leromlott városrészek felemelése érdekében történik, és nem ÚMVP forrásból. A falumegújítás célkitűzésein belül a HACCS igazodott a III. tengelyes jogcím renndeletehez, vagyis lehetőség volt a település megjelenésében szereppel bíró épületek külső felújítására, a település környezetét és megjelenését javító kisléptékű infrastrukturális fejlesztésekre, játszóterek kialakítására, korszerűsítésére, és piacok létrehozására, meglévők fejlesztésére. Az intézkedések alapján megvalósult a nagyhegyesi Szabadidőpark felújítása, az ebesi piaccsarnok kialakítása, játszótér építése, és néhány térelem cseréje a faluközpontban. Jelenleg elbírálás alatt áll a hajdúszováti piac és az ebesi Széchenyi Park felújítása, összesen 122 087 792 Ft összegben.

- **Turizmus**

Beérkezett kérelem (III. tengely, 1. kör): 16 db

Nyertes pályázat: 8 db

Kötelezettségvállalás eddig: 857 740 Euro

Beérkezett kérelem (LEADER): 4 db

Nyertes pályázat: 4 db

Kötelezettségvállalás eddig: 35 249 247 Ft

A térség egyik fő célkitűzése a turizmus fejlesztése, amely a jövőkében, a proiritásokban, az intézkedésekben, a beérkezett pályázati darabszámokban, és a kötelezettségvállalásban is megmutatkozik. A „Hajdúság kincsei” prioritás a minőségi szálláshelyek, és turisztikai szolgáltatások fejlesztését takarja. Minden olyan beruházás, amely az ÚMVP-ből nem támogatható. Erre forrás a HACCS fejlesztési forrásból nem kerülhet. A „Rabul ejtő Hajdúság” prioritás intézkedései takarják az ÚMVP-ből támogatható célokat. Pályázni lehetett a

turisztikai tevékenységek fejlesztésére, mind a III. tengely, mind a LEADER Vállalkozás alapú jogcím (falusi szálláshelyfejlesztés 3 napraforgós minősítésig) keretében. Az intézkedések keretében megvalósul 8 falusi szálláshely kialakítása, felújítása, 3 ifjúsági szálláshely építése, 1 lovas, és 2 horgászturisztikai fejlesztés. A III. tengely intézkedéseire a második körben a HACS nem allokált forrást, vagyis nem került megnyitásra.

- **„Hajdúsági Versenyképességért”**

Beérkezett kérelem (III. tengely, 1. kör): 56+23 db

Nyertes pályázat (1. kör): 49

Kötelezettségvállalás eddig: 2 459 300 Euro (655 895 310 Ft)

Beérkezett kérelem (LEADER) : 15 db

Nyertes pályázat: 8 db

Kötelezettségvállalás: 14 207 888 Ft

A turizmus mellett a térség másik legfontosabb gazdaságfejlesztési célkitűzése a gazdaság versenyképességének növelése.

A vállalkozói szektor erősítése több operatív programon belül támogatott. A településlistától, és tevékenységtől függően pályázhatnak az ügyfelek a vállalkozói tevékenységükkel érintett tevékenységekre (Új Széchenyi Terv). A mezőgazdasági vállalkozók, gazdák az ÚMVP I. és II. tengelyén belül találják meg a lehetőségeket. A III. tengely intézkedésinek keretében térségünk valamennyi településének mikrovállalkozásai pályázhatnak telephely kialakításra és fejlesztésre. A legnépszerűbb intézkedésről van szó, mindkét kört figyelembe véve is. Az igényelt és jóváhagyott támogatás is ezen intézkedések esetében a legnagyobb. Az első kör nyertes projektjei között egyszerű gépbeszerzések, és a bonyolult, nagy összegű építési beruházások is megvalósulnak. A tevékenységeket tekintve nem általánosíthatunk, nem egy bizonyos vállalkozói kör pályázott. De az elmondható, hogy legfőképpen a szolgáltató szektorban érintett vállalkozók éltek a lehetőséggel. A második körös kérelmek elbírálása folyamatban van. A LEADER intézkedéseken belül lehetőség van marketing tevékenységek fejlesztésére, együttműködési formák kialakítására, és gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos terv, tanulmány készítésére. Valamennyi ide tartozó LEADER intézkedés nagyon népszerűnek bizonyult. A versenyképesség erősítésére vonatkozó intézkedésekre beérkezett kérelmek száma 94 db, és a jóváhagyott kötelezettségvállalás 670 103 198 Ft.

- **„Élhetőbb vidékért”**

Beérkezett pályázat (LEADER): 18 db

Nyertes pályázat: 16 db

Kötelezettségvállalás eddig: 74 602 890 Ft

A célkitűzés alapvető feladata az élhetőbb vidék kialakítása az alapvető infrastruktúra fejlesztések, a közfoglalkoztatás segítése, a környezettudatosság erősítése, a szabadidős és sportszolgáltatások és a közösségépítés feltételeinek javítása által.

Az önkormányzati feladatok ellátásához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések alappillérei az élhetőbb környezetnek. Az ezekre vonatkozó beruházások nem az ÚMVP-ből, hanem az operatív, hazai és egyéb forrásokból valósulhatnak meg.

Az ÚMVP forrás (III. és IV. tengely) a célkitűzés törekvéseinek elérését horizontális (IKSZT) és nem hirozontális intézkedései által segíti.

A célkitűzés egyik nagy pillére a horizontális intézkedésként meghirdetett *közösségi terek* funkciójának bővítése. A térségben 3 szervezet rendelkezik Integrált Közösségi- és Szolgáltató tér címmel (Hajdúnánás- Tedej, Hajdúböszörmény- Bodaszőlő), akik a beruházás megpályázásra jogosultak. Jelenleg egy szervezet rendelkezik a beruházás megvalósítására nyertes pályázattal. A közösségi terek kialakítása nagy mértékben segíti a helyi közösségépítés folyamatát, hiszen helyet és teret biztosítanak a helyi szolgáltatásoknak, rendezvényeknek. A LEADER Közösségi célú fejlesztés jogcímén belül a HACS az IKSZT-k funkcióbővítését ösztönzi. Ez alapján valósul meg Tedejen a közösségi tér sporttevékenységekre alkalmas területének felújítása 20 281 500 Ft összegben.

A vonzóbb, élhetőbb vidék kialakításának másik fontos pillére a helyi foglalkoztatás segítése a *közhasznú foglalkoztatási programokhoz kapcsolódó eszközbeszerzésekkel*. A térség majdnem valamennyi (7-ből 6 pályázott) önkormányzata élt a lehetőséggel, és összesen 11 977 841 Ft kerül felhasználásra. A nyertes pályázatok alapján a települési önkormányzatok beszerzik a közmunkákhoz szükséges lapátot, ásót, fűnyírót, csizmákat és egyéb munkaeszközöket. Hajdúszovát, mint hátrányos helyzetű település számára nagyobb forrás került elkülönítésre, hiszen itt a legnagyobb a munkanélküliség, és a közfoglalkoztatottak aránya. A visszajelzések alapján az önkormányzatok továbbra is nagy igényt tartanak ezen intézkedésekre.

Nem utolsó sorban a HACS fontosnak találja a szabadidő eltöltésére alkalmas területek fejlesztéseinek javítását a *sportszolgáltatások fejlesztése* által. Az intézkedés alapján 9 nyertes pályázat, összesen 42 329 136 Ft értékben segíti a cél elérést. Öltözők újulnak meg, lelátók épülnek, sport épületek nyílászárói cserélődnek, sportpályák kerülnek kialakításra, sprotházak, sprotlétesítmények újulnak meg, melyek megteremtik a feltételeit a szabadidő egészséges eltöltésére.

- **„Bio- és megújuló energiaágazat fejlesztése”**

A bio- és a megújuló energia a jövő. Ezzel a fontos tényvel térségünk is tisztában van, ezért külön célkitűzés ösztönzi az energiatermelés bio- és megújuló módjára való áttérést, mindezt a fenntartható energiafelhasználás érdekében. Az akcióterületünkön a bio- és megújuló energiatermelés és felhasználás mértéke nagyon csekély. A III. és IV. tengely keretében nem került külön intézkedés meghatározásra ezen fejlesztésekre, mert más programokból támogatható a cél.

- **„Érték az ember”**

Beérkezett pályázat (LEADER): 7 db

Nyertes pályázat: 5 db

Kötelezettségvállalás: 11 738 871 Ft

A célkitűzés a helyi és a térségi igényekhez igazodó, a helyi igényekre épülő képzések, szakképzések, tanfolyamok, tréningek megvalósítását ösztönzi, amelyek segítik az álláskereső munkához jutását, javítják a település iskolázottsági színvonalának emelését, és hozzájárulnak a Hajdú hagyományok és mesterségek megőrzéséhez. Az intézkedés által 5db képzés (4 gazdasággal, álláskeresővel, tanulással kapcsolatos, és 1 hagyományőrző célzatú) valósulhat meg a térségben 11 738 871 Ft összegben, melyek közül 2 már folyamatban van, és a térség mind a 7 települését érintik. Ezek több napos rendezvények, amelyek segítik a

célkitűzés elvárt eredményeinek elérését. Cél a képzettség, képességek javítása, s ez csak valamely új tudás, ismeretanyag elsajátításával érhető el teljes mértékben.

- „Hajdúk jövője - identitás erősítése”

Beérkezett pályázat (LEADER): 59 db

Nyertes pályázat: 45 db

Kötelezettségvállalás: 115 151 203 Ft

A Hajdú identitással kapcsolatos célkitűzés a legösszetettebb, az intézkedés darabszáma, az alokált forrás, a nyertes pályázatok, és a jóváhagyott kötelezettség tekintetében is. A rendezvényekre vonatkozó intézkedések a LEADER-en, és más operatív programokban is pályázható, a rendezvény módjától, céljától és megvalósításától függően. A térségi LEADER program *rendezvényekre* vonatkozó intézkedései nagy népszerűségnek örvendtek. A HACS olyan rendezvényeket támogat, amelyek térségi jelleggel bírnak, és a települések közötti együttműködések előnyben részesítésével hozzájárulnak a térségi identitás kialakításához. 12 pályázó, összesen 19 483 256 Ft támogatással nyert lehetőséget. Már 4 rendezvény megvalósításra is került. Falunapoktól, ifjúsági rendezvényeken, találkozók, kulturális fesztiválokra át nagyon széles a kör. Az ügyfelek minden esetben törekednek a térségi együttműködések kialakítására a szervezés és megvalósítás folyamán. A forrás segíti a forráshiányos önkormányzatok, civil szervezetek munkáját, hiszen a támogatással minőségi, és magas színvonalú rendezvények valósulhatnak meg. A másik rendezvénnyel kapcsolatos, de Közösségi célú intézkedés a hátrányos helyzetű Hajdúszováton teremti meg a rendezvények szervezésének alapvető infrastrukturális hátterét, amely által az önkormányzat 10 940 473 Ft értékben színpadot, hang-, fénytechnikát, és egyéb szükséges eszközöket szerezhet be a támogatásból. Ezáltal biztosított Hajdúszováton nemcsak a települési programok, hanem térségi szintű, színvonalas rendezvények megvalósítása is.

A hajdú identitás erősítése a másik fő elérni kívánt cél a célkitűzésen belül. A 28 171 953 Ft támogatással a *társadalmi szervezetek* munkáját kívántuk segíteni, amely révén 18 civil szervezet újíthatja fel az irodáját, szerezhet be alapvető szükséges eszközöket a működéshez, és 7 szervezet, összesen 7 863 300 Ft-tal erősítheti *marketing tevékenységét* a helyi hagyományok, kulturális és természeti értékeket, és a tevékenységüket népszerűsítő elemek készítésével, beszerzésével. *Vállalkozás alapon* 13 713 933 Ft értékben megvalósulhat egy mobil sátor beszerzése, mely lehetővé teszi a térségi rendezvények, programok megvalósítását is. 14 768 406 Ft jóváhagyott kötelezettséggel az Akciócsoport (mint pályázó) megnyerte a lehetőséget arra, hogy egységes marketing arculatot (az egységes márkanév alatt futó termékek) hoz létre a térségi termékeket felhasználva, ezzel javítva értékesítési lehetőségeket. Az *Együttműködések* jogcímen belül vállalkozói és civil összefogások is megvalósulnak. Térségi konferenciasorozatok, rendezvények, országos kiállításon való részvétel és tanulmányutak szervezése, összesen 6 nyertes pályázat 19 559 554 Ft támogatással.

2.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága

A tervezés óta eltelt 2 év alatt *gazdasági válság* söpört végig a világon, amely a térség szereplőire is nagyon kedvezőtlenül hatott. Az ÚMVP nagy lehetőség lenne a vidéki térségek fejlődése számára, de a lakosság, az önkormányzatok, a vállalkozók és civil szervezetek pénzügyi problémái az elmúlt időszakban felerősödtek, mely az egyik legfőbb nehézséget jelenti a fejlesztési irányok meghatározásában, és a projektek megvalósításában. A finansziális háttér gyengesége miatt az utófinanszírozási rendszer nehezen megvalósítható. Az eddigi tapasztalatok alapján megállapítható, hogy az ÚMVP adta lehetőségek kihasználásának legfőbb gátja a kialakult gazdasági helyzet, a pénzügyi bizonytalanság.

A hazai viszonyok is jelentősen megváltoztak, melyek nagy hatással vannak a hazai LEADER program működésére. Jelenleg zajlik a rendszer átalakítása, módosítása a források hatékony és gyors felhasználása érdekében. Minden a program sikeres megvalósítása érdekében történik, de az átalakítással járó feladatok, a megoldandó helyzetek, az új LEADER HACS-ok alakulása megnehezíti a tervezés folyamatát. Az egyik legnagyobb változás az, hogy készülő rendelet alapján az Helyi LEADER Akciócsoportok 2011. szeptember 1. után nonprofit kft. formában nem működhetnek. Ezekben a térségekben szükséges új HACS, ill. a feladatokat ellátó jogi személyiségű szervezet (Egyesület) megalakítása. A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER HACS nonprofit kft-ként működik, vagyis jelentősen érintett a témában.

HVS tapasztalatok, eddigi eredmények:

Az elmúlt 2 év munkája alatt az Akciócsoport, és a munkaszervezet is sok tapasztalatot szerzett az ÚMVP program hatékonysága, a gyakorlati megvalósítása, és a közösségépítés terén. A megszerzett tudás alapján az alábbi következtetések vonhatók le.

1. Az ÚMVP nagy lehetőség a térség fejlődése szempontjából, de a kialakult gazdasági helyzet megnehezíti a források kihasználását. A pénzügyi bizonytalanság miatt veszélybe kerülnek a projekt megvalósítások, és/ vagy csökken a pályázói aktivitás.
2. A térségi szereplőkkel való közvetlen viszony nagymértékben segíti a program megvalósítását. A HACS a térség fontos szereplője, az önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozók körében egyre ismertebb. Bizalommal fordulnak a HACS-hoz, közvetlenebb a viszony, ami segíti a közös munkát.
3. A HACS és munkaszervezete széles kapcsolatrendszert alakított ki a térségben. Minden településen egyre ismertebb az ÚMVP neve és célja. Az önkormányzatokkal, civil szervezetekkel, gazdasági szervezetekkel a kapcsolat
4. Az akkreditációval a munkatársak a pályázati ügyintézésben is gyakorlatot szereztek. Az ügyfelekkel kialakított, fenntartott jó kapcsolat, bizalom következtében a pályázati ügyintézés sokkal hatékonyabb, „ügyfél barát”.

2.5 SWOT elemzés

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kedvezőek a természetes szaporodási mutatók. ▪ Középfokú oktatási intézmények működnek. ▪ Alternatív mezőgazdasági termelés, biogazdálkodás folyik néhány gazdaságban. ▪ Erős szolgáltató szektor, magas a szolgáltatási ágazatokban foglalkoztatottak aránya. ▪ Több magyar és külföldi tulajdonban lévő vállalkozás és multinacionális cég működik a térségben. ▪ 2 ipari park működik a térségben. ▪ Üzleti szolgáltató infrastruktúrák találhatóak a térségben. ▪ Ipari tevékenységre alkalmas barnamezős területek állnak rendelkezésre. ▪ Rendkívül kedvező földrajzi elhelyezkedés, autópályák áthaladnak a térségben. ▪ Jó a termőföldek átlagos aranykorona-értéke. ▪ Nemzetközileg versenyképes idegenforgalmi adottságok a térségben. ▪ Kedvező a térség megközelíthetősége 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kedvezőtlen demográfiai folyamatok, az elvándorlás miatt csökken a népesség. ▪ Alacsony a munkaképes korú lakosság aránya, elöregedő népesség. ▪ Magas az eltartott és az inaktív népesség aránya. ▪ Magas, kedvezőtlen szerkezetű munkanélküliség. Magas a pályakezdő és a tartósan munka nélkül lévők aránya. ▪ Jelentős térségi fejlettségbeli különbségek találhatóak a térségen belül. ▪ A lakosság képzettségi szintje elmarad az országostól. Alacsony a felsőfokú végzettségűek aránya. ▪ Kedvezőtlen jövedelmi viszonyok, alacsony életminőség. ▪ Az iskolákban magas az egy pedagógusra jutó tanulók száma. ▪ A térség iparosodottsági szintje, valamint az iparban foglalkoztatottak aránya alacsony. ▪ Gyenge a minőségi turizmus infrastruktúrájának kiépítettsége (lovas- és kerékpárturizmus) kivéve Hajdúszoboszló ▪ Nem működik logisztikai központ a térségben. ▪ Alacsony a vállalkozási aktivitás. ▪ A vállalkozásokon belül a kis- és mikro-vállalkozások túlsúlya jellemző, alacsony a vállalkozások munkahely-teremtő képessége. , ▪ A közutak, mind a vasúti pályák felújításra szorulnak. ▪ Kedvezőtlen a telekommunikációs infrastruktúra kiépítettsége a községekben, településrészekben ▪ Gáz kiépítettsége hiányos ▪ Nincs nemzetközi határkapcsolata, alacsony a nemzetközi kapcsolatrendszer szintje elégtelen.
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nem a térség szomszédságában, de közel van a Román határ ▪ M3 és M35 autópálya kiépülésével megteremtődtek logisztikai szolgáltatások nyújtásának alapjai. ▪ Működő üzleti infrastruktúrák szerepe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mezőgazdasági üzemek működési feltételei tovább romlanak. ▪ A gazdaság instabilitása, jelentős bürokratikus nehézségek a fejlesztések során. ▪ Más európai országok mezőgazdaságának erősödése

<p>felértékelődik.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Az EU csatlakozást követően jelentős fejlesztési források állnak rendelkezésre. ▪ Növekvő igény a logisztikai szolgáltatások iránt. ▪ Aktív turizmus iránti nemzetközi kereslet növekszik. ▪ A mezőgazdasági termékek feldolgozása, másodlagos termékek hasznosítása, feldolgozóipar ösztönzése, ehhez kapcsolódóan a jó minőségű termőföld adta lehetőség ▪ Klaszteresedés a mezőgazdasági termékek feldolgozására és értékesítésére ▪ Jelentős mezőgazdasági hagyományok, tradicionális mezőgazdasági termékek. 	<p>térnyerése, fejlődése</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nagy függőség a mezőgazdaságtól, a mezőgazdasági vállalkozások problémája esetén jelentősen nőhet a munkanélküliség. ▪ Az eltérő adottságok, fejlődési lehetőségek következtében tovább nőnek a térségen belüli fejlettségi különbségek.
---	--

Forrás: „Gazdaságfejlesztési lehetőségek a Hajdúságban” Tanulmány

Stratégiai következtetések

A SWOT analízis áttekintése után egyértelműen megállapítható, hogy a HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER HACS által lefedett térség számos erősséggel rendelkezik, melyek megfelelő kihasználását nagymértékben megnehezítik a térség gyengeségei.

A térség egyik erőssége a *kedvező földrajzi elhelyezkedés*. Az érintett térségen halad keresztül az M3 és M35 autópálya, amelyen jelentős áruforgalom bonyolódik le. Ennek maradéktalan kihasználását azonban megakadályozza a nagyvárosok (Debrecen és Nyíregyháza) közvetlen közelsége, a korszerű közlekedési vasúti infrastruktúra hiánya. Ugyanakkor több lehetőség van, melyekre építhet a térség. A kedvező elhelyezkedésből kifolyólag javulhat a térség tőkevonzó képessége, növekedhet a befektetői érdeklődések száma. Ennek erősítésére azonban intenzív marketing és befektetés-ösztönzési munka szükséges.

Az érintett térség fejlődése szempontjából meghatározó a *humán-erőforrás minősége*, melyek terén súlyos gyengeségek azonosíthatók be. A térség lakosságának alacsony az aktivitási szintje, az eltartott népesség magas aránya nagy terheket ró a foglalkoztatottakra. Mindezek mellett azonban magas munkanélküliség figyelhető meg, melyet tovább súlyosbít, hogy a munkanélküliek körében magas a pályakezdő és a hosszú távon munka nélkül lévők aránya. Erősségként értékelhető a természetes szaporodási mutató alakulása, azonban ezt lerontja a lakosság elvándorlása a térségből. A lakosság iskolázottsági szintje alacsonyabb az országosnál, nagyon alacsony a diplomások aránya a térségben. Mindezekből kifolyólag szükséges a humán-erőforrás átfogó fejlesztése, az oktatási, képzési és átképzési rendszer fejlesztése, átképzési és foglalkoztatási programok lebonyolítása révén. Ösztönözni kell továbbá a diplomás rétegek idetelepülését.

A térség jelentős *mezőgazdasági hagyományokkal* rendelkezik, erősségként értékelhető, hogy több tradicionális mezőgazdasági terméket állítanak elő az helyben és jó a földek termőképessége, Ugyanakkor számos gyengeség figyelhető meg. A térség kedvező mezőgazdasági adottságokkal rendelkezik, de a termelési szerkezet is korszerűtlen. Az

érintett térség több településén rendkívül magas a mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya, az őstermelők száma, a mezőgazdaság számos család megélhetését biztosítja. A térség erőssége, hogy megjelent az alacsony termőképességű területek alternatív hasznosítása, biogazdálkodás folyik néhány gazdaságban.

A térség nem rendelkezik komoly *ipari kapacitásokkal*, alacsony az iparban foglalkoztatottak aránya. Az ipari vállalkozások is elsősorban a nagyobb településeken, városokban koncentrálódnak, növelve ezzel ez egyes települések közötti fejlettségbeli különbséget. A térség erőssége, hogy több külföldi tulajdonban lévő, illetve multinacionális vállalat is működik a térségben, ezek többsége azonban korábban működő vállalatok felvásárlásával került a térségbe, nem új beruházás eredménye. Az érintett térség gyengesége az alacsony vállalkozási aktivitás, a működő vállalkozások lakosságárányos értéke jelentősen elmarad az országos átlagtól. A vállalkozások tőkeszegénysége tovább súlyosbítja a helyzetet, jelentős a mikro- és kisvállalkozások aránya, melyek munkahelyteremtő képessége alacsony.

Ezzel szemben kiemelkedően magas a *szolgáltató ágazat* részesedése. Jelenleg ezen vállalkozások közötti együttműködés korlátozott, melyet szükséges javítani akár klaszterek létrehozásával. A térség erőssége, hogy jelentős természeti értékekkel rendelkezik, itt található a jelentős termásvíz kapacitások vannak, itt található a Hajdúszoboszlói „üdüllőközpont” ezáltal a térség a turizmus egyik hazai célpontjává válhat. Ennek a lehetőségnek a kihasználását több gyengeség nehezíti. Az egyik legjelentősebb, hogy nemzetközi viszonylatban kevés olyan természeti érték jelent kiemelkedő vonzerőt, a térség nem tud versenyre kelni a magashegységi nemzeti parkokkal. További gyengeség, hogy a minőségi turizmus feltételei jelenleg hiányosak a térségben, kevés minőségi szálláshely található, valamint rövid a turisztikai szezon.

A térség erőssége, hogy több üzleti tevékenység folytatására alkalmas ingatlan található a térségben, ezek közül *két ipari park* címmel rendelkezik. Több település rendelkezik kijelölt *iparterülettel*, valamint számos, jelenleg hasznosítatlan barnamezős terület áll a potenciális beruházók rendelkezésére. Ugyanakkor gyengeség, hogy ezen területek kiépítettsége alacsony, a közművek még nincsenek teljes mértékben kiépítve, több barnamezős terület hasznosítását pedig ellehetetleníti a szennyezések felszámolásának magas költsége.

A térség településein a műszaki *infrastruktúra* kiépítettsége változó. Alapvető gyengeség a közlekedési infrastruktúra rossz állapota: a közutak többsége felújításra szorul, a vasúti pálya pedig jelenleg nem alkalmas nagy sebességű közlekedésre.

A bemutatott erősségek és gyengeségek, valamint az ezekhez kapcsolódó lehetőségek és veszélyek a térségen belül is térségenként különböznek. Mindezekből kifolyólag rendkívül fontos a térség belső fejlettségbeli különbségeinek csökkentése.

3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

3.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

2013-ra a Hajdúság hagyományainak és a települések karakterének megőrzése mellett vonzó, élhető, fejlődő, egészséges környezetet nyújtó, minőségi termelést és szolgáltatásokat nyújtó, színvonalas turisztikai attrakciókat és mezőgazdasági termékeket biztosító, tudatos térségi együttműködésen alapuló térség kialakulása, ahol a munkahelyteremtés által erősödő versenyképesség, és a helyi specialitásokra alapozott „térségi identitás” kialakulása növeli a térség népességmegtartó erejét.

A fenti jövőkép a térség olyan ideális állapotát írja le, amelynek elérésére és fenntartására törekedni kell. Olyan általános célrendszer tükröz, amelynek elérését a HVS-ben megfogalmazott intézkedések megvalósulása segíti elő. Olyan célállapot is, amely a térség legfontosabb kihívásaira adott válaszok eredményeképpen áll elő, és amelyre a HVS megvalósítása során a Helyi Akciócsoport és a helyi szereplők folyamatosan törekednek.

A helyi gazdaság versenyképességének növelésével, a meglévő piacok megtartásával és új piaci lehetőségek megszerzésével biztosítani kívánjuk a térség lakóinak a megélhetését, amely hozzájárul a népesség megtartásához, ezáltal csökkentve az elvándorlást. Ehhez a mezőgazdaság versenyképességének növelésén és a jövedelmezőség biztosításán túl elengedhetetlen a turizmus kínálta lehetőségek minél szélesebb körű kiaknázása. Mind magasabb minőségű szolgáltatások nyújtásával és a turisztikai attrakciók minél szélesebb körű biztosításával és az ehhez szükséges beruházások megvalósításával vonzóbbá kívánjuk tenni a térséget, amely hozzájárul a jelenlegi szezonális kiküszöböléséhez. A természeti-táji- és kulturális értékek védelmével és a vidéki térség életminőségének javításával, élhetőbb lakókörnyezet kialakításával kívánjuk a térség lakóinak komfortérzetét növelni és valós alternatívát kínálva kiemelni a vidéki élet nyújtotta lehetőségeket.

3.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez

A „Hajdúk Jövője” – Partnerségben a vidékért Helyi Vidékfejlesztési Stratégia 8 célkitűzést fogalmaz meg, lefedve a már most folyamatban lévő és a közeljövőre tervezett fejlesztési elképzeléseket, a társadalmasítás során (fórumok, projektgyűjtő lapok) az akcióterületről érkezett javaslatokat figyelembe véve. A stratégia megvalósításának következtében a hátrányos helyzetű Hajdúszovát felzárkóztatására, a kisebb települések, külterületek fejlesztésével a térségi egyenlőtlenség enyhítésére alakítunk ki esélyt.

Egy homogénebb fejlettségű akcióterületen már realisabb a közös természeti adottságokra, mint hajdúsági löszhát, kiváló termőföld, NATURA 2000-s területek vagy a közös történelmi múlt, mint Bocskai István és a hajdú ősök történelmi örökségére, a lovas kultúra újjáéledésére épített hajdú identitás, szellemiség kialakítása. Mindezeket bővítik a néphagyományokra úgy, mint tánckultúrára, gasztronómiai különlegességekre, a tájházakban

fennmaradt építészeti örökségekre, valamint a helyi specialitásokra, a mezőgazdasági kultúrára és a fürdőturizmusra alapozható további értékek.

A fentiek közösen járulnak hozzá a térségi együvé tartozás formálódásához.

A célterületek közötti összefüggést a széles értelemben vett gazdaságfejlesztési szándék adja, hiszen az akcióterületen növekvő tendenciát mutat a munkahelyek megszüntetése (elbocsátási hullám: Hajdúböszörmény GE Hungary Zrt, OKIN Hungary Gépgyártó Kft., MODE 3H), ennek következményeként a munkanélküliek számának erőteljes növekedése. A célok és intézkedések a munkahelymegtartást, az önfoglalkoztatást, a diverzifikációval a „több lábra állást”, a jövedelem kiegészítést, és a nagyobb fejlesztésekkel új munkahelyek létrehozását teszik lehetővé úgy az ipari-, mint az agrárágazatban.

Célunk az egymást erősítő hatások megjelenítése. A város rehabilitációk, a vidéki örökségi helyszínek felújításai, a falufejlesztések, a fürdőberuházások kiválóan hatnak a turizmusra, mely generálja a vállalkozásfejlesztésnek, elsősorban a felmerülő igényekre és szükségletekre alapozott szolgáltatásokra, illetve a hagyományőrzést is segítő kézművességre koncentrálna. A hagyományosan meghatározó mezőgazdasági múlttal rendelkező településeink jó terepei az egészséges ételmiszer-termelésnek, biogazdálkodásnak (zöldség, gyümölcs, sertéshús, marhahús, baromfi, tej, méz), mely a saját térségi márkanév létrehozását alapozhatja meg, elősegítve a célirányos szövetkezést, jövedelemtermelő, kölcsönösen hatékony együttműködést a két összekapcsolódott kistérség gazdasági szereplőinél. Jelentőssé válhat a térségben a bio- és megújuló energiaágazat. Egy térség versenyképessége elképzelhetetlen a humán erőforrás fejlesztése, a kiművelt emberfők nélkül. A képzés, tájékoztatás, népszerűsítés egyaránt ezt szolgálja az „Értéke az ember” cél megvalósítása érdekében. A hatás közvetlen a vállalkozásokra, ezáltal a helyi gazdaságra, mely a foglalkoztatási helyzet javításához járul hozzá. Fokozódik a jövedelemtermelő képesség, az általános gazdaságfejlesztés feltételei bővülnek. A „Hajdúk Jövője” a LEADER célterületekkel a működési területen jelentős számban működő társadalmi szervezetek támogatását célozza és aktív bekapcsolásukat az akcióterület vérkeringésébe, továbbá a térségi vállalkozások fejlesztését, valamint a térségek és gazdasági szereplők közötti együttműködéseket.

3.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései

A jövőképből is megfogalmazott, elérni kívánt célok, melyek a fő fejlesztési prioritások és fejlesztési intézkedések által valósulhatnak meg:

- a kihasználatlan turisztikai kapacitások aktiválása, ill. a meglévő turisztikai szolgáltatások fejlesztése
- minőségi termelés és szolgáltatások biztosítása
- a térség gazdasági versenyképességének erősítése (munkahelyteremtés által)
- vidéki örökségvédelem, falufejlesztés
- életminőség javítása, népességmegtartó erő növelése
- hajdúsági identitás kialakítása és markánsabbá tétele
- térségi együttműködés és összefogás ösztönzése

A helyi gazdaság versenyképességének növelésével, a meglévő piacok megtartásával és új piaci lehetőségek megszerzésével biztosítani kívánjuk a térség lakóinak a megélhetését, amely hozzájárul a népesség megtartásához. Ehhez a mezőgazdaság versenyképességének növelésén és a jövedelmezőség biztosításán túl elengedhetetlen a turizmus kínálta lehetőségek minél szélesebb körű kiaknázása, a helyi minőségi termékek és szolgáltatások biztosítása, és a térségi együttműködések ösztönzése. A magasabb minőségű szolgáltatások nyújtásával, a civil szféra megerősítésével, a turisztikai attrakciók szélesebb körű biztosításával és az ehhez szükséges beruházások megvalósításával vonzóbbá kívánjuk tenni a térséget, amely hozzájárul a jövőkép eléréséhez. A természeti- táji- és kulturális értékek védelmével és a vidéki térség életminőségének javításával, élhetőbb lakókörnyezet kialakításával kívánjuk a térség lakóinak komfortérzetét növelni és valós alternatívát kínálva kiemelni a vidéki élet nyújtotta lehetőségeket.

A Stratégia intézkedéseit, célkitűzéseit, és a lekötött forrásokat tekintve elmondható, hogy a gazdaságfejlesztés és szolgáltatásfejlesztés aránya összességében kiegyenlített. A III. tengely esetében a gazdaságfejlesztésre, a IV. tengelyt tekintve pedig a szolgáltatásfejlesztésre helyeződött a nagyobb „hangsúly”. A források allokálása a HACS egyik legfontosabb eszköze a fejlesztési irányok meghatározásában.

Fő fejlesztési prioritások és célkitűzések:

- 1. Vidéki örökség megőrzése**
 - 1.1. Utódainkra örökítve
- 2. Falumegújítás- és fejlesztés**
 - 2.1. Városias vidék - Vidékiek város
- 3. Turizmus fejlesztése**
 - 3.1. Hajdúság kincsei
 - 3.2. Rabul ejtő Hajdúság
- 4. „Hajdúsági Versenyképességért”**
 - 1.1. Versenyképes gazdaság a Hajdúságban
 - 1.2. Fenntartható agrárgazdaság a Hajdúságban
- 5. „Élhetőbb vidékért”**
 - 5.1. Fejlődő vidékért
 - 5.2. Közösségi terek kialakítása
 - 5.3. Tudatosan az egészségünkért és a környezetünkért
- 6. „Bio- és megújuló energiaágazat fejlesztése”**
 - 6.1. Energiával okosan
- 7. „Érték az ember”**
 - 6.2. Piaci igényekhez igazodó oktatás és képzés
- 8. „Hajdúk jövője - identitás erősítése”**
 - 8.1. „Hajdú vigasságok”
 - 8.2. „Hajdú életérzés”

A fejlesztési stratégia legfőbb célja tehát a lakosság jólétének, életszínvonalának javítása. Jelen stratégia kijelöli azt a fejlesztési irányt, amely mentén a térség gazdasága egyrészt a lehető legnagyobb mértékben képes kihasználni belső erősségeit, adottságait, a külső környezeti lehetőségeket; másrészt meg tudja szüntetni a gyengeségek jelentette versenyhátrányokat, és el tudja kerülni a külső környezeti veszélyeket.

1. célkitűzés: Vidéki örökség megőrzése

A célkitűzés az alábbi intézkedéseket tartalmazza:

1.1. Utódainkra örökítve
1.1.1. Vidéki örökség megőrzése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)
1.1.2. Vidéki örökség megőrzése

A települések közös történelmi múlttal rendelkeznek (Hajdú hagyományok: történelmi örökség, tánc, gasztronómia, lovas kultúra). Nagyon jó földrajzi adottságokkal rendelkező térség, egy ártéri lösziszapos síkság, ahol erdők, parkok, szikesek, nádasok, kanyargós kiszáradt- és élő folyómedrek, tavak, kunhalmok gazdagítják a tájat. Épített és kulturális örökségekben bővelkedik. A Szováti Kotszegi csőszház, az Ebesi Árpád kori templommaradvány, a Hegyesi Rickl kastély, a Dorogi régészeti lelőhely, a számos templom, múzeum, tájház, emlékművek, és minden egyéb látnivaló a települések vonzerejének fontos elemei. A természeti, épített és kulturális örökség a községek számára adottak, de a rossz környezeti állapot és kiépítetlen infrastruktúra miatt nem „versenyképesek”. Nagy energiát megvalósít a települések alapszolgáltatás-fejlesztésre (vidéki örökség hátrányban). Nem alakult ki a helyi specialitásokra alapozott „hely szelleme”, de a közös természeti adottság, történelmi múlt jó alapként szolgálhat ennek létrejöttéhez. A célkitűzés célja a helyi vagy országos védelem alatt álló épületek, építmények felújítása, a természeti és a történelmi tájkép, valamint az azt alkotó táji elemek állapotának javítása, kialakítása, valamint a helyi identitás fejlesztését és megőrzését, környezeti tudatosságot elősegítő intézkedések megvalósítása. A célkitűzés várható eredményeként erősödik a települések falusias jellege, vonzóbb településkép, élhetőbb környezet, egységes arculat jön létre. Javulnak a demográfiai viszonyok, és a falusi turizmus feltételei. Nő a munkahelyek száma (hátrányos helyzetű helyi lakosok alkalmazása). A falvak értékeinek bemutatása hozzájárul a térségi identitás kialakulásához. A térség településével való összefogás segíti a Hajdúság népszerűsítését, országos elismertségét, és ellensúlyozhatja Hajdúszoboszló, mint fürdőváros „egy lábbon állását”, vagyis a turizmus szezonálisát és területi koncentráltóságát.

2. célkitűzés: Falumegújítás- és fejlesztés

A célkitűzés az alábbi intézkedéseket tartalmazza:

2.1. Városias vidék – Vidéki város
2.1.1. Város-rehabilitáció- és fejlesztés
2.1.2. Falumegújítás- és fejlesztés
2.1.3. Falumegújítás- és fejlesztés hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)

A célkitűzés a „Városias vidék – Vidéki város” kialakulásával kapcsolatos intézkedéseket tartalmazza. A térségben 3 község és 4 város található. A Strukturális Alapokból (ERFA, ESZA) kerül finanszírozásra a városok állapotának javítása, infarstuktúrájának fejlesztése, míg a vidéki térségekkel, és a mezőgazdasággal kapcsolatos fejlesztéseket a közös agrárpolitikához tartozó Európai Mezőgazdasági- és Vidékfejlesztési Alap biztosítja. A városok adják az akciócsoport lakosságának több, mint 90%-át, tehát nagyon kiemelt jelentőségű fejlesztési célterület, és foglalkozni kell velük. A város fejlesztésével a Regionális Operatív Program, és az Új Széchenyi Terv Otthonteremtési Programja biztosít forrást. Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás nagy külterülettel rendelkező alföldi mezővárosok. Hajdúszoboszló nemzetközi jelentőségű fürdőváros. Közös természeti adottság (Hajdúság) és történelmi múlt (Hajdú hagyományok) jellemzi a térséget. A térség egyik legfontosabb természeti kincse a termásvíz, melyre több város építette turisztikai kínálatát. A településkép javítását szolgáló városközpont rehabilitációk Hajdúböszörményben, Hajdúnánáson már megvalósultak, de egyes városrészek még felújításra szorulnak. Hajdúdorogon és Hajdúszoboszlón tervezés alatt van. A falvakat vizsgálva Hajdúszóvát, Bodaszőlő főutcás, szalagtelkes, Nagyhegyes, Ebes, Hajdúvid megtervezett, „sakktáblaszerű” falu merőleges utcákkal, Pród egy tanyaközpont. A központban koncentrálnak a szolgáltatások, ahol megtalálható a polgármesteri hivatal, iskola, művelődési ház, posta, boltok, játszótér. Faluszélre a sportpálya, szabadidőpark, temető települt. A kitűnő természeti adottságok miatt a falvakban a hajdúsági emberek már régi idők óta foglalkoznak mezőgazdasággal, ennek ellenére a helyi termékek értékesítése nem jelentős. Külterületeken nem, de a községekben működik piac, de valamennyi fejlesztés szorul. Problémát jelent, hogy a települések közösségi, gazdasági és városi funkciói az elmúlt években jelentősen

gyengültek. A belvárosokban leromlott természeti és épített környezet jellemző, hiányzik az egységes városkép és arculat. A falvakra általánosan jellemző a központi környezet leromlott állapot, amely rontja a településképet. Kevés a zöldfelület, játszótér, az épületek állapota rossz, és a piacok nem felelnek meg a lakossági igényeknek és az EU-s előírásoknak. Az önkormányzatok nagy energiát és pénzt fordítanak a kötelező alapfeladatok ellátására, a hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatására. A településkép javítás a pénzügyi nehézségek, forráshiány miatt nehezen kivitelezhető. A vidéki örökség kihasználásához vonzóbb és élhetőbb lakókörnyezet szükséges, aminek elérése csak az alapfeladatok ellátásán túli cél. A célkitűzés célja a funkcióbővítő városrehabilitáció a kis- és középvároshálózat megerősítése érdekében, a szociális célú városrehabilitáció a leromlott városrészek felemelése érdekében, valamint a helyi vagy országos védelem alatt nem álló, a falvak megjelenésében szereppel bíró épületek felújítása, játszótérek kialakítása, korszerűsítése, új piacok létrehozására, meglévők fejlesztése, bővítése, az előírásoknak történő megfeleltetése. A települések „megújulása” a helyi adottságokkal (természeti adottság, történelmi múlt és néphagyományok) együttesen jó alapként szolgálhatnak a HVS jövőkép eléréséhez. Várhatóan vonzóbb és élhetőbb környezet, alakul ki a természeti és épített környezet minőségének javításával, mely segíti a társadalmi kohézió erősítését, erősödik a falusias jelleg. Új városi funkciók jelennek meg, szolgáltatások bővülnek, javulnak a turizmus, munkaerőpiac feltételei. Javulnak a helyi termékek piaci értékesítésének feltételei, a demográfiai viszonyok, nő a munkahelyek száma (hátrányos helyzetű helyi lakosok alkalmazása). A térség többi településeivel való összefogás



segíti a Hajdúság népszerűsítését, és ellensúlyozhatja a turizmus (fürdő) szezonálisát és területi koncentráltságát. A városrehabilitációk és falufejlesztések együttes megvalósítása hozzájárul a „hely szellemének” kialakulásához, a térségi identitás egységesítéséhez és erősítéséhez.

3. célkitűzés: Turizmus fejlesztése

A célkitűzés az alábbi intézkedéseket tartalmazza:

3.1. Hajdúság kincsei
3.1.1. Turisztikai szolgáltatások fejlesztése
3.2. Rabul ejtő Hajdúság
3.2.1. Minőségi szálláshelyek fejlesztése
3.2.2. Turisztikai tevékenységek ösztönzése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)
3.2.3. Turisztikai tevékenységek ösztönzése
3.2.4. Turisztikai szálláshelyek és fejlesztése
3.2.5. Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)
3.2.6. Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által

A térség komoly, Európa híré természeti kincse a hajdúsági termásvíz-gyógyvíz. Térségünk városainak mindegyike rendelkezik ezen adottságra épülő idegenforgalmi alpinfrastuktúrával. Kiemelkedik Hajdúszoboszló, amely fejlesztései révén országunk élmezőnyében szerepel az egy főre jutó szálláshelyek és a vendégéjszakák számának tekintetében is. A turisztika a térség kitörési pontja meghatározó szerepet játszik, ezért fontos az idegenforgalmi tevékenység ösztönzése, a minőségi szálláshelyek és hozzákapcsolódó szolgáltatások fejlesztése. Hajdúszoboszló, mint turisztikai centrum, nagy vonzerővel bír, de egyre zsúfoltabb. Kiemelt projektjeivel tovább emeli szolgáltatásainak minőségét és vonzerejét, amely jó adottság a környező települések számára. A gyógy- és termásvíz mellett a történelmi örökség, a kulturális értékek, a néphagyományok éppúgy megmutatásra várnak, mint az egyedi természeti értékek. A térség turisztikai lehetőségei az adottságokhoz képest kihasználatlanok. Az alacsony kategóriájú szálláshelyek, a fürdőszolgáltatások, az egészségturizmus alapjai, a kemping-turizmus lehetőségei megtalálhatók. Növekvő igény van azonban a szállás-, és vendéglátóhelyek kínálatának differenciáltabbá tételére, kapacitások bővítésére, rekreációs szolgáltatások fejlesztésére, és a hajdúszoboszlói túlszűfoltóság ellensúlyozására. Hajdúszoboszlón kívül alacsony a szálláshelyek száma, emellett gond, hogy azok többségének (napraforgós falusi szálláshelyek, apartmanok, panziók) minőségi paraméterei nem felelnek meg követelményeknek. A turisztikai adottság pedig önmagában kevés, ha nincs elegendő szállás- és vendégfogadási hely. A kisvárosi, családi hangulat, az igényes szolgáltatások, a megfizethető árak, a természetközelség, a gyógyulási lehetőség, a fürdők együtt jó alapjai a vendégszám növekedésének. A térségben nincs olyan programkínálat, szolgáltatáscsomag, mely ideköti a fizikai aktivitást kedvelőket. A hortobágyi pusztasághoz keletről kapcsolódó területek, egyedülálló kunhalmok, látványosságok, ezek szakszerű bemutatása nem megoldott. A térség kulturális, természeti, ökológiai lehetőségei,

országos hírű rendezvényei a jelen lévő szolgáltatásoknak jó alapot adnak a továbbfejlesztésre. A hajdúszoboszlói kiemelt projektként kezelt fürdőberuházás (Aquapalace) mellett szükséges a Hajdúböszörményi Bocskai Gyógyfürdő és a Castrum Termálkemping, a Hajdúnánási Fürdő fejlesztése (élményfürdő, étterem, szórakozóhely, gyógyászati részek bővítése, akadálymentesítés, új termálkút fúrása, fitness-terem, öltözők építése), valamint a fürdő környékének komfortosabbá tétele (kerékpártárolók, parkolórendszer, parkosítás, kerti bútorok, játszóterek). Mindezek nagyobb léptékű beruházást igényelnek, melyek már magas komfortfokozatot, komplex rekreációs szolgáltatást (átjárhatóság a gyógyfürdőbe, a gyógyászati egységbe, fitness terem, étkezés, sportolási és relaxációs lehetőségek egy helyen) nyújtanak. A nagy fürdőberuházások mellett a célkitűzésnek egyéb fontos elemei is vannak. A szálláshelyek bővítése, színvonaluk javítása, a falusi turizmus feltételeinek javítása, és a turisztikai szogáltatások fejlesztése. A fejlesztések eredményeképpen a javul a helyi turizmus jelentősége, nő a jövedelemtermelő képessége. A turisztikai beruházások hozzájárulnak a vendégkör bővüléséhez, a szezonáltság csökkenéséhez, a vendégéjszakák számának, az érintett vállalkozói bevételeknek, az önkormányzati adóbevételnek a növekedéséhez. A fejlesztések segítik a munkanélküliség csökkenését, a települések megtartóképességének erősödését. Mindezek együttesen pozitívan hatnak a helyi gazdaságra, ezáltal hozzájárulva a "prosperáló vidéki gazdaság" fenntarthatósági elvének érvényesüléséhez és a "Hajdú életérzés" kialakulásához. A szolgáltatásfejlesztés a szálláshelyek könnyebb értékesíthetőségéhez, a vendégéjszakák növekedéséhez éppúgy hozzájárul, mint a hajdúság értékeinek, egyediségének a bemutatásához, ezáltal a látogatottságának, a megtartó erejének növekedéséhez. A célkitűzés hozzájárul a "vonzó vidéki világ", "dolgozz helyben és a "helyi és a térségi fenntarthatóság" horizontális elvek kiteljesedéséhez, térségi identitás erősítéséhez.

4. célkitűzés: „Hajdúsági Versenyképességért”

A célkitűzés az alábbi intézkedéseket tartalmazza:

4.1. Versenyképes gazdaság a Hajdúságban
4.1.1. Általános gazdaságfejlesztés
4.1.2. Mikroállalkozások fejlesztése
4.1.3. Mikroállalkozások fejlesztése hátrányos helyzetű településeken (LHH forrás)
4.1.4. Térségen belüli gazdasági együttműködési formák ösztönzése
4.1.5. Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése
4.1.6. Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)
4.1.7. Tervek, tanulmányok készítése
4.1.8. Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása
4.1.9. Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)
4.2. Fenntartható agrárgazdaság a Hajdúságban
4.2.1. Környezettudatos agrár-fejlesztés
4.2.2. Nem mezőgazdasági tevékenységre történő diverzifikáció

A térség gazdasági potenciálját a helyi adottságok alapján a szolgáltató és a mezőgazdasági szektor határozza meg. A kereskedelem, és a szolgáltató szektor a legjelentősebb a jövedelemtermelő képességet, és a foglalkoztatottak számát tekintve is. A turisztikai ágazat a legfontosabb, amely a térség földrajzi adottságaira alapozva nagy jelentőséggel bír. A termálvíz hasznosítás, a gyógyvízre épített turizmus a térség szinte valamennyi településén adott. Nagyon kedvezőek a klimatikus viszonyok és a térség komoly természeti kincse a termőföld. A magas aranykorona értékű szántóföldek kedveznek növénytermesztésnek, de meghatározó szereppel bír az állattartás is. Annak ellenére, hogy meghatározó a mezőgazdasági tevékenység, az ágazat jövedelemtermelő képessége mégis kicsi. Gond a mezőgazdaság válsága, jövedelemtermelő, népességeltartó képességének alacsony volta, valamint, hogy jelentős különbség van az őstermelők és a nagyüzemi mezőgazdasági vállalkozások technológiai színvonala között. Az akciócsoport területén több az ipari termelés megtalálható, de nem bír nagy szereppel. A Hajdúszoboszlói kistérség az Alföld legfontosabb gázipari központja, ahol megtalálható a MOL Rt. gázkitermelő és gázfeldolgozó üzeme (Nagyhegyes), ahol mára már inkább tározással foglalkoznak. Több ipari terület található, viszont ipari park minősítéssel csak a Hajdúböszörményi (Keleti és Nyugati) rendelkezik. Összességében elmondható, hogy a térségi mikro-, kis- és középvállalkozások jövedelmezősége romlik, tőkehiány jellemzi őket és alacsony a vállalkozási kedv. A vállalkozások műszaki-technológiai színvonala elmarad az országos átlagtól, és nagyon alacsony szintű az együttműködés, a kapcsolatok szervezettsége és az összetartozás. A turisztikai szolgáltatások Hajdúszoboszlón koncentrálódnak, nincsenek komplex turisztikai attrakciók, nincs a térségi szereplők között együttműködés, és nagy gond a szezonális. Az akcióterület számos speciális helyi termékkel rendelkezik (Hajdúsági tej, gabona, savanyúság, méz, tészta, zöldség, gyümölcs, virág, tojás, kézműves termékek), melyek előállítás, feldolgozása a pénzügyi feltételek hiánya miatt visszafogott és nem jelentős. Kihaszíratlanok az adottságok a helyi termékek előállítását és feldolgozottságát tekintve, emiatt jelentős mértékben hagyják el a térséget az alacsony hozzáadott értékű termékek. A célkitűzés célja az akcióterület gazdasági versenyképesség növelése, az ország többi területéhez képesti elmaradottság csökkentése a gazdasági feltételek javítása, a szükséges háttér, ill. együttműködések ösztönzése által. Az intézkedések a vállalkozói szektor infrastrukturális és technológiai fejlesztését, a térségben kialakult gazdasági együttműködések kialakítását, a gazdasági versenyképesség javítását elősegítő szakmai tanulmányok készítését, a helyi termékek előállításával, feldolgozásával kapcsolatos fejlesztéseket, és a környezet és vidék állapotának javítását -a mezőgazdasági és erdősített területek fenntartható használatával-tartalmazzák. A beruházások eredményeképpen várhatóan munkahelymegőrzés, munkahelyteremtés, a vállalkozói szektor megerősödése, a helyi termékek „értékének” emelkedése, a mezőgazdaság modernizálása, versenyképesség növelése és a vállalkozások több lábbon állása figyelhető meg, mindez természetesen az alacsony környezeti terhelés megőrzése és a magas környezeti értéket képviselő területek, természeti értékek megőrzése mellett. Javulnak a helyi termékek értékesítésének feltételei, amelyek nagyba segítik a térségi identitás, a „hely szellemének” kialakítását. A fejlesztések megvalósulásával javul a térség tőkevonzó képessége, a kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai színvonala, mely által javul a termelékenységük. Mindezen tényezők együttesen hozzájárulnak a foglalkoztatási helyzet javulásához, a munkanélküliség csökkentéséhez a versenyképes gazdaság



megteremtéséhez a Hajdúságban. Javulnak a vállalkozások közötti együttműködések az akciócsoport területén. Beindul a vállalkozások közötti információáramlás, kapcsolataik szervezettebbé válnak, növekszik összetartozási érzésük, megteremtődik egyfajta belső kohézió. Mikro-vállalkozások tevékenységének megismertetése a térségen belül és kívül.

5. célkitűzés: „Élhetőbb vidékért”

5.1. Fejlődő vidékért
5.1.1. Önkormányzatok fejlesztések
5.1.2. Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése
5.1.3. Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)
5.2. Községi terek fejlesztése
5.2.1. Községi és szolgáltatói terek kialakítása, fejlesztése a térségi szolgáltatás fejlesztése érdekében
5.2.2. IKSZT-hez kapcsolódó, funkcióbővítő fejlesztések
5.3. Tudatosan az egészségünkért és a környezetünkért
5.3.1. Környezettudatosság erősítése
5.3.2. Szabadidős szolgáltatások fejlesztése- "Ép testben ép lélek"

A célkitűzés 3 nagy területet ölel fel, melyek az élhetőbb környezet kialakítását célozzák. Az egyik a településfejlesztés, és az önkormányzatok közhasznú foglalkoztatásának segítése. A településfejlesztés a városok fejlesztését (városrehabilitáció), és a települések infrastruktúrájának fejlesztését, a feladatellátással kapcsolatos beruházásokat takarja, amelyekre a Strukturális Alapokból finanszírozott ROP-ból, az Új Széchenyi Terv Otthonteremtési Programjából, valamint hazai forrásokból finanszírozható.

A térségben valamennyi önkormányzat foglalkozik közfoglalkoztatással, hiszen a térség gazdasági problémái miatt ez sajnos szükséges. Az országos átlagtól magasabb az aktív keresők aránya, a munkanélküliség viszont nagyjából az országos átlag körüli. A tartós munkanélküliek számára az egyik foglalkoztatási lehetőség a köz-, és közhasznú munkákban jelentkezik. A LEADER program ezt a folyamatot, a munkanélküliség átmeneti csökkentését próbálja segíteni a szükségessé eszközök beszerzésével, a háttérfeltételek megteremtésével. A községi tereket vizsgálva az állítható meg, hogy valamennyi település rendelkezik ilyen területtel, épülettel, de az állapotuk, a településen betöltött szerepük településenként nagyon eltérő. A községek, településrészek művelődési házainak állapota nagyon leromlott, technikailag nem felszerelt, a berendezés hiányos. Igény lenne a kihasználásra, de az állapotuk miatt nem alkalmasak községi rendezvények, programok szervezésére, szolgáltatások nyújtására. Az akcióterületen több település pályázott az IKSZT, melyek közül mára Nagyhegyes, Hajdúböszörmény- Bodaszőlő, és Hajdúnánás- Tedej rendelkezik IKSZT címmel. A beruházás még sehol nem valósult meg. Az élhetőbb, vonzóbb környezet kialakulásához hozzá tartozik az egészséges és környezettudatos gondolkodás. A LEADER program az egészséges életmód feltételeinek megteremtésével, a meglévő állapotok javításával ösztönzi a célhoz közelítést a sport- és szabadidős területek kialakításával,

fejlesztésével. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési program I. és II. tengelye a környezettudatos fejlesztésekre biztosít lehetőséget és forrást.

6. célkitűzés: „Bio- és megújuló energiaágazat fejlesztése”

6.1. Energiával okosan

6.1.1. Technológiai fejlesztés

A bio- és megújuló energiaágazat fejlesztéseivel az ÚMVP I. és II. tengelye, a Környezet- és Energia Operatív Program, és más fejlesztésekhez kapcsolva szinte valamennyi támogatási konstrukció. A II. és IV. tengely néhány intézkedése önállóan nem, de kiegészítve lehetőséget ad az energiatakarékos, bio- és megújuló energiaellátás megteremtésére.

7. célkitűzés: „Érték az ember”

7.1. Piaci igényekhez igazodó oktatás és képzés

7.1.1. Szakképzés és felnőttképzés

7.1.2. Képzéssel a vidékért (58 cikk.)

7.1.3. "Mindenki számít"- Képzések a térségben a hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)

7.1.4. "Mindenki számít"- Képzések a térségben

A célkitűzés a térség egyik legfontosabb problémáját, a szakképzett munkaerő alacsony számából adódó „iskolázatlanságot, kézetlenséget” próbálja enyhíteni. A képzettségbeli hiány generálója a munkanélküliségnek, az alacsony jövedelmi viszonyok kialakulásának. Mindez az érintett települések távlati fejlődésének és versenyképességének akadályozója. A nagy múltú középiskolák, a kiforrott felnőttképzési rendszer, a térségben jelen lévő felsőoktatás együttesen jelenthetik a fejlesztés alapjait. Az iskolarendszerű szakképzés biztosabb, a felnőttképzés színvonalában vegyesebb képet mutató, de gyors szakmaszerzési terepet jelent. Mindkettő fejlesztése szükséges és lehetséges. Az iskolai szakképzésben a térségi koordináció, a korszerű tanműhelyek, gyakorlati képző terepek hiánya, a hiányszakmák képzésének háttérbe szorulása, míg a népszerű, de a munkaerő piacon sürgősen képzése van jelen. A megyei átlagot meghaladó a munkanélküliség (20%) és a roma kisebbség aránya (25%) is. Sok az alacsony iskolai végzettségű, szakképzetlen munkaerő, tartós álláskereső száma, akik képzés esetén potenciális munkaerőt jelentenének (mezőgazdaság és turizmus). Kevés munkalehetőség miatt sokan ingáznak a környező településekre. Az önkormányzati segélyezés, a felzárkóztatási programok hosszú távon nem járnak tartós eredménnyel. Nehezítő elemek még a gyors piaci változások, a szabályozási körülmények, és a technikai fejlődés üteme. A termelékenység, hatékonyság, minőség, innovatív gondolkodás alapelvárás. A helyi gazdaság szereplői ezekre nincsenek felkészülve (min. bizt., pályázás). A vállalkozói szektor hiányosságait képzéseken, tájékoztatókon, népszerűsítésen keresztül kell pótolni. A felnőttképzés területét - a már megerősödött és jelen lévő képző szervezetek működése mellett - tovább kell támogatni. A speciális témájú képzések, népszerűsítő előadások épp a térség munkaképes, felnőtt lakosságát célozzák meg. A hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása, a munkanélküliek munkához jutásának támogatása az alternatív munkaerőpiaci képzési

módszerekhez és munkahelyhez való hozzásegítés által (gyakorlati képzés, álláskereséssel kapcsolatos állásbörzék, fórumok tartása, együttműködések ösztönzése és közreműködések támogatása.) A felnőttképzés szélesítése a gyorsabb és hatékonyabb alkalmazkodást segíti, minek eredménye, hogy csökken a strukturális munkanélküliség, nő a felnőtt lakosság ismerete. Az iskolai szakképzésben a profiltisztítás segíti a helyi gazdaságot, a szakképzési kapacitások koordinációját, így csökken a pályakezdő munkanélküliek száma, növekszik a térség tokevonzó képessége, megtartó ereje. A képzések közvetlenül hatnak a vállalkozásokra, mely a foglalkoztatást javítja, és segítik az álláskeresők visszaintegrálását a munkaerőpiacra, csökken a munkanélküliség. Összességében fokozódik a jövedelemtermelő képesség, és a versenyképesség javul, hiszen ahhoz, hogy jó minőségű, versenyképes terméket állítson elő egy vállalkozás, ahhoz alapos és széleskörű ismeretek kellenek. Hagyományos mesterségek, szakmák oktatásával nő a helyi speciális termékek, szolgáltatások értéke. A szegény és a roma családok helyzet javul, a szemléletváltás pozitív és követendő példa az ifjúság számára. Multiplikátor hatás következtében folyamatos életszínvonal emelkedés várható. Javul a környezeti állapot, vonzóbb és élhetőbb vidéki környezet alakul ki.

8. „Hajdúk jövője - identitás erősítése”

8.1. Hajdú Vigasságok
8.1.1. Magyarország a Hajdúságban- rendezvények szervezése
8.1.2. Hajdúk Magyarország- térségi rendezvények szervezése
8.1.3. "Hajdúk Magyarország" hátrányos helyzetű település rendezvényeihez szükséges háttér-infrastruktúra megteremtése (LHH forrás)
8.2. "Hajdú életérzés"
8.2.1. Társadalmi szervezetek támogatása
8.2.2. Hajdúság a "XXI. század szemüvegén keresztül" Marketing tevékenységek ösztönzése
8.2.3. Térségi vállalkozás alapú fejlesztés támogatása
8.2.4. Térségi marketing tevékenység ösztönzése az egységes márkanév alatt futó termékek értékesítési lehetőségeinek javításával
8.2.5. Térségen belüli civil szakmai együttműködések ösztönzése
8.2.6. Térségek közötti és nemzetközi LEADER együttműködések ösztönzése
8.2.7. Gazdasági szereplők térségek közötti és nemzetközi együttműködéseinek ösztönzése

A célkitűzés a legösszetettebb, és legtöbb témát magába foglaló fejezet, melynek valamennyi intézkedése a LEADER program céljainak megvalósulását hivatott elősegíteni.

3.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia intézkedései

A HVS összesen 8 célkitűzést tartalmaz. A Stratégiában megjelölt 36 db fejlesztési területe (célterület) 46 db intézkedés (HMPE) tartalmazza (külön LHH és nem LHH terület miatt).

Az intézkedések típusai:

1. A forrásallokációban forrással párosított HPME-k → ezek kerülnek meghirdetésre, ezekre lehet pályázni a LEADER 2. körben
2. Forrással nem párosított, de tartalmilag a HVS szempontjából fontos HPME-k

Helyi vidékfejlesztési Stratégia	Forrás
1. Vidéki örökség megőrzése	
1.1 Utódainkra örökítve	
1.1.1. Vidéki örökség megőrzése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)	III. tengely
1.1.2. Vidéki örökség megőrzése	III. tengely
2. Falumegújítás	
2.1. Városias vidék – Vidéki város	
2.1.1. Város-rehabilitáció	ÚSZ/ Otthonteremtés Program, ROP
2.1.2. Falumegújítás- és fejlesztés	III. tengely
2.1.3. Falumegújítás- és fejlesztés hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)	III. tengely
3. Turizmus	
3.1. Hajdúság kincsei	
3.1.1. Turisztikai szolgáltatások fejlesztése	Új Széchenyi Terv/ Egészségipari Program/ Turisztikai szolgáltatások fejlesztése
3.2. Rabul ejtő Hajdúság	
3.2.1. Minőségi szálláshelyek fejlesztése	Új Széchenyi Terv/ Egészségipari Program/ Turisztikai szolgáltatások fejlesztése
3.2.2. Turisztikai tevékenységek ösztönzése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)	III. tengely
3.2.3. Turisztikai tevékenységek ösztönzése	III. tengely
3.2.4. Turisztikai szálláshelyek és fejlesztése	LEADER
3.2.5. Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)	LEADER
3.2.6. Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által	LEADER- forrással
4. Hajdúsági Versenyképességért	
4.1. Versenyképes gazdaság a Hajdúságban	
4.1.1. Általános gazdaságfejlesztés	Új Széchenyi Terv, Regionális Operatív Program
4.1.2. Mikroállalkozások fejlesztése	III. tengely
4.1.3. Mikroállalkozások fejlesztése hátrányos helyzetű településeken (LHH forrás)	III. tengely
4.1.4. Térségen belüli gazdasági együttműködési formák ösztönzése	LEADER
4.1.5. Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése	LEADER
4.1.6. Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)	LEADER
4.1.7. Tervek, tanulmányok készítése	LEADER
4.1.8. Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása	LEADER- forrással
4.1.9. Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)	LEADER- forrással

4.2. Fenntartható agrárgazdaság a Hajdúságban	
4.2.1. Környezettudatos agrár-fejlesztés	II. tengely
4.2.2. Nem mezőgazdasági tevékenységre történő diverzifikáció	III. tengely_NDP (5.3.3.1.)
5. Élhetőbb vidékért	
5.1. Fejlődő vidékért	
5.1.1. Önkormányzatok fejlesztések	Új Széchenyi Terv, Regionális Operatív Program,
5.1.2. Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése	LEADER- forrással
5.1.3. Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)	LEADER
5.2. Közösségi terek fejlesztése	
5.2.1. Közösségi és szolgáltatói terek kialakítása, fejlesztése a térségi szolgáltatás fejlesztése érdekében	Regionális Operatív Program és III. tengely_5.3.3.2.1.
5.2.2. IKSZT-hez kapcsolódó, funkcióbővítő fejlesztések	LEADER
5.3. Tudatosan az egészségünkért és a környezetünkért	
5.3.1. Környezettudatosság erősítése	II. tengely
5.3.2 Szabadidős szolgáltatások fejlesztése- "Ép testben ép lélek"	LEADER- forrással
6. Bio- és megújuló energiaágazat fejlesztése	
6.1. Energiával okosan	
6.1.1. Technológiai fejlesztés	Új Széchenyi Terv/ Zöldgazdaság Fejlesztési Program, ROP, ÚMVP I.
7. Érték az ember	
7.1. Piaci igényekhez igazodó oktatás és képzés	
7.1.1. Szakképzés és felnőttképzés	Új Széchenyi Terv/ Foglalkoztatási Program
7.1.2. Képzéssel a vidékért (58 cikk.)	III. tengely (5.3.3.3.)
7.1.3. "Mindenki számít"- Képzések a térségben a hátrányos helyzetű településen (LHH forrás)	LEADER
7.1.4. "Mindenki számít"- Képzések a térségben	LEADER
8. Hajdúk jövője –helyi és térségi identitás erősítése	
8.1. Hajdú Vigasságok	
8.1.1. Magyarország a Hajdúságban- rendezvények szervezése	Regionális Operatív Program
8.1.2. Hajdúk Magyarország- térségi rendezvények szervezése	LEADER- forrással
8.1.3. "Hajdúk Magyarországa" hátrányos helyzetű település rendezvényeihez szükséges háttér-infrastruktúra megteremtése (LHH forrás)	LEADER
8.2. " Hajdú életérzés"	
8.2.1. Társadalmi szervezetek támogatása	LEADER
8.2.2. Hajdúság a "XXI. század szemüvegén keresztül" Marketing tevékenységek ösztönzése	LEADER
8.2.3. Térségi vállalkozás alapú fejlesztés támogatása	LEADER
8.2.4. Térségi marketing tevékenység ösztönzése az egységes márkanev alatt futó termékek értékesítési lehetőségeinek javításával	LEADER
8.2.5. Térségen belüli civil szakmai együttműködések ösztönzése	LEADER
8.2.6. Térségek közötti és nemzetközi LEADER együttműködések ösztönzése	LEADER
8.2.7. Gazdasági szereplők térségek közötti és nemzetközi együttműködéseinek ösztönzése	LEADER

***kék** színnel jelölve: III. tengely intézkedései; ***zöld** színnel jelölve: LEADER 2. körének célterületei

A HVS egy összetett, minden ágazatot érintő, az akcióterület egész területére kiterjedő tervezési és megvalósítási dokumentum. Emiatt tartalmaz olyan fejlesztési célterületeket is, amely nem az ÚMVP III. és IV. tengelyéből finanszírozható. A HVS azért tartalmazza a „nemcsak” vidékfejlesztési (EMVA) forrásból támogatható célokat, mert a többi, a HVS-ben szerelő intézkedés is nagyon fontos a térség kiegyensúlyozott fejlődése szempontjából. Így kaphatunk valós képet a térségi igények alapján felállított célokról, elérni kívánt törekvésekről. Így ismerhetjük meg azt, hogy a Hajdúság mit gondol „magáról”, helyi szinten milyen fejlesztéseket tartanak szükségesnek.

A HVS felülvizsgálat eredményeképpen a **LEADER Program** összesen 22 célterületet (24 intézkedést) tartalmaz. A felülvizsgálat során 2 újabb célterület (3 intézkedés) került beépítésre, melyet a táblázatban sárga színnel jelöltünk.

Ebből 7 célterülethez (9 intézkedés) kerül forrás, vagyis ennyi célterületre lehet pályázni. (A LEADER 2. körében meghirdetett célterületeket zöld színnel jelöltük.)

3.2.4. Turisztikai szálláshelyek és fejlesztése	LEADER
3.2.5. Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen	LEADER- forrással
3.2.6. Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által	LEADER ÚJ- forrással
4.1.4. Térségen belüli gazdasági együttműködési formák ösztönzése	LEADER
4.1.5. és 4.1.6. Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése (LHH és nem LHH)	LEADER- forrással
4.1.7. Tervek, tanulmányok készítése	LEADER
4.1.8. és 4.1.9. Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása (LHH és nem LHH)	LEADER ÚJ- forrással
5.1.2. Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése	LEADER- forrással
5.1.3. Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése hátrányos helyzetű településen	LEADER
5.2.2. IKSZT-hez kapcsolódó, funkcióbővítő fejlesztések	LEADER
5.3.2 Szabadidős szolgáltatások fejlesztése- "Ép testben ép lélek"	LEADER módosított- forrással
7.1.3. "Mindenki számít"- Képzések a térségben a hátrányos helyzetű településen	LEADER
7.1.4. "Mindenki számít"- Képzések a térségben	LEADER
8.1.2. Hajdúk Magyarországa (LEADER) térségi rendezvények	LEADER- forrással
8.1.3. "Hajdúk Magyarországa" hátrányos helyzetű település rendezvényeihez szükséges háttér-infrastruktúra megteremtése	LEADER
8.2.1. Társadalmi szervezetek támogatása	LEADER
8.2.2. Hajdúság a "XXI. század szemüvegén keresztül" Marketing tevékenységek ösztönzése	LEADER
8.2.3. Térségi vállalkozás alapú fejlesztés támogatása	LEADER
8.2.4. Térségi marketing tevékenység ösztönzése az egységes márkanév alatt futó termékek értékesítési lehetőségeinek javításával	LEADER

8.2.5. Térségen belüli civil szakmai együttműködések ösztönzése	LEADER
8.2.6. Térségek közötti és nemzetközi LEADER együttműködések ösztönzése	LEADER
8.2.7. Gazdasági szereplők térségek közötti és nemzetközi együttműködéseinek ösztönzése	LEADER

A 7 közül 1 olyan célterület van, amelyik csak hátrányos helyzetű településen kerül meghirdetésre, 1 olyan, amely csak a városokban, valamint 2 célterület esetében külön LHH forrás is kerül meghatározásra (külön rangsorban lesznek a Hajdúszováti pályázatok). Az eljárásrend alapján sem kis értékű, sem komplex projekt nem került meghatározásra.

A forrással rendelkező intézkedések (HPME):

III. tengely:

- Falumegújítás és fejlesztés (LHH és nem LHH)
- Vidéki örökség megőrzése (LHH és nem LHH)

IV. tengely:

- Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen
- Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által
- Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása (LHH és nem LHH)
- Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése
- Szabadidős és sport szolgáltatások fejlesztése- "Ép testben ép lélek"
- Hajdúk Magyarország (LEADER) térségi rendezvények

Intézkedések (Célterület tervező Excel alapján):

HACS neve	HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprof it Kft.
Célterület tervező 2011 - v2	Célterület_01
Célkitűzés	A) Versenyképes gazdaság a Hajdúságban
Vonatkozó HPME azonosítója	390b01
Jogcím	Vállalkozási alapú fejlesztés
UMVP intézkedés	Versenyképesség
Célterület megnevezése (címe)	Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése
Célterület azonosítója	1 018 499
Célterület komplex?	NEM
Célterület kísértékű?	NEM
Keretösszeg (HUF) - Nem LHH települések	15 000 000
Keretösszeg (HUF) - LHH települések	3 000 000
Intenzitások - Nem LHH településen (%)	
Önkormányzat, önkormányzati társulás	0

	Non-profit szervezetek	0
	Egyházak	0
	mikro-kis-közép vállalkozás	60
	egyéni vállalkozó	60
	őstermelő	60
	magánszemély	0
Intenzitások - LHH településen (%)		
	Önkormányzat, önkormányzati társulás	0
	Non-profit szervezetek	0
	Egyházak	0
	mikro-kis-közép vállalkozás	65
	egyéni vállalkozó	65
	őstermelő	65
	magánszemély	0
Minimális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH		250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH		1 500 000
Minimális támogatási összeg (HUF) - LHH		250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - LHH		1 500 000
Helyzet	A térség gazdasági potenciálját a szolgáltató és a mezőgazdasági szektor határozza meg. A vállalkozások számának nagy részét a mikrovállalkozások adják. Tevékenységüket tekintve a kereskedelem, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás szektor a legjellemzőbb, de megtalálhatók minden ágazat képviselői. Az általános vagy a termékek, szolgáltatások értékesítési lehetőségeinek bővülését eredményező marketing tevékenységet végeznek, de kevesen, vagy nem jelentős.	
Probléma	A vállalkozások marketing tevékenysége a termékeik, szolgáltatásaik bemutatása, népszerűsítése a lehetőségekhez képest jelentéktelen. Forráshiány miatt kevesen tudnak marketingre összeget fordítani, pedig ez a vállalkozások életben maradásának fontos eleme. Igény mutatkozik, hogy megmutassák önmagukat, bemutathassák termékeiket, szolgáltatásaikat kiadványokban, adathordozón, interneten. A marketing lehetőséget nyújt vállalkozásoknak tevékenységük bemutatására, termékeik megismertetésére.	
Megoldás	A vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzésére. Támogatható minden olyan marketing tevékenység végzése, marketing elem/ek létrehozása, fejlesztése, használata, amely a termék/ szolgáltatás eladását, megismerését szolgálja, és mely/ek hozzájárul/nak a termék, szolgáltatás minőségi megjelenéséhez, bemutatásához, népszerűsítéséhez a piacon, esetleg piac bővítéshez. A fejlesztés kizárólag együttműködés keretében valósulhat meg. Azon mikrovállalkozások, akik az ÚMVP III. tengely "Mikrovállalkozások létrehozására és fejlesztésére" jogcím keretében támogatást nyertek, amely marketing tevékenységet is tartalmaz, ezen célterületre nem nyújthatnak be pályázatot.	
Elvárt eredmény:	A marketing tevékenység aktivizálásával nő a térség vállalkozásainak, termékeinek, szolgáltatásainak ismertsége, javul a termékek, szolgáltatások megjelenési színvonala. Mindez hozzájárul a vállalkozói szektor stabilizálásához, jövedelmük növekedéséhez, versenyképességük erősödéséhez. jó alapot szolgáltatnak a helyi specialitásokra alapozott „hely szellemének”, és a saját identitás kialakítására.	
Érintett települések köre:	Ebes, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Nagyhegyes	

HACS neve		HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft.	
Célterület tervező 2011 - v2		Célterület_02	
Célkitűzés	A) Versenyképes gazdaság a Hajdúságban		
Vonatkozó HPME azonosítója	390b02		
Jogcím	Vállalkozási alapú fejlesztés		
UMVP intézkedés	Versenyképesség		
Célterület megnevezése (címe)	Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása		
Célterület azonosítója	1 018 819		
Célterület komplex?			NEM
Célterület kísértékű?			NEM
Keretösszeg (HUF) - Nem LHH települések	19 436 006		
Keretösszeg (HUF) - LHH települések	6 181 634		
Intenzitások - Nem LHH településen (%)			
	0		0
	0		0
	0		0
	60		60
	60		60
	60		60
	60		60
	60		0
Intenzitások - LHH településen (%)			
	0		0
	0		0
	0		0
	65		65
	65		65
	65		65
	65		0

Minimális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH	250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH	3 000 000
Minimális támogatási összeg (HUF) - LHH	250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - LHH	3 000 000
Helyzet	A térség gazdasági potenciálját (a foglalkoztatottak aránya, jövedelemtermelés alapján) szolgáltató és a mezőgazdasági szektor határozza meg. Annak ellenére, hogy meghatározó a mezőgazdasági tevékenység, az ágazat jövedelemtermelő képessége mégis kicsi. A mezőgazdaság szerepe tehát fajsúlyos a térségben. A jelentősebb, több száz főt foglalkoztató agrárvállalkozásokon túl több ezer mezőgazdasági östermelő is fellelhető, illetve meghatározó szerepe van a mezőgazdasági kistermelésből származó jövedelemkiegészítésnek. Az országban egyedülállóan a térségben minden típusú mezőgazdasági vállalkozási forma jelen van.
Probléma	Gond a mezőgazdaság válsága, jövedelemtermelő, népességeltartó képességének alacsony volta, valamint, hogy jelentős különbség van az östermelők és a nagyüzemi mezőgazdasági vállalkozások technológiai színvonala között. A térség hosszú távú fejlődésének és a versenyképesség javításának legfontosabb akadályai, hogy kevés a szakképzett munkaerő, kevés a munkahely, a vállalkozói réteg alacsony aktivitást mutat, és jelentős számban fordulnak elő kényszervállalkozások. További problémát okoz, hogy kihasználhatatlanok a mezőgazdasági adottságok a termékek feldolgozottságát, és a melléktermékek felhasználását tekintve is. Nagyon sok a helyi, térségi termék, de mégis jelentős mértékben hagyják el a térséget az alacsony hozzáadott értékű készítmények.
Megoldás	A helyi termékek (Hajdúsági tejtermékek, Hajdúsági zöldség-, Hajdúsági gyümölcs-, Hajdúsági gabona-, és Hajdúsági hús feldolgozása, valamint Hajdúsági kézműves termékek előállítás) előállításával, elsődleges feldolgozásával foglalkozó helyi gazdasági szereplők tevékenységének elindítására, meglévők fejlesztésére, piacra jutásának elősegítésére építéssel, infrastruktúra fejlesztésével, eszközbeszerzéssel, kapcsolódó marketing tevékenységgel, minőség- és környezetirányítási rendszerek kiépítésével. A fejlesztés kizárólag együttműködésben valósulhat meg. Marketing tevékenység önállóan nem támogatható. A kedvezményezett vállalja, hogy a projekt LEADER támogatással való megvalósítása esetén a támogatási határozat kézhezvételét követő 12 hónapon belül legalább egy alkalommal részt vesz a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításával kapcsolatos, együttműködést erősítő személyes konzultáción, képzésen vagy rendezvényen.
Elvárt eredmény:	A térségben termelt, előállított termékek előállításának, feldolgozásának támogatásával segítjük a helyi termékek népszerűsítését, hozzájárulunk a piacra jutáshoz. A szükséges építések, eszköz- és gépbeszerzések, esetleges marketing tevékenység által javulnak a helyi termékek értékesítésével kapcsolatos feltételek. A helyben megtermelt javakból előállított termékek minőségi színvonala emelkedik, ismertségük nő, immár nemcsak a térségben. Az intézkedés nem oldja meg a foglalkoztatási problémákat a szektorban, de hozzájárul a foglalkoztatási helyzet javításához a munkahelyek megőrzésével, esetleg új munkahelyek teremtésével. Az intézkedés legfőbb célja a már meglévő helyi termékek piaci helyzetének erősítése, de emellett új helyi termékek „születését” is támogatja. A helyi termékek népszerűségének emelkedése, ismertségük növekedése hozzájárul a térségi identitás erősítéséhez is. A Hajdúsági helyi termékek a Hajdúságot is „reklámozzák”.
Érintett települések köre:	Ebes, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Nagyhegyes

HACS neve	HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft.
Célterület tervező 2011 - v2	Célterület_03
Célkitűzés	B) Turizmus fejlesztése
Vonatkozó HPME azonosítója	390b03
Jogcím	Vállalkozási alapú fejlesztés
UMVP intézkedés	Versenyképesség

Célterület megnevezése (címe)	Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által	
Célterület azonosítója	1 018 512	
Célterület komplex?	NEM	
Célterület kisértékű?	NEM	
Keretösszeg (HUF) - Nem LHH települések	25 000 000	
Keretösszeg (HUF) - LHH települések	0	
Intenzitások - Nem LHH településen (%)		
	60	60
	60	60
	60	60
	60	60
	60	60
	60	60
	60	60
Intenzitások - LHH településen (%)		
	65	65
	65	65
	65	65
	65	65
	65	65
	65	65
	65	65
Minimális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH	250 000	
Maximális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH	3 000 000	
Minimális támogatási összeg (HUF) - LHH	250 000	
Maximális támogatási összeg (HUF) - LHH	3 000 000	
Helyzet	<p>A térség turisztikai lehetőségei az adottságokhoz képest kihasználatlanok. A mai gazdasági környezetben létkérdés a kiegészítő megélhetési lehetőségek megtalálása. A gyógyturizmus, a ráépült fürdőkultúra folyamatosan megújuló szolgáltatásokat igényel, aminek az egészséges életmód iránti igény erősödése is kedvez. Ehhez kapcsolható, a ma még nem kellően kihasznált történelmi örökség, a lovas, vízi, kerékpár, vadász és vallási turisztikai lehetőségek, melyek együttesen jelenthetnek vonzerőt a rájuk épülő termékek, szolgáltatások kialakítására.</p>	

Probléma	A térségben a turisztikai szolgáltatások területileg nagyon koncentráltak, és nagyfokú szezonális jellemzi őket. A programkínálat elég szűkös, és leginkább a fürdőkhöz kapcsolódnak, a nyári időszakban. Olyan turisztikai szolgáltatások, melyek idekötik a fizikai aktivitást kedvelőket, esetleg meghosszabbítják a gyógyvizek, fürdők miatt érkező turisták térségben való tartózkodás idejét, szinte teljesen hiányoznak, vagy nem megfelelő színvonalúak. A hortobágyi pusztasághoz keletről kapcsolódó területek, az erdők, a tavak, lovas tanyák, az egyedülálló kunhalmok, a települési látványosságok, a vidéki környezet, a falusi élet, ezek szakszerű bemutatása nem megoldott. A térség kulturális, természeti, ökológiai lehetőségei, országos hírű rendezvényei a jelen lévő szolgáltatásoknak jó alapot adnak a továbbfejlesztésre.
Megoldás	Szálláshelyhez nem feltétlenül kötött, versenyképes új turisztikai szolgáltatások létrehozására, már meglévők fejlesztésére: agroturisztikai, ökoturizmushoz, lovas-, vadász-, erdei-, horgász-, vízi-, és kerékpár-turisztikai szolgáltatások. A fejlesztés kizárólag együttműködés keretében valósulhat meg. Marketing tevékenység önállóan nem támogatható.
Elvárt eredmény:	A turisztikai szolgáltatások fejlesztésével, a meglévő szolgáltatások minőségi színvonalának javításával a turizmus, mint ágazat szezonálisát csökkenthetjük. A Hajdúszoboszló országos és nemzetközi „fürdő hírnevére” építve növelhetjük a többi település turisztikai lehetőségeit. A térségbe érkező vendégek a fürdőzés mellett a térség többi településére is ellátogatnak. A turisztikai szolgáltatások körének bővülése nem a turisták számának növekedéséhez járul hozzá, hiszen csak emiatt nem látogatnak ide, hanem megnöveli a tartózkodási időt. Ezáltal nő a térségben eltöltött vendégéjszakák száma, a szolgáltatások igénybevétele által aktív pihenéssel tölthetik a vendégek a térségben tartózkodásukat. A szolgáltatások fejlődése természetesen hozzájárul a szálláshelyek könnyebb értékesíthetőségéhez, és a hajdúság értékeinek, egyediségének a bemutatásához, ezáltal a látogatottságának, a megtartó erejének növekedéséhez.
Érintett települések köre:	Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló

HACS neve	HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft.	
Célterület tervező 2011 - v2	Célterület_04	
Célkitűzés	B) Turizmus fejlesztése	
Vonatkozó HPME azonosítója	390b04	
Jogcím	Vállalkozási alapú fejlesztés	
UMVP intézkedés	Versenyképesség	
Célterület megnevezése (címe)	Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen	
Célterület azonosítója	1 018 673	
Célterület komplex?	NEM	
Célterület kisértékű?	NEM	
Keretösszeg (HUF) - Nem LHH települések	0	
Keretösszeg (HUF) - LHH települések	3 000 000	
Intenzitások - Nem LHH településen (%)		
	60	0
	60	0

	60	0
	60	0
	60	0
	60	0
	60	0
Intenzitások - LHH településen (%)		
	65	0
	65	0
	65	0
	65	65
	65	65
	65	0
	65	65
Minimális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH		
		250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH		
		3 000 000
Minimális támogatási összeg (HUF) - LHH		
		250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - LHH		
		3 000 000
Helyzet	A HACS területe kiváló turisztikai adottságokkal rendelkezik. A természeti értékek és a III. tengely révén megújuló vidéki örökség, a fürdőfejlesztések, a lovas-, horgász- és egyéb turisztikai szolgáltatások, a falusi szállások, a rendezvények, fesztiválok bővülő lehetőséget adnak mindenki számára, hogy megismerje a Hajdúság és Hajdúszovát Kincseit. A helyi adottságokra épülő, országos jelentőségű turisztikai központ közelsége, a gyógyturizmus, a fürdőkultúra a szolgáltatások folyamatos megújulását, a szálláshelyek korszerűsítését igényli. A turisztika sok családnak kiegészítő jövedelemforrás	
Probléma	A térség turisztikai lehetőségei az adottságokhoz képest kihasználatlanok. Az adottság kevés, ha nincs elegendő, és korszerű szállás- és vendégfogadási hely, és a turisztikai szolgáltatások nem megfelelőek vagy hiányosak. Hajdúszovát falusi hangulata, a családi légkör, a természetközelség, Hajdúszoboszló közelsége, a közeli gyógyfürdők együtt jó alapjai a megszálló, a térséget megismerni szándékozó vendégszám növekedésének. Igény jelentkezik a falusi szállásokra, a minőségi szolgáltatásokra	
Megoldás	Már működő, a 239/2009. (X. 20.) Korm. rendelet alapján az egy, kettő vagy három napraforgó minősítésű falusi szálláshelyek fejlesztésére, felújítására, bővítésére. A fejlesztés már működő (teljes 2010. év), és a legfeljebb 3 napraforgós szálláshelyek fejlesztésére vonatkozhat, és a beruházás nem eredményezheti a szálláshely 4 napraforgós minőségi fokozatra emelkedését. A fejlesztés kizárólag együttműködésben valósulhat meg. Marketing tevékenység önállóan nem támogatható.	
Elvárt eredmény:	Az ÚMVP III. tengely forrásából kizárt (vagy feltételeket nem teljesítő) falusi szálláshelyek megújulása. A kisebb és nagyobb infrastrukturális fejlesztések minőségi javulást, komfortemelést eredményeznek a 4 napraforgós minősítés elérése nélkül. Megteremtődnek a kiegészítő megélhetési források feltételei. Mindezek mellett a falusi turisztikai szolgáltatások bővülése a térségi vendégéjszakák számának növekedéséhez éppúgy hozzájárul, mint a hajdúság értékeinek, egyediségének a bemutatásához, ezáltal a látogatottságának, a megtartó erejének növekedéséhez	
Érintett települések köre:	Hajdúszovát	

Maximális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH		1 500 000 HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft.
Minimális támogatási összeg (HUF) - LHH		250 000 Célterület_05
Maximális támogatási összeg (HUF) - LHH		1 500 000 C) "Hajdúk jövője" – helyi és térségi identitás erősítése
Helyzet	A térség területén több, már hagyományosan megvalósított rendezvény megtalálható az új, hagyományteremtő tekintve nagyon sokszínűek. A községek legjelentősebbek. Az önkormányzatok mellett a civil szervezetek a rendezvények aktív szervezői.	390 000 Egy-egy rendezvényre kerülő rendezvény fellelhető, de emellett rendezvények is. A témájukat, célterületüket és megvalósításukat rendezvények, a városokban a nyári fesztiválok a mellett a civil szervezetek a rendezvények aktív szervezői.
Probléma	A civil szféra általános problémája a forráshiány, ami miatt már a működési feltételek megteremtése is nehézkes. A rendezvények szervezésére támogatással, vagy szponzori hozzájárulással, vagy szponzori hozzájárulással a kapcsolódási pont, nem alakult ki a helyi települések között.	Életműveltség/divezifikáció Egymás mellett nincs forrás, vagy csak központi, önkormányzati támogatással, vagy szponzori hozzájárulással. A rendezvények támogatása a "Hajdúk Magyarország" térségi rendezvény támogatásának keretében. 1018529
Megoldás	Gyermek- és ifjúsági-, szabadidő-, sport-, történelmi-, hagyományörző-, szakmai vagy kulturális, egy/ több napos közösségi programok, rendezvények szervezésére, a szükséges szolgáltatások, kapcsolódó infrastruktúra, marketing tevékenység, ill. felszerelések és eszközök beszerzésének támogatása által. A fejlesztés kizárólag együttműködésben valósulhat meg.	NEM NEM
Elvárt eredmény:	A civil szervezetek támogatásával megerősödik a helyi társadalomban betöltött szerepük, bővül a helyi és térségi rendezvények programkínálata. Beszámíthatóak a települések kulturális értékei, hagyományai és örökségei. A térségi jelleg következtében erősödik az együttműködés, az összetartozás, a közös identitás tudat. Hozzájárul a turizmus fellendüléséhez, és a LEADER Program népszerűsítéséhez.	1018529
Érintett települések köre:	Ebés, Hajdúboszormény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Nagyhegyes	
Intenzitások - Nem LHH településen (%)		
	60	100
	60	100
	60	0
	60	0
	60	0
	60	0
	60	0
	60	0
Intenzitások - LHH településen (%)		
	65	100
	65	100
	65	0
	65	0
	65	0
	65	0
	65	0
	65	0
Minimális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH		250 000

HACS neve		HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft.	
Célterület tervező 2011 - v2		Célterület_06	
Célkitűzés		D) Élhetőbb vidékért	
Vonatkozó HPME azonosítója		390a06	
Jogcím		Közösségi célú fejlesztés	
UMVP intézkedés		Életminőség/diverzifikáció	
Célterület megnevezése (címe)		Szabadidős szolgáltatások fejlesztése- "Ép testben ép lélek"	
Célterület azonosítója		1 018 680	
Célterület komplex?		NEM	
Célterület kísértékű?		NEM	
Keretösszeg (HUF) - Nem LHH települések		16 263 055	
Keretösszeg (HUF) - LHH települések		0	
Intenzitások - Nem LHH településen (%)			
	60		100
	60		100
	60		0
	60		0
	60		0
	60		0
	60		0
	60		0
Intenzitások - LHH településen (%)			
	65		100
	65		100
	65		0
	65		0
	65		0
	65		0
	65		0

Minimális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH	250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH	3 000 000
Minimális támogatási összeg (HUF) - LHH	250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - LHH	3 000 000
Helyzet	A térség non-profit szervezeteiről megállapítható, hogy a szektor működése nagyon koncentrált. Néhány jól körülhatárolható tevékenységi csoporthoz köthető, elsősorban oktatás, szabadidő, sport, kultúra és szociális ellátás területén dolgoznak. A térség valamennyi településén jelen vannak a sport-, szabadidő-, kulturális és egyéb szolgáltatások, melyek egy részét az önkormányzatok szolgáltatnak nem kötelező feladatellátásban, másik részét a társadalmi szervezetek vállalják fel. A szabadidő hasznos, aktív eltöltéséhez szükséges alpinfrastruktúrák többnyire megtalálhatók a településeken.
Probléma	Jellemző az elöregedés, magas a kopási, érrendszeri megbetegedések száma. Az önkormányzatok, civil szervezetek lehetőségeikhez képest igyekeznek megteremteni a szabadidő egészséges eltöltésének feltételeit, de a növekvő lakossági igényeket egyre nehezebb kielégíteni, különösen igaz az ifjúság igényeinek a kielégítésére. A településeken fellelhető szabadidő-, sport-, sportturisztikai infrastruktúrák hiányosak, leromlott állapotuk miatt felújításra szorulnak, eszközellátottság nem megfelelő szintű
Megoldás	A szabadidős tevékenységek végzésére alkalmas közösségi célú terek, területek, szabadidős létesítmények, a hozzá kapcsolódó kiszolgáló és szociális létesítmények kialakítására, fejlesztésére. Az önkormányzatok vagy helyi sport egyesületek által fenntartott települési futballpályák, az ehhez kapcsolódó fejlesztések, valamint a megyei és annál magasabb osztályú bajnokságban szereplő szervezetek nem támogathatók. Kizárólag a szabadidős tevékenységet folytató szervezetek támogathatók. A fejlesztés kizárólag együttműködésben valósulhat meg. Marketing tevékenység önállóan nem támogatható.
Elvárt eredmény:	Az akcióterülethez tartozó települések közcélú szabadidős tevékenység végzésére, sportolásra használható infrastruktúrája javul, eszközellátottság növekszik, emelkedik a lakosság, turisták részére nyújtott szolgáltatások köre. A szabadidő eltöltésének és a sportolási lehetőségeknek új formái jelennek meg. Egészségesebb társadalmi csoportok, minőségi életvitel lehetőségei teremődnek meg. A HPME hozzájárul a 3. prioritásban megfogalmazott turisztikai szolgáltatások fejlesztésén túl a szolgáltatások körének bővítéséhez.
Érintett települések köre:	Ebes, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Nagyhegyes

HACS neve	HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft.
Célterület tervező 2011 - v2	Célterület_07
Célkitűzés	D) Élhetőbb vidékért
Vonatkozó HPME azonosítója	390a07
Jogcím	Közösségi célú fejlesztés
UMVP intézkedés	Életminőség/diverzifikáció
Célterület megnevezése (címe)	Közfoglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése
Célterület azonosítója	1 018 697
Célterület komplex?	NEM
Célterület kisértékű?	NEM
Keretösszeg (HUF) - Nem LHH települések	3 500 000
Keretösszeg (HUF) - LHH települések	0

Intenzitások - Nem LHH településen (%)		
	60	100
	60	0
	60	0
	60	0
	60	0
	60	0
	60	0
Intenzitások - LHH településen (%)		
	65	100
	65	0
	65	0
	65	0
	65	0
	65	0
	65	0
Minimális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH		250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - Nem LHH		500 000
Minimális támogatási összeg (HUF) - LHH		250 000
Maximális támogatási összeg (HUF) - LHH		500 000
Helyzet	A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER HACS területén 93 442 fő él. Az álláskereső aránya az aktív korú népességben belül 9,8%, amely az elmúlt évekhez képest sajnos növekedő tendenciát mutat. A térség foglalkoztatási helyzetét alapvetően meghatározza a mikro-, és kisvállalkozások helyzetének csökkenő stabilitása. A településen jelentős foglalkoztatók az önkormányzatok, akik nemcsak az intézményeik fenntartása mellett a közmunka- és közfoglalkoztatási programokban egyre több embert foglalkoztatnak.	
Probléma	A térség munkanélküliségi rátáját tekintve a megyei átlag alatti, de településenként nagy eltérések mutatkoznak, a leghátrányosabb helyzetű település Hajdúszovát. A közfoglalkoztatási programok munkalehetőséget biztosítanak a helyieknek, így megoldottá válik a település környezetének rendezése, a köztérek, utcák gondozása. A programok az élők munkabéret, járulékait fedezik, de a munkához szükséges eszközök, gépek beszerzése az alapfeltételek megteremtése az önkormányzatok számára nagyon nehéz feladat	
Megoldás	A közfoglalkoztatási programok segítségével a feltételek megteremtésével, a szükséges eszközök, szerszámok, gépek beszerzése által.	
Elvárt eredmény:	Az alapfeltételeinek megteremtésével hosszú távon is biztosítottá válik a települések részvétele a közfoglalkoztatási programokban. Munkát adva ezzel a helybélieknek, és hozzájárulva a települések környezeti szépségéhez, megoldva a napi gondozást és segítve a települések rendben tartását. Javul a közfoglalkoztatási helyzet, és ha csak időszakosan is, de több hónapon át munkát biztosít az álláskeresők részére. Ez a HPME a gazdaságfejlesztést is szolgálja, mivel hozzájárul munkalehetőségek teremtéséhez.	

Érintett települések köre:	Ebes, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Nagyhegyes
-----------------------------------	--

Felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy pályázat beadásához a HVS mellett a LEADER program meghirdetésével kapcsolatos **jogcímrendelet, pályázati felhívás, HPME katalógus és MVH közlemény** ismerete szükséges!

3.5 Forrásallokáció

A források allokálása az egyes intézkedések (HPME) szintjén történik meg, mivel ezen a szinten születik a döntés arról, hogy az egyes intézkedések egymás viszonylatában milyen fontosságúak. A meghirdetett intézkedéshez tartozó, rendelkezésre álló forrást a jogszabályi háttér is tartalmazza (jogcímrendelet, az Akciócsoport HPME katalógusa).

A LEADER vonatkozásában fontos követelmény, hogy a vállalkozási alapú fejlesztésre allokált forrásoknak el kell érniük a LEADER HPME-kre allokált **források minimum 45%-át**. Ez az arány az ÚMVP III. és IV. tengely forrásának egészére is értendő és követelmény.

Akciócsoportunk területén a rendelkezésre álló forrás összesen **7 014 967 Euro**.

- ✓ III. tengely: **6 023 340 Euro** (1 606 424 778 Ft)
- ✓ LEADER: **991 627 Euro** (268 155 723 Ft)
- *Ebből kötelezettségvállalás történt:*
 - ✓ III. tengely- 1. kör: **3 988 251 Euro**
 - ✓ III. tengely- 1. kör után történt forrásmódosulás: **102 370 Euro**
 - ✓ III. tengely- 2. kör: **870 091 Euro**
 - ✓ LEADER: **840 473 Euro**
- *Maradvány forrás:*
 - ✓ III. tengely: **1 062 628 Euro**
 - ✓ LEADER: **151 154 Euro**

A **37/2011. (V.12.) VM rendelet** alapján Akciócsoportunk kiegészítő forráshoz jut a következőképpen:

- III. tengely: 61 841 540 Ft
- LEADER: 69 005 658 Ft

MELLÉKLET- 5.2.1. Forrás felhasználás a HA-VER HACS területén

A LEADER 2. körében (2011.) 109 880 695 Ft áll rendelkezésre, melynek összegét a maradóforrás, és az IH által jóváhagyott többletforrás adja. A gazdaságfejlesztési arány (vállalkozási alapú HPME-k értéke) megfelel a feltételeknek, hiszen a 71 617 640 Ft meghaladja a 45%-ot.

LEADER program intézkedései forrás megjelölésével, 2011. május:

HPME megnevezése	Típus (Gazdaságfejl. vagy Szolgáltatásf.)	Forrás millió Ft		Minimális támogatási összeg	Maximális támogatási összeg	Várható kérelmek
		Ft	EUR			db
3.2.5. Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen	G	3 000 000	10 793	250 000	3 000 000	5
3.2.6. Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által	G	25 000 000	89 944	250 000	3 000 000	12
4.1.5. Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése	G	15 000 000	53 967	250 000	1 500 000	16
4.1.6. Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése a hátrányos helyzetű településen	G	3 000 000	10 793	250 000	1 500 000	7
4.1.8. Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása	G	19 436 006	69 926	250 000	3 000 000	18
4.1.9. Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása hátrányos helyzetű településen	G	6 181 634	22 240	250 000	3 000 000	4
8.1.2. Hajdúk Magyarországa (LEADER) térségi rendezvények	Sz	18 500 000	66 559	250 000	1 500 000	15
5.1.2. Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése	Sz	3 500 000	12 592	250 000	500 000	7
5.3.2 Szabadidős szolgáltatások fejlesztése- "Ép testben ép lélek"	Sz	16 263 055	58 511	250 000	3 000 000	5

*(sárga cella: hátrányos helyzetű településen meghirdetett)

MELLÉKLET- 5.2.3. LEADER forrás 2011. május

Az össz LEADER forrást tekintve az alábbi megállapítások tehetők.

- A 37/2011. (V.12.) VM rendelet az összforrás 337 161 431.- Ft
- A gazdaságfejlesztés- szolgáltatásfejlesztés 45%- 55%-os arányának betartásánál figyelembe kell venni az eddigi kötelezettségvállalás, és a tervezett felhasználás összegét is.
- A LEADER 1. körében a szolgáltatásfejlesztési intézkedésekre tervezett összeg (55%) felhasználásra került.
- A tervezés alapján a teljes LEADER fejlesztési forrásból 153 189 619.- Ft (45,44%) gazdaságfejlesztésre, 183 971 812.- Ft (54,56%) szolgáltatásfejlesztésre fordítandó.

MELLÉKLET- 5.2.4. Gazdaságfejlesztés- Szolgáltatásfejlesztési arányok a LEADER összforráson belül

MELLÉKLET-5.2.5. IH forrástáblázat Excel

4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiával kapcsolatos intézkedések

4.1 Nyilvánossági intézkedések, projektötlet-gyűjtés

Ebben a fejezetben kell ismertetni a HVS tervezés/felülvizsgálat folyamatában megvalósított nyilvánossági intézkedéseket. Ezek közé tartozik a konzultációs, projektötlet beadási lehetőség meghirdetése, a tervezői csoport/HACS által rendezett fórumok, egyeztetések rövid összefoglalója, valamint a HVS Helyi Akciócsoport tagság általi elfogadásának leírása.

Az intézkedésekkel kapcsolatos alátámasztó dokumentumokat a HVS **MELLÉKLET 5.3.** pontja tartalmazza.

1. *Hirdetmény* a HVS felülvizsgálat indításáról (csatolva): a HACS munkaszervezete hirdetményekben tájékoztatta a térség lakosságát, helyi szereplőket. A tájékoztatás tartalmazta az a közlemény 2. mellékletében szereplő mintában feltüntetett információt.
 - Megjelenés a HACS saját honlapján (www.haverkft.hu)- 2011. február 11.
 - A hirdetmény a HACS valamennyi települési önkormányzatának (Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Ebes, Nagyhegye, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hajdúdorog) e-mailben, postán és faxon is megküldésre került, levélben ösztönözve Őket a felülvizsgálat hirdetéséről.
2. *Kifüggesztésre került* valamennyi polgármesteri hivatal hirdetőtábláján (telefonos egyeztetés alapján)
3. Megjelent 5 települési honlapon (Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Hajdúszovát, Hajdúdorog, Ebes)
 - A HA-VER Nonprofit Kft. 81 tagjának e-mailben és postán is megküldtünk egy tájékoztató levelet a HVS felülvizsgálat indításáról. A működésünk óta vezetett ügyfél regisztráció alapján keletkezett e-mail címekre (pályázók, támogatási kérelmet benyújtók, személyes, e-mailes, telefonos megkeresések) elküldtük a hirdetményt és a meghívót.
4. A HACS közzétette a honlapján (www.haverkft.hu) a HVS felülvizsgálat aktuális állásáról szóló *tájékoztatásokat*, valamint a HVS véleményezés alatt levő aktuális szövegét, tervezett célterületeit, munkaanyagait, továbbá e-mailen biztosította azok véleményezési lehetőségét.
5. A HACS a HVS felülvizsgálat alatt folyamatos konzultációs lehetőséget biztosított a HACS munkaszervezet irodájában. A nyitvatartási idő alatt a munkaszervezet kollégái hétfőn 8-tól 6 óráig, keddtől csütörtökig 8-tól 16 óráig fogadják az ügyfeleket. A konzultációs lehetőség a településeken tartott fórumok után, a helyszínen is biztosított volt.
6. A HACS által 2011.02.17-én, Hajdúböszörményben megtartott *HVS felülvizsgálatot indító megbeszélés* nyilvánossága biztosított volt. A tervezői csoport tagjai megválasztásra kerültek, 11 fővel. A 35 jelen lévő HACS taggal a döntés a közlemény alapján szabályszerű volt. (A teljes HACS tagság 42%-a jelent meg- az üzleti és civil szféra több mint 50%-os arányával-, a jelenlévők egyhangú támogatása mellett született a döntés.)
7. A *HACS döntéshozó testülete elfogadta a felülvizsgált HVS-t*. A munkaszervezet elektronikusan az ÚMVP elektronikus beszámoló felületre csatolta 2011.03.18-án, és közzétette a HACS honlapján is.

8. A munkaszervezet *vidékfejlesztési fórumokat* tartott a HVS felülvizsgálattal kapcsolatosan a térség településein, ahol a főbb irányok meghatározása, a vélemények hangoztatása, javaslatok megfogalmazása mellett a helyi fejlesztési igények felmérése, problémák felvetése és projektgyűjtés a legfontosabb cél. Az aktivitás közepesnek mondható. Szinte valamennyi projektgyűjtő adatlap átvétele a rendezvényeinkhez kapcsolódik. A korábbi tapasztalatoknak megfelelően a pályázati lehetőségek iránt érdeklődő, aktív helyi szereplők jelentek meg, és adták be projekt elképzeléseiket.

Fórumok:

- február 23. Hajdúnánás
- február 28. Hajdúszovát
- március 1. Hajdúszoboszló
- május 23. Hajdúdorog

Érintett szereplők:

- o HACS tagság
- o eddigi pályázók
- o potenciális pályázók
- o ügyféladatbázisban szereplő szervezetek, személyek
- o önkormányzatok
- o média (újságírók, honlap szerkesztők)

A beérkezett projekt adatlap: 65 db, ebből

önkormányzat: 30

civil szervezet: 13

vállalkozó: 11

magánszemély: 11

A HVS felülvizsgálat tehát az IH közlemény alapján, a nyilvánosság biztosításával, a tervezői csoport koordinálásával valósult meg, és 2011. május 23-án, az Akciócsoport ülésével, és vidékfejlesztési fórummal zárult. A HACS tagság elfogadta az elmúlt 4 hónap eredményeképpen létrejött HVS dokumentumot (Word), LEADER célterület tervezőt (Excel), LEADER forrástáblát, és az akcióterület LEADER kritériumrendszerét elfogadta.

4.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia végrehajtása

A jelenlegi HVS tervezési területe lefedi a Hajdúszoboszlói, Hajdúböszörményi kistérség földrajzi területét. A térségekben már korábban elkészültek és rendelkezésre állnak azok a dokumentumok, tanulmányok, területfejlesztési koncepciók, stratégiák és operatív programok, melyek megvalósítása részben megkezdődött. A meglévő fejlesztési tervek jó alapul szolgálnak, megbízható szakmai háttérrel adnak a jelenlegi HVS intézkedéseinek tervezéséhez. A HVS kialakítása során a tervező csoport az érintett települések önkormányzatainak, vállalkozásainak, valamint a civil szféra javaslataira, igényeire támaszkodott, valamint felhasználta a rendelkezésre álló fejlesztési koncepciókat, és elemző anyagokat.

A stratégia és ezen belül a LEADER program megvalósításától azt várjuk, hogy a Hajdúság hagyományainak és a települések karakterének megőrzése mellett vonzó, élhető, fejlődő, egészséges környezetet nyújtó, minőségi termelést és szolgáltatásokat nyújtó, színvonalas turisztikai attrakciókat és mezőgazdasági termékeket biztosító, tudatos térségi együttműködésen alapuló térség alakul ki, ahol a munkahelyteremtés által erősödő versenyképesség, és a helyi specialitásokra alapozott „térségi identitás” kialakulása növeli a térség népességmegtartó erejét.

A fentieknek és a LEADER alapelveknek, kritériumoknak megfelelően tervezzük a további működést, amelyhez szükségesek az alulról jövő kezdeményezések. Ezek fórumai továbbra is a különböző települési, térségi fórumok, melynek célja, hogy minden lakoshoz eljussanak a vidékfejlesztéssel, és a helyi akciócsoporttal kapcsolatos információk, illetve javaslatok, vélemények érkezzenek a programok megvalósításával kapcsolatban.

A nyilvánosság bevonásával kívánjuk LEADER elveknek megfelelő működésünket biztosítani, ahogy tettük ezt eddig is. Tervezzük nyílt napok szervezését, rendszeres fogadóórát biztosítunk a munkaszervezet irodájában. Élni kívánunk a helyi médiák kínálta lehetőségekkel és a saját honlapunkon túlmenően a települési honlapokon is rendszeresen tájékoztatást kívánunk adni az aktualitásokról, népszerűsítjük a helyi HVS-t, valamint a pályázati lehetőségeket.

5 Mellékletek

5.1 A HVS felülvizsgálat során végzett tevékenységek

HACS ülés: 4 alkalom
 Taggyűlés: 2 alkalom
 TCS ülés: 8 alkalom

Fórum: 4 alkalom
IH, MVH Egyeztetés: 2 alkalom

<i>Időpont</i>	<i>Helyszín</i>	<i>Jellege</i>	<i>Részvevők száma (fő)</i>	<i>Téma</i>
2011.02.17.	Hajdúböszörmény, Petőfi Ház Borostyán terem	Taggyűlés + HACS ülés + HVS általános felülvizsgálat indító megbeszélés	55	TCS megválasztása Projektötlet-gyűjtés
2011.02.23.	Hajdúnánás, HA-VER Kft. iroda	TCS ülés I.	10	TCS vez. megválasztása TCS munka- és ütemterv HVS áttekintése
2011.02.23.	Hajdúnánás, Polgármesteri Hivatal	Fórum	29	HVS felülvizsgálata, projektgyűjtés
2011.02.28.	Hajdúszovát, Polgármesteri Hivatal	Fórum	14	HVS felülvizsgálata, projektgyűjtés
2011.03.01.	Hajdúszoboszló, Polgármesteri Hivatal	Fórum	7	HVS felülvizsgálata, projektgyűjtés
2011.03.02.	Hajdúnánás, HA-VER Kft. iroda	TCS ülés II.	10	HVS jövőképe, célkitűzései, intézkedései, projektötletek értékelése
2011.03.10.	Nagyhegyes, Rendezvényház	TCS ülés III.	7	HVS jövőkép, célkitűzés
2011.03.10.	Nagyhegyes, Rendezvényház	taggyűlés	14	HVS elfogadása
2011.03.10.	Nagyhegyes, Rendezvényház	Taggyűlés + HACS ülés	25	HVS jövőképe, célkitűzései, intézkedéseinek elfogadása
2011.03.17.	Hajdúszoboszló, Hotel Korona	TCS ülés IV.	9	HVS intézkedései, projektötletek
2011.03.24.	Hajdúdorog, Polgármesteri Hivatal	TCS ülés V.	9	HVS intézkedései, projektötletek
2011.03.24.	Hajdúdorog, Polgármesteri Hivatal	HACS ülés	27	HVS elfogadása a beérkezett projektek alapján
2011.04.06.	Hajdúnánás, HA-VER Kft. irodája	TCS ülés VI.	7	HVS célterületei
2011.04.14.	Hajdúnánás, HA-VER Kft.	TCS ülés VII.	7	HVS célterület-tervező pontosítása
2011.04.14.	MVH Nyíregyháza	Célterület egyeztetés	5	Célterület tervező egyeztetése
2011.04.19.	MVH Budapest	IH célterület egyeztetés	5	Célterület tervező egyeztetése
2011.05.23.	Hajdúdorog, Polgármesteri Hivatal	TCS ülés VIII.	8	HVS LEADER célterületek
2011.05.23.	Hajdúdorog, Polgármesteri Hivatal	Taggyűlés	20	HVS LEADER célterületek

2011.05.23.	Hajdúdorog, Polgármesteri Hivatal	HACS ülés + Vidékfejlesztési fórum	26	HVS LEADER célterületek
2011.05.23.	Hajdúdorog, Polgármesteri Hivatal	Fórum	27	HVS LEADER célterületek

5.2 Pénzügyi táblázatok, forrásallokáció

5.2.1. Forrás felhasználás a HA-VER HACS területén

ÚMVP tengely:	Forrás (Euro)	Kötelezettség-vállalás 1. és 2. kör (Euro)	Maradvány forrás (Euro)	Kiegészítő forrás (Ft)	Forrás 2011. május	
					Ft	Euro
III. tengely	6 023 340	3 988 251	1 932 719	61 841 540	295 357 453	1 062 628*
IV. tengely (LEADER)	991 627	840 473	151 154	69 005 658	109 880 695	395 325
ÖSSZESEN:	7 014 967	4 828 724	2 083 873	130 847 198	405 238 148	1 457 953

* Az első kör lezárását követő forrásváltozással, mely során a kötelezettségvállalás módosult (mínusz 102 370 Euro)

5.2.2. Árfolyam számítása

év	2009.	2010.	2011.
Euró árfolyam:	266,7	270,42	277,95

5.2.3. LEADER forrás 2011. május

LEADER 2. kör (maradékforrás+ többletforrás)	109 880 695 Ft
Ebből Gazdaságfejlesztésre fordítandó	71 617 640 Ft
Ebből Szolgáltatásfejlesztésre fordítandó	38 263 055 Ft

5.2.4. Gazdaságfejlesztés- Szolgáltatásfejlesztési arányok a LEADER összforráson belül

Össz. LEADER forrás: Kötelezettségvállalás+ maradék + kiegészítő forrás	337 161 431 Ft	
Ebből gazdaságfejlesztés →	153 189 619 Ft	45,44 %
Ebből szolgáltatásfejlesztés →	183 971 812 Ft	54,56 %

5.2.5. Forrás táblázat, LEADER 2011. május

HPME/CÉLTERÜLET TERVEZŐ ÉS ELLENŐRZŐ TÁBLÁZAT			HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft.								Kód:	39
II. CÉLKITŰZÉSEK	A) Versenyképes gazdaság a Hajdúságban	A) Versenyképes gazdaság a Hajdúságban	B) Turizmus fejlesztése	B) Turizmus fejlesztése	C) "Hajdúk jövője" – helyi és térségi identitás erősítése	D) Élhetőbb vidékért	D) Élhetőbb vidékért					
HPME sorszama	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10		
HPME címe	Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése	Helyi termékek előállításával, feldolgozásával, forgalmazásával foglalkozó vállalkozások támogatása	Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által	Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen	"Hajdúk Magyarországa" térségi rendezvények támogatása	Szabadidős szolgáltatások fejlesztése- "Ép testben ép lélek"	Közfoglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése	NR	NR	NR		
III. INTÉZKEDÉSEK (HPME)	A1.	A2.	B1.	B2.	C1.	D1.	D2.	NR	NR	NR		
Célterület jogcím besorolása (HVS jogcím szerint, betűjellel)	0b	0b	0b	0b	0c	0a	0a	NR	NR	NR		
Célterülethez allokált forrás (Ft)	18 000 000	25 617 640	25 000 000	3 000 000	18 500 000	16 263 055	3 500 000	0	0	0	109 880 695	összeg
Gazdaságfejlesztési (igen=1, nem=0)	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	4	darab
Kis értékű célterület (igen = 1, nem = 0; LEGFELJEBB 4 DB)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	RENDBEN
Komplex fejlesztés (igen = 1, nem = 0; LEGFELJEBB 2 DB; KOMPLEX NEM LEHET KISÉRTÉKŰ)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	RENDBEN
Ellenőrzés (gazdaságfejlesztési arány). Minimum 45%.	18 000 000	25 617 640	25 000 000	3 000 000	0	0	0	0	0	0	71 617 640	RENDBEN
Ellenőrzés (kis értékű aránya). Maximum 10%.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	RENDBEN
HPME/célterület kód	390b01	390b02	390b03	390b04	390c05	390a06	390a07	3908	3909	3910		



5.3 A nyilvánossági intézkedésekre vonatkozó igazoló dokumentumok

Hirdetmény:



ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013



LEADER

HA-VER Nonprofit Kft.



HAJDÚSZABOLCSI VERSENYKÉPESSÉG
LEADER HELYI AKCIÓNCSOPORT

H I R D E T M É N Y

Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatáról Projekt ötlet gyűjtésről

Tisztelt helyi lakosság! Tisztelt vidékfejlesztési szereplők!

Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program Irányító Hatóságának 6/2011 (II.4.) közleménye alapján 2011. február 7-től megkezdődött a térségi Helyi Vidékfejlesztési Stratégiánk felülvizsgálata, aktualizálása, melynek első szakaszára (általános felülvizsgálat) a 2011.02.07. – 2011.03.18. közötti időszak áll az Akciócsoport rendelkezésre.

A tervezői munkában való részvétel a térség valamennyi szereplője adott.

Projekt ötlete van? Fejlesztetni akar? Vagy elkötelezett a térség fejlődése iránt? Keresse meg az Akciócsoport munkaszervezetét!! Február 15. és március 4. között fórumokat is szervezünk a térség több településén, ahol személyesen is konzultálhat az Akciócsoport munkatársaival.

Célunk a helyi fejlesztési igények ismételt felmérése, a világban és hazánkban zajló gazdasági folyamatokhoz való illeszkedés biztosítása, egyéb, 2008. év óta jelentkező fejlesztési igények összegyűjtése, beillesztése a stratégiába. (A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia tartalmazza a térség jövőképét, a főbb célkitűzéseket, a jelenlegi helyzet elemzését, valamint a térség fejlesztésére irányuló intézkedéseket és az azokhoz rendelhető pénzügyi forrást. E dokumentum alapján várhatóak a 2011-12. évi helyi pályázati kiírások!)

Térségünkben a [HVS felülvizsgálat indító megbeszélésére 2011. február 17-én](#) kerül sor a **Hajdúböszörményi Petőfi Ház** Borostyán termében (4220 Hajdúböszörmény, Petőfi u. 15.) 17 órától. Az akciócsoport tagjai ezen a nyílt taggyűlésen döntenek a felülvizsgálatot koordináló tervezői csoport kijelöléséről. A tervezői csoport tagjai lehetnek: a HACS tagsága és minden olyan helyi szereplő, aki vállalja a tervező munkát, ötleteket gyűjt, segíti a térség leghatékonyabb fejlesztési irányainak kidolgozásában.

Tervezzünk együtt!

Projekt ötletét, javaslatait leadhatja:

- Személyesen a munkaszervezet irodájában (4080 Hajdúnánás, Bocskai u.2.-4.)
- E-mail-ben: haverkft@gmail.com
- A fórumokon, melyek időpontjáról a www.haverkft.hu honlapunkon tájékozódhat

Magyar Endre
Munkaszervezet vezető

Elérhetőség:

Tel: 06 30 758 67 81; e-mail: haverkft@gmail.com; honlap: www.haverkft.hu



Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

HVS felülvizsgálat indító megbeszélése, nyílt HACs ülés





HA-VER Nonprofit Kft.

MEGHÍVÓ

Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indító megbeszélésére

Tájékoztatjuk, hogy az ÚMVP Irányító Hatóságának 6/2011 (II.4.) közleménye alapján a HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport által jóváhagyott Helyi Vidékfejlesztési Stratégiát (HVS-t) felülvizsgáljuk, frissítjük!

Az Akciócsoport nyilvános ülést tart, mellyel megkezdődik a térségi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálata a nyilvánosság bevonásával. Az indító értekezleten minden térségi szereplő részt vehet, aki érdeklődik a vidékfejlesztés iránt.

Időpont: 2011. február 17. (csütörtök), 17 óra
Helyszín: Petőfi Ház, Borostyán terem, 4220 Hajdúböszörmény, Petőfi u. 15.

Az akciócsoport tagjai a gyűlésen döntenek a felülvizsgálatot koordináló **tervezői csoport** kijelöléséről. A tervezői csoport tagjai lehetnek: a HACs tagsága és minden olyan helyi szereplő, aki vállalja a tervező munkát, ötleteket gyűjt, segíti a térség leghatékonyabb fejlesztési irányainak kidolgozásában.

Célunk a helyi fejlesztési igények ismételt felmérése, a világban és hazánkban zajló gazdasági folyamatokhoz való illeszkedés biztosítása, egyébként, 2008. év óta jelentkező fejlesztési igények összegyűjtése, beillesztése a stratégiába. (A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia tartalmazza a térség jövőképét, a főbb célkitűzéseket, a jelenlegi helyzet elemzését, valamint a térség fejlesztésére irányuló intézkedéseket és az azokhoz rendelkezhető pénzügyi forrást. E dokumentum alapján várhatóak a 2011-12. évi helyi pályázati kiírások!)

Tervezzünk együtt!

MINDEN ÉRDEKLŐDŐT VÁRUNK SZERETETTEL!

Magyar Endre
Munkaszervezet vezető

Elérhetőségeink
 Tel: 06 30 758 67 8; e-mail: haverkft@gmail.com; honlap: www.haverkft.hu


 Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
 a vidéki területekbe beruházó Európa

Megjelenések:

- Meghívó HVS általános felülvizsgálatát indító megbeszélésre 2011.02.10.
http://haverkft.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=166&Itemid=67
- Hirdetmény HVS felülvizsgálatról, Projekt ötlet gyűjtésről 2011.02.11.
http://haverkft.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=167&Itemid=2
- Fórumokra meghívó (Hajdúnánás, Hajdúszovát, Hajdúszoboszló) 2011.02.18.
<http://haverkft.hu/images/stories/mvf.pdf>
- Projektötlet adatlap 2011.02.21.
http://haverkft.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=166&Itemid=69
- HVS vitaanyag I. verzió 2011.03.07.
http://haverkft.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=166&Itemid=69
- HVS 2. verzió 2011.03.16.
http://www.haverkft.hu/images/stories/hvs_2011.03.10..pdf
- Tájékoztató a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatáról – 2011.05.03
http://haverkft.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=195&Itemid=1
- HVS tervezet 2011.05.20. állapot – 2011.05.20.
http://haverkft.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=166&Itemid=69

Hirdetmény megjelentetése:

A települési önkormányzatok Polgármesteri Hivatalának hirdetőtábláján, ill. a HACS és a települési honlapokon.

The screenshot shows a web browser window displaying the website of HA-VER Nonprofit Kft. The page title is "HIRDET M É N Y Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatáról Projekt ötlet gyűjtésről". The main content area features a large heading "HIRDET M É N Y Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatáról Projekt ötlet gyűjtésről" and a sub-heading "Tiszelt helyi lakosság! Tiszelti vidékfejlesztési szereplők!". The text below explains the purpose of the project, which is to gather ideas for the review of the Local Rural Development Strategy. It mentions that the project is part of the EU Rural Development Program and aims to improve the strategy based on local needs and opportunities. The text also states that the project is open to all interested parties and that the results will be used to inform the development of the strategy for the 2014-2020 period.

The screenshot shows a web browser window displaying the website of HA-VER Nonprofit Kft. The page title is "Tájékoztató a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatáról". The main content area features a large heading "Tájékoztató a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatáról" and a sub-heading "Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa". The text below explains the purpose of the project, which is to gather ideas for the review of the Local Rural Development Strategy. It mentions that the project is part of the EU Rural Development Program and aims to improve the strategy based on local needs and opportunities. The text also states that the project is open to all interested parties and that the results will be used to inform the development of the strategy for the 2014-2020 period.

Meghívó megjelentetése a HVS általános felülvizsgálatát indító megbeszélésre:

A települési önkormányzatok Polgármesteri Hivatalának hirdetőtábláján, ill. a HACS, és a települési honlapokon.

The screenshot shows the website of HA-VER Nonprofit Kft. The main heading is "Meghívó HVS általános felülvizsgálatát indító megbeszélésre". The page includes a navigation menu on the left, a search bar, and a central content area with the following text:

2011. február 11. péntek 11:39

Meghívó HVS általános felülvizsgálatát indító megbeszélésre

2011. február 10. csütörtök 11:28

Az ÚMVP Irányító Hatóságának 6/2011 (II.4.) közleménye

a 93/2007. (VII. 29.) FVM rendelet, valamint a 147/2007. (XII. 4.) FVM rendelet alapján elkészült a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia (HVS) felülvizsgálatáról, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) Irányító Hatóságához (IH) történő benyújtásáról, valamint a LEADER Helyi Akciócsoport (HACS) ezzel kapcsolatos feladatairól

Meghívó

HVS felülvizsgálattal kapcsolatos dokumentumok HACS honlapon való megjelentetése, letölthető formátumban:

The screenshot shows the website of HA-VER Nonprofit Kft. The main heading is "Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálata". The page includes a navigation menu on the left, a search bar, and a central content area with the following text:

rendezvényei

- Nyertes projektek
- Működési költségek
- GYIK
- Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

Eseménynaptár

Május 2011						
H	K	S	Cs	P	Sz	V
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

III. és IV. tengely letölthető

A projektötlet adatlap letölthető

A projektötlet adatlapot kérjük eredeti aláírással ellátva személyesen, vagy postán az alábbi címre eljuttatni: HA-VER Nonprofit Kft. 4080 Hajdúnánás, Bocsai ut 2. /2.

Meghívó Vidékfejlesztési Fórumokra - letöltés

Az ÚMVP Irányító Hatóságának 6/2011 (II.4.) közleménye

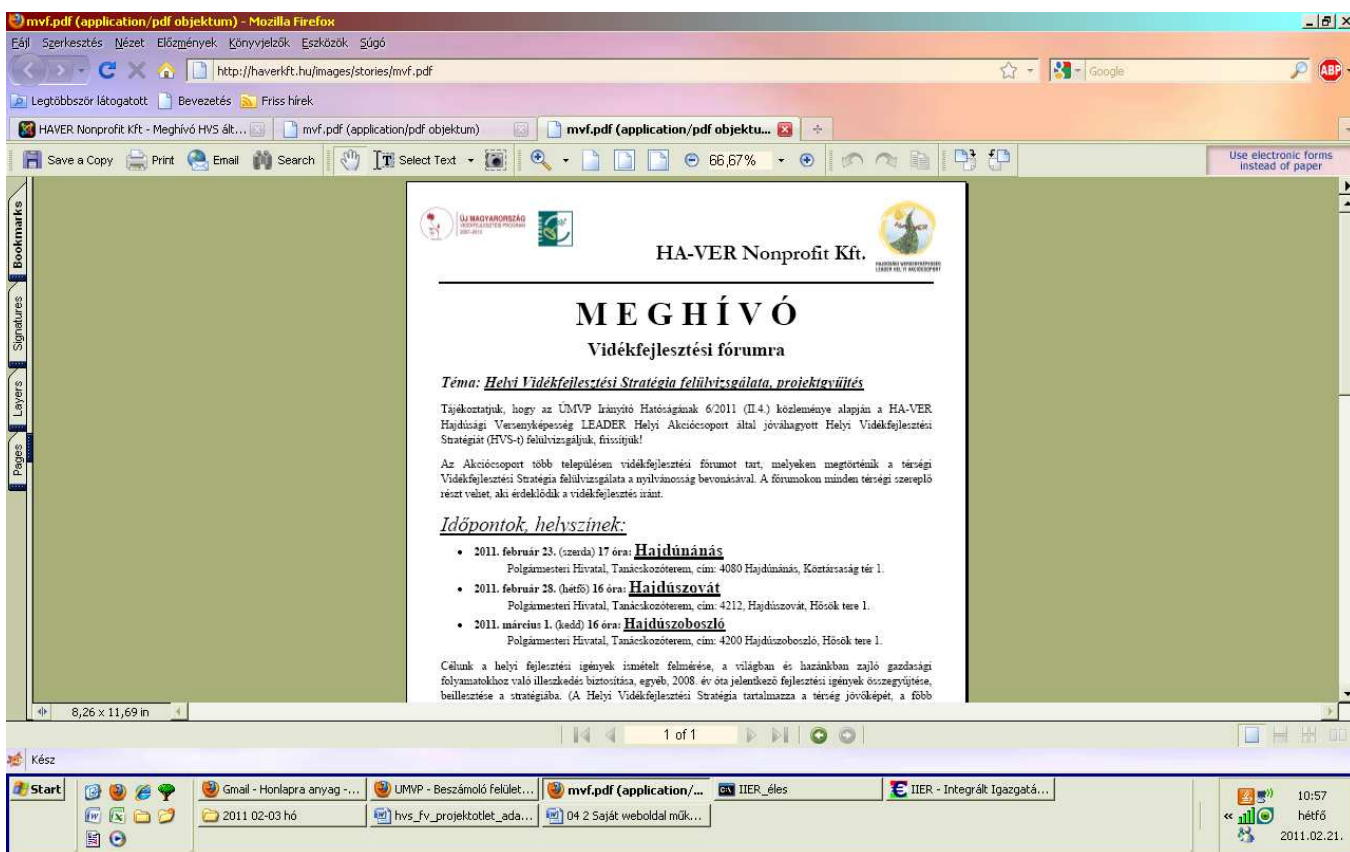
a 93/2007. (VII. 29.) FVM rendelet, valamint a 147/2007. (XII. 4.) FVM rendelet alapján elkészült a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia (HVS) felülvizsgálatáról, az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) Irányító Hatóságához (IH) történő benyújtásáról, valamint a LEADER Helyi Akciócsoport (HACS) ezzel kapcsolatos feladatairól.

Hirdetmény HVS felülvizsgálatáról: Letöltés

Meghívó indító megbeszélésre: Letöltés

Utolsó frissítés: (2011. május 20. péntek 20:38)

Vidékfejlesztési fórumok:



Hajdúnánás:



Hajdúszoboszló:



Hajdúszovát:



HVS tervezet- Vitaanyag közzététele

- HVS 1. verzió:

The screenshot shows the website of Haver Nonprofit Kft. in Mozilla Firefox. The page title is 'HVS 1. verzió'. The main content area is titled 'Vitaanyag I.' and contains the following text:

2011. március 07. hétfő 09:50
Tisztelt Érdeklődők!

A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport társadalmi vitára bocsátja a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia I. vitaanyagát.

Ez az a folyamat, amikor minden érdekeltek, érdeklődőnek lehetősége nyílik észrevételt, javaslatot megfogalmazni a stratégiával kapcsolatban. A társadalmi viták során nemcsak **elektronikusan** várjuk véleményét, észrevételét a **haverkft@gmail.com** e-mail címre, hanem **postán a 4081, Hajdúmásház Pf.: 102.** címre írásban is eljuttathatja azt vagy **személyesen a Hajdúmásház Bozsai u. 2-4.** szám alatt is várja a munkaszervezet az érdeklődőket.

Kérjük, hogy a program fontosságára való tekintettel, észrevételeit juttassa el a fent megjelölt elérhetőségek valamelyikére 2011. március 10-ig.

Vitaanyag letölthető
HVS felülvizsgálata letölthető
III. és IV. tengely letölthető

The left sidebar contains a 'Menü' section with links: Kezdőlap, Helyi Vidékfejlesztési Stratégia 2011, Bemutatók, Elérhetőségek, Pályázati tájékoztató, Hírek, Galéria, Kapcsolat. There is also a search bar.

- HVS 2. verzió:

The screenshot shows the updated website of Haver Nonprofit Kft. in Mozilla Firefox. The page title is 'HVS 2. verzió'. The main content area is titled 'HVS II.ver. 2011.03.10.' and contains the following text:

2011. március 16. szerda 14:33
Tisztelt Érdeklődők!

A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft. Taggyűlése és a Tervezői Csoport 2011. március 10-én elfogadta "Hajdúk Jövője" - Partnerségben a vidékért Helyi Vidékfejlesztési Stratégia dokumentumát.

HVS II.ver. 2011.03.10. LETÖLTHETŐ

Utolsó frissítés: (2011. március 16. szerda 14:33)

Vitaanyag I.
2011. március 07. hétfő 09:50

The top navigation bar includes: KEZDŐLAP, HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIA 2011, BEMUTATKOZÁS, ELÉRHETŐSÉGEK, PÁLYÁZATI TÁJÉKOZTATÓ, HÍREK, GALÉRIA, KAPCSOLAT.

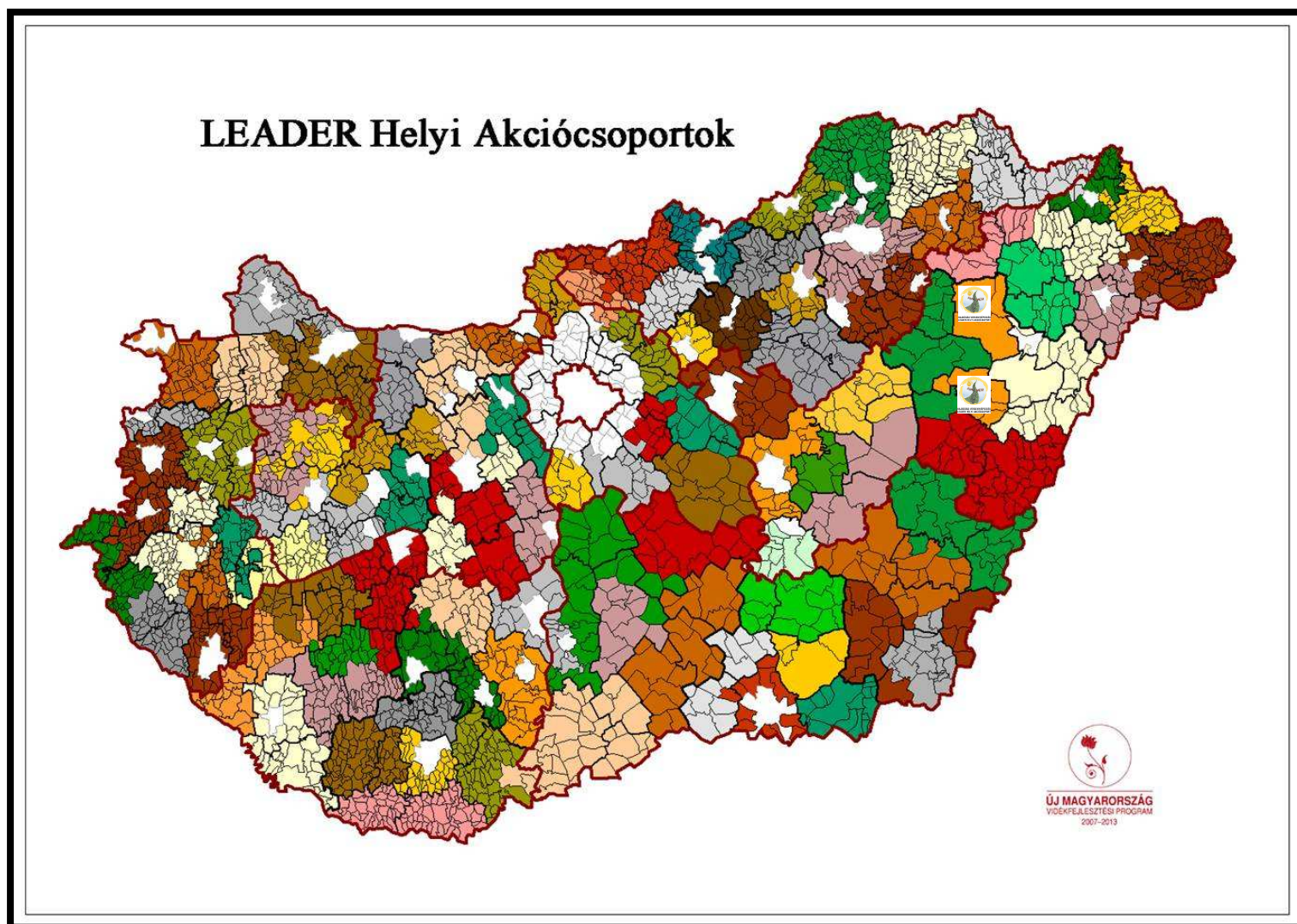
The left sidebar contains a 'Menü' section with links: Kezdőlap, Helyi Vidékfejlesztési Stratégia 2011, Bemutatók, Elérhetőségek, Pályázati tájékoztató, Hírek, Galéria. There is also a search bar.

- HVS 3. verzió:

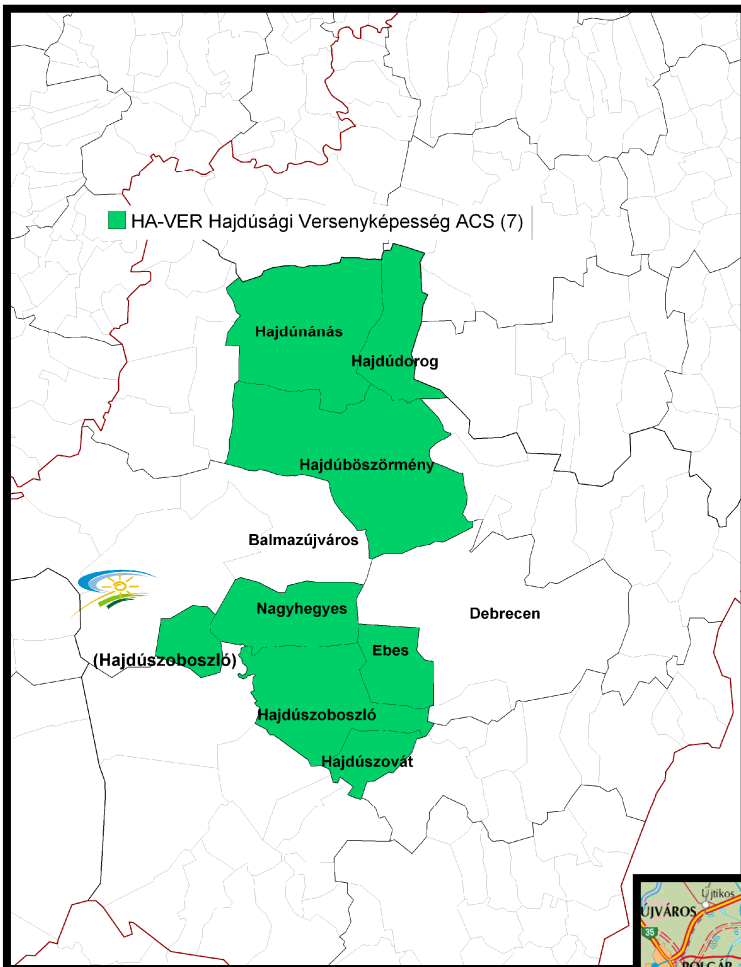
The screenshot shows a Mozilla Firefox browser window displaying the website of Haver Nonprofit Kft. The address bar shows the URL <http://www.haverkft.hu/>. The website has a dark blue navigation bar with the following menu items: KEZDŐLAP, HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIA 2011, BEMUTAKOZÁS, ELÉRHETŐSÉGEK, PÁLYÁZATI TÁJÉKOZTATÓ, HÍREK, GALÉRIA, and KAPCSOLAT. The header area contains the LEADER logo, the Haver logo (a green map of Hungary with a sun), the Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007-2013 logo, and the European Union flag. Below the header is a green banner with the text "Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki térségekbe beruházó Európa". The main content area is divided into two columns. The left column has a "Menü" section with links to Kezdőlap, Helyi Vidékfejlesztési Stratégia 2011, Bemutakozás, Elérhetőségek, Pályázati tájékoztató, Hírek, and Galéria. The right column contains a news item titled "HVS II.ver. 2011.03.10." dated 2011. március 16. szerda 14:33, with the text "Tisztelt Érdeklődők! A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség Nonprofit Kft. Taggyűlése és a Tervezői Csoport 2011. március 10-én elfogadta 'Hajdúk Jövője' - Partnerségben a vidékért Helyi Vidékfejlesztési Stratégia dokumentumát." Below this is a bold heading "HVS II.ver. 2011.03.10. LETÖLTETHETŐ" and a link "Vitaanyag I." dated 2011. március 07. hétfő 09:50. The browser's taskbar shows several open applications, including Gmail, LMVP, and Haver Nonprofit Kft., and the system clock indicates the date and time as 15:51 on 2011.03.16. A second taskbar at the bottom shows the date and time as 10:21 on 2011.05.23.

5.4 Térképek (a térség természeti, egyéb adottságait bemutató térképek)

5.4.1. Földrajzi elhelyezkedés



Forrás: FVM-VKSZI



Forrás: FVM-VKSZI

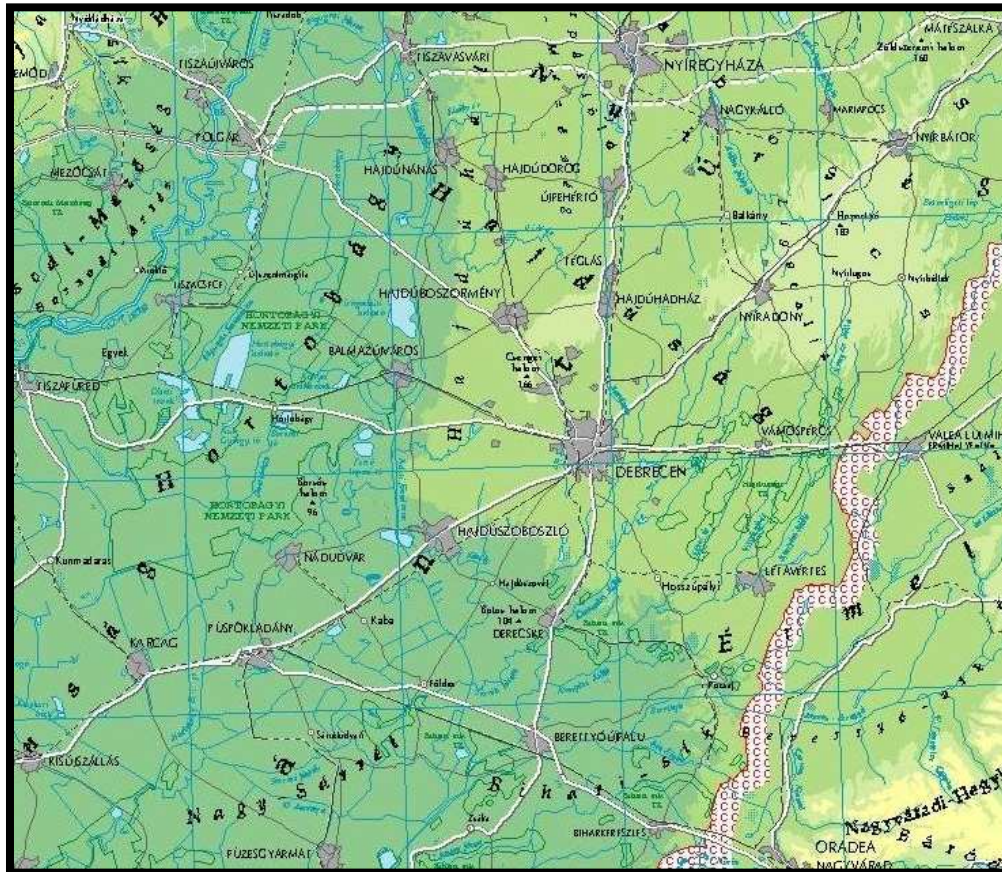
5.4.2. A HACs települései



Forrás: www.terkepcentrum.hu

5.4.3. Közlekedéshálózat

5.4.4. Domborzati adottságok



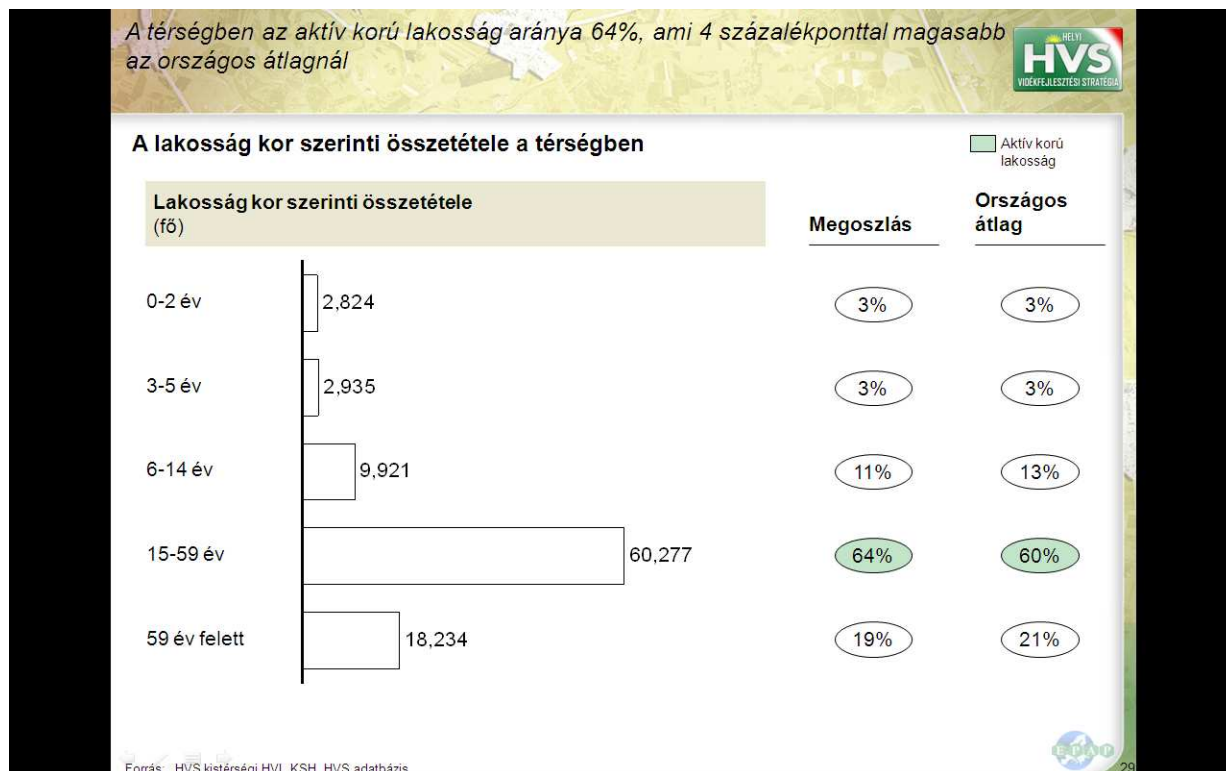
Forrás: www.terkepcentrum.hu

5.5. Táblázatok (statisztikai adatok összefoglaló táblázatai)

5.5.1. Demográfia, lakosságszám

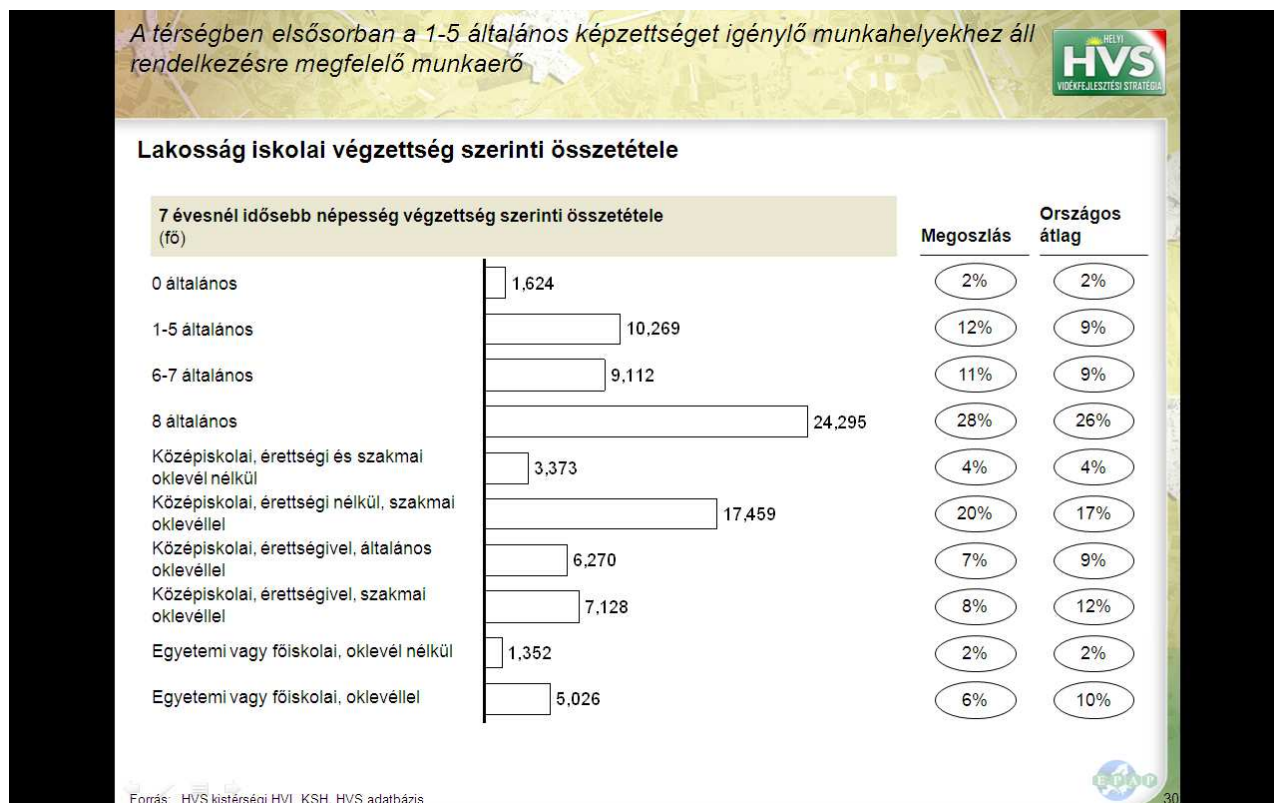


5.5.2. Demográfia, lakosság kor szerinti összetétele



Forrás: HVS

5.3.3. Demográfia, lakosság iskolai végzettség szerinti összetétele



Forrás: HVS

5.3.4. A LEADER megvalósítás során elért eredmények

Jogcím	Intézkedés	TK/ Pályázat (db)		Össz. db	Kötelezettségvállalás (Ft)
III. tengely	Falumegújítás- és fejlesztés	3	3	110 db	134 869 923
	Vidéki örökség megőrzése	4	2		51 591 248
	Turisztikai tevékenységek ösztönzése	16	3		248 612 139
	Mikrovállalkozások fejlesztése	56	23		655 895 310
LEADER_ Közösségi célú fejlesztés (54)	Közhasznú foglalkoztatási programok feltételeinek megteremtése (1 015 007)	6			11 992 254
	Szabadidős- és sport szolgáltatások fejlesztése (1 002 841)	9			42 329 136
	Hajdúk Magyarország- Hátrányos helyzetű település rendezvényeihez szükséges háttér- infrastruktúra megteremtése (1 003 804)	1			10 940 473
	Társadalmi szervezetek támogatása (1 013 340)	26			28 171 953
	Hajdúság a XXI. Század szemüvegén keresztül- marketing tevékenységek ösztönzése (1 004 041)	8			11 245 525
	Térségi marketing tevékenység ösztönzése az egységes márkanév	1			14 768 406

	alatt futó termékek értékesítési lehetőségeinek javításával (1.004.058)		103 db	
	IKSZT-hez kapcsolódó funkcióbővítő fejlesztés (1.004.713)	3		20 281 500
LEADER_ Vállalkozás alapú fejlesztés (13)	Turisztikai szálláshelyek fejlesztése (1.013.326)	4		12 087 987
	Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése (1.002.612)	8		8 260 200
	Térségi vállalkozás alapú fejlesztés támogatása (1.013.357)	1		13 713 933
LEADER_Képzés (7)	Mindenki számít- Képzések a térségben (1.003.576)	7		10 478 871
LEADER_Rendezvény (17)	Hajdúk Magyarország- Térségi rendezvények támogatása (1.003.743)	17		19 483 256
LEADER_Térségen belüli együttműködések (4)	Térségen belüli gazdasági együttműködési formák ösztönzése (1.013.333)	1		4 980 000
	Térségen belüli civil szakmai együttműködések ösztönzése (1.013.395)	3		4 407 553
LEADER_Térségek közötti és nemzetközi együttműködések (2)	Térségek közötti és nemzetközi LEADER együttműködések ösztönzése (1.013.371)	1		8 849 361
	Gazdasági szereplők térségek közötti és nemzetközi együttműködéseinek ösztönzése (1.013.364)	1	1 322 640	
LEADER_Terv, tanulmány készítése (6)	Tervek, tanulmányok készítése (1.002.827)	6	2 535 188	

5.6 A térségre vonatkozó egyéb stratégiák listája

- Helyi Vidékfejlesztési Stratégia (2008.)
- Hajdúszoboszlói Kistérségi Területfejlesztési Koncepció
- Hajdúböszörményi Kistérségi Területfejlesztési Koncepció és Program
- Hajdúböszörmény belvárosának előzetes akcióterületi terve
- Hajdúdorog Stratégiája
- Országos Területfejlesztési Koncepció
- Észak- Alföldi Operatív Program
- Új Széchenyi Terv
- „Gazdaságfejlesztési lehetőségek a Hajdúságban” Tanulmány

5.7 Fenntarthatósági alapelvek

A HVS általános értékei

Helyi fenntarthatóság: Járuljon hozzá a helyi fenntarthatósághoz, azáltal, hogy nemzeti kincsként kezeli az ország egyidülálló mezőgazdasági és természeti adottságait, továbbá segítse a térség termék és nyersanyag, energia behozatal kiváltását;

Globális fenntarthatóság: Járuljon hozzá a globális fenntarthatósághoz, különösen az éghajlatváltozás megelőzése, a biológiai sokféleség megőrzése, valamint a vízkészletek és a talaj megóvása terén;

Ökoszociális vidékfejlesztés: Segítse elő a földhasználat strukturális problémáinak megoldását és a környezetkímélő, természet-megőrző mezőgazdasági szerkezetváltást;

Vonzó vidéki világ: Segítse elő a vidéki életmód javítását, erősítse a vidék megtartó- és vonzerejét, segítse elő a vidék Magyarország megismertetését;

Értékkörző, diverzifikált gazdálkodás: Segítse elő a vidéki életmód, kultúra és hagyományok sokféleségének megőrzését, biztosítsa a kulturális örökség részét képező építészeti, régészeti,

néprajzi, településszerkezeti és táji értékek fennmaradását, óvja meg a vidék biológiai sokféleségét és relatíve jó környezetállapotát;

Gondosság és önzetlenség: Biztosítsa a „jó gazda gondossága” elvének az érvényesülését, de nem sértheti más közösségek (pl. az érintett területekkel szomszédos térségek) értékeit és érdekeit, nem vezethet a területi különbségek növekedéséhez;

Etikus működés: Elő kell segítenie az egészséges termékek előállítását, állatjóléti tevékenységet és az etikus termelés és kereskedelem kereteinek kialakulását;

Tudatos élelmiszertermelés és fogyasztás: Segítse elő az élelmiszer termékekkel kapcsolatos fogyasztói magatartás javítását és a fenntartható fogyasztási szokások elterjesztését.

A HVS-ben megjelenő környezeti szempontok

Természetmegőrző vidékfejlesztés: Egyértelműen támogatnia kell a természeti értékek, a biológiai sokféleség, a genetikai állomány és a természetes térszerkezet megőrzését;

Ökológiai vidékfejlesztés: A gazdálkodási tevékenységek, valamint a föld- és tájhasználat során az erőforrás-igény és környezethasználat vegye figyelembe a környezet korlátozott eltartó képességét és a helyi természeti adottságokat;

Szennyezés megelőzés, minimalizálás: Törekedjen a szennyezések és a hulladékok kibocsátásának megelőzésére, illetve ahol ez nem lehetséges, e kibocsátások minimalizálására (a helyi környezetet csak az eltartó-képességéig terheli);

Tovagyűrűző negatív hatások minimalizálása: Mérsékelnie kell a mezőgazdaság okozta kedvezőtlen környezeti hatásokat; különösen nem erősítheti az elsivatagosodás, az éghajlatváltozás, a szélsőséges vízjárás, a talajpusztulás kedvezőtlen környezeti hatásait, továbbá nem vezethet a különböző környezeti rendszerek közötti szennyezés-átterhelésekhez;

Dematerializáció: A felhasznált ipari nyersanyagok (pl. műtrágya, növényvédő szer, agrotechnika) és energiahordozók mennyiségét, a szállítási és raktározási igényeket minimalizálni kell;

Újrahasznosítás: Az intézkedéseknek elő kell segíteniük a szennyvizek, a hígtrágyák és a hulladékok, mezőgazdasági melléktermékek újrahasznosítását;

Takarékosság a kimerülő készletekkel: A meg nem újuló természeti erőforrások és lételemek igénybevételét minimálisra kell szorítani;

Értékvédő gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal: A feltételeken megújuló természeti erőforrások és környezeti elemek készleteit, állapotát és önszabályozó képességét fenn kell tartani és ezeket csak megújuló képességük mértéke és üteme figyelembevételével lehet igénybe venni ;

Ágazati integráció: Segítse elő a fenntartható közlekedéspolitikát, fenntartható energiapolitika, az ökológiai szemléletű tájgazdálkodás érvényre juttatását.

A HVS-ben megjelenő gazdasági szempontok

Prosperáló vidéki gazdaság: Segítse elő a magas hozzáadott értéket előállító gazdálkodást, a mezőgazdasági ágazat tőkehiányának mérséklését, a gazdálkodás stabilitását és kiszámíthatóságát;

Integrált termékpolitika: Segítse elő az integrált termékpolitika érvényesülését azáltal, hogy a termelői és fogyasztói mintázatok átalakításának iránya az anyag és energia intenzív termékek

és szolgáltatások körétől, az anyag és energia szegény, inkább tudás és kultúra alapú termelés és fogyasztás irányába mutasson;

Decentralizált vidékfejlesztés: Nem vezethet a mezőgazdasági vállalkozások indokolatlan koncentrációjához, és elő kell segítenie a vállalkozások sokszínűségét, verseny-egyenlőségét ;

„Termelj helyben, fogyassz helyben”: Segítse elő a helyi piacra jutást, a közösségi önellátást, támogassa a helyi élelmiszer-termelést és forgalmazást;

„Dolgozz helyben”: Segítse elő a helyben foglalkoztatást, a helyi kisvállalkozások fejlődését, a családi, kisközösségi gazdálkodási formák elterjesztését, támogassa a falusi életmód, a hagyományokon alapuló megélhetési formák térnyerését;

Minőségi termékek, innováció: Segítse elő a mezőgazdaságban az innovációt, az innovatív gazdálkodási technikák elterjesztését és a minőségi agrártermelést;

Diverzifikált vidéki termék kínálat: Segítse elő a sajátos értékesítésű, egyedi minőségű termékek (pl. hungarikum) előállítását;

Térségen belüli termelési együttműködések: Erősítse a térségen, településen belüli termék feldolgozási láncolat kialakítását, a termelők, gyártók egymásközi kereskedelmi kapcsolatainak javítását.

A HVS-ben megjelenő társadalmi szempontok, kritériumok

Helyi ökoszociális érdekelttség és társadalmi felelősség vállalás: Segítse elő, hogy az erőforrások használata felelősségtudatos körülmények között történjen, és a helyi közösségek érdekeit szolgálja.

Társadalmi méltányosság: Járuljon hozzá a vidéken élők megélhetésének javításához, a szegénység leküzdéséhez, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásához;

Tudásalapú vidékfejlesztés: Segítse elő a mezőgazdaságban dolgozók képzését, hozzáférését az információhoz és a tudáshoz, segítse a gazdálkodást támogató helyi szellemi kapacitások, szolgáltatások kiépítését;

Társadalmi kohézió: Segítse, hogy a vidéki közösségek kitalálják saját jövőképjüket, identitásukat, továbbá támogassa a térségek, települések társadalmi probléma importjának kikerülését (pl. városról kiköltözők vidéki szegregációja);

Szolidaritás, területi kohézió: Segítse elő az élelmiszertermelő és fogyasztó egymásra utaltságának felismerését, valamint a gazdaközösségek és a helyi társadalom kapcsolatának javítását;

Nemzedékek közötti igazságosság és társadalmi esély egyenlőség: Az erőforrások értékvédő, takarékos, hosszú távú szempontokat szem előtt tartó gazdálkodását kell megvalósítani, oly módon, hogy a nők, gyermekek, idősek, fogyatékkal élők esélyegyenlősége is biztosított legyen;

Társadalmi részvétel: Segítse a gazdatársadalom és az érintett helyi közösségek, civil és szakmai szervezetek részvételét a vidékfejlesztési döntésekben, támogassa a vidéki civil társadalom önszerveződését és fejlődését;

5.8. LEADER Kitériumok

5.8.1. A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport LEADER intézkedéseinek megvalósítása során alkalmazandó kitériumok

1.	I.	Terület alapú megközelítés	1. A projekt a közösen megalkotott és elfogadott stratégiában együttműködő települések vonatkozásában olyan témára irányul, amely közös hagyományon, adottságokon alapul, vagy újszerűsége, témája, kitűzött célja miatt a települések/térség fejlődése szempontjából fontos.
2.			2. A projekt a közösen megalkotott és elfogadott stratégiában együttműködő települések vonatkozásában olyan témára irányul, amely közös hagyományon, adottságokon alapul, vagy újszerűsége, témája, kitűzött célja miatt a helyi szereplők és a szolgáltatások fejlődése szempontjából fontos.
3.			3. A kedvezményezett a projektben olyan partnerekkel épít kapcsolatot, amelyek a LEADER támogatásra jogosult településeken végzik tevékenységeiket.
4.			4. A kedvezményezett a projekt megvalósítását tekintve olyan partnerekkel épít kapcsolatot, amelyek a LEADER támogatásra jogosult, és a projekt megvalósítási helyének településén tevékenykednek (helyi vállalkozók, helyi szervezetek).
5.	II.	Alulról építkező megközelítés	5. A kedvezményezett a helyi akciócsoport településeinek valamelyikén aktív közösségi vagy gazdasági szereplő.
6.			6. A kedvezményezett vállalja, hogy a projekt LEADER támogatással való megvalósítása esetén legalább 1 alkalommal részt vesz a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításával kapcsolatos, együttműködést erősítő személyes konzultáción, rendezvényen vagy képzésen.
7.			7. A kedvezményezett vállalja, hogy a projekt LEADER támogatással való megvalósítása esetén javaslattal, vagy projektötlettel, aktivitással részt vesz a 2014- 20-as időszak LEADER programjának, Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájának tervezésében.
8.	III.	Köz- és magánszféra partnersége	8. A projekt megvalósítása a köz- és magánszféra képviselőinek, szervezeteinek partnerségében történik.
9.	IV.	Innováció	9. A kedvezményezett a projekt megvalósításával a megvalósítás tervezett helye szerinti települést vagy a helyi akciócsoport által lefedett térséget tekintve olyan új terméket, vagy szolgáltatást vezet be, vagy magasabb színvonalú szolgáltatást hoz létre, amely a helyi stratégiában a térségi igények és elvárások között szerepelt.
10.			10. A kedvezményezett a projekt megvalósítása során új módszert, eljárást alkalmaz, amelyet eddig tevékenysége során nem alkalmazott.
11.			11. A kedvezményezett projektjével új, szélesebb piacot céloz meg, vagy a helyi szolgáltatások, erőforrások, termékek, alapanyagok hasznosításának új módját kívánja bevezetni.
12.			12. A kedvezményezett a projekt megvalósítása részeként javítja tevékenységét a az energiával való gazdálkodást tekintve (megújuló energia felhasználás, energiatakarékosság, vagy környezetkímélő technológia).
13.	V.	Integrált és ágazatközi fellépések	13. A projekt hozzájárul a jogosult településeken a gazdasági vagy társadalmi fejlődéshez és a térség szempontjából fontos, a helyi stratégiában meghatározott gazdasági vagy társadalmi igényt elégíti ki.
14.			14. A projekt hozzájárul a helyi akciócsoport területén a kulturális, környezeti, épített örökségi értékeinek, hagyományainak megőrzéséhez vagy újak teremtéséhez.
15.			15. A projekt hozzájárul a HVS jövőképekének eléréséhez.
16.	VI.	Hálózatépítés és együttműködés	16. A projekt együttműködési hálózat létrehozását célozza, vagy a megvalósítás már meglévő együttműködési hálózat keretében kerül sor.
17.			17. A projekt tartalmaz szférán belüli, szférák közötti, ágazatok közötti, és/vagy ágazaton belüli együttműködést a jogosult településeken belül.
18.			18. A kedvezményezett által javasolt projekt megvalósításának alapvető eleme a helyi akciócsoport területén kívül működő szervezetekkel való együttműködés.
19.			19. A kedvezményezett által javasolt projekt a helyi akciócsoportok közötti együttműködés feltételeinek megteremtését célozza.

5.8.2. A HA-VER Hajdúsági Versenyképesség LEADER Helyi Akciócsoport LEADER intézkedéseinek megvalósítása során alkalmazandó alapelvek célterületenként

HPME azonosító	390b01	390b02	390b03	390b04	390c05
Jogcím	Vállalkozási alapú fejlesztés	Vállalkozási alapú fejlesztés	Vállalkozási alapú fejlesztés	Vállalkozási alapú fejlesztés	Rendezvény
Célterület megnevezése	Vállalkozások marketing tevékenységének ösztönzése	Helyi termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó vállalkozások támogatása	Turisztikai tevékenységek ösztönzése a helyi szolgáltatások fejlesztése által	Turisztikai szálláshelyek fejlesztése hátrányos helyzetű településen	„Hajdúk Magyarország” térségi rendezvények támogatása
Célterület azonosító	1018499	1018819	1018512	1018673	1018529
LEADER kritériumok	2. A projekt a közösen megalkotott és elfogadott stratégiában együttműködő települések vonatkozásában olyan témára irányul, amely közös hagyományon, adottságokon alapul, vagy újszerűsége, témája, kitűzött célja miatt a helyi szereplők és a szolgáltatások fejlődése szempontjából fontos.	2. A projekt a közösen megalkotott és elfogadott stratégiában együttműködő települések vonatkozásában olyan témára irányul, amely közös hagyományon, adottságokon alapul, vagy újszerűsége, témája, kitűzött célja miatt a helyi szereplők és a szolgáltatások fejlődése szempontjából fontos.	1. A projekt a közösen megalkotott és elfogadott stratégiában együttműködő települések vonatkozásában olyan témára irányul, amely közös hagyományon, adottságokon alapul, vagy újszerűsége, témája, kitűzött célja miatt a települések/térség fejlődése szempontjából fontos.	2. A projekt a közösen megalkotott és elfogadott stratégiában együttműködő települések vonatkozásában olyan témára irányul, amely közös hagyományon, adottságokon alapul, vagy újszerűsége, témája, kitűzött célja miatt a helyi szereplők és a szolgáltatások fejlődése szempontjából fontos.	1. A projekt a közösen megalkotott és elfogadott stratégiában együttműködő települések vonatkozásában olyan témára irányul, amely közös hagyományon, adottságokon alapul, vagy újszerűsége, témája, kitűzött célja miatt a települések/térség fejlődése szempontjából fontos.
	3. A kedvezményezett a projektben olyan partnerekkel épít kapcsolatot, amelyek a LEADER támogatásra jogosult településeken végzik tevékenységeiket.	6. A kedvezményezett vállalja, hogy a projekt LEADER támogatással való megvalósítása esetén legalább 1 alkalommal részt vesz a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításával kapcsolatos, együttműködést erősítő személyes konzultáción, rendezvényen vagy képzésen.	3. A kedvezményezett a projektben olyan partnerekkel épít kapcsolatot, amelyek a LEADER támogatásra jogosult településeken végzik tevékenységeiket.	3. A kedvezményezett a projektben olyan partnerekkel épít kapcsolatot, amelyek a LEADER támogatásra jogosult településeken végzik tevékenységeiket.	5. A kedvezményezett a helyi akciócsoport településeinek valamelyikén aktív közösségi vagy gazdasági szereplő.
	6. A kedvezményezett vállalja, hogy a projekt LEADER támogatással való megvalósítása esetén legalább 1 alkalommal részt vesz a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításával kapcsolatos, együttműködést erősítő személyes konzultáción, rendezvényen vagy képzésen.	9. A kedvezményezett a projekt megvalósításával a megvalósítás tervezett helye szerinti települést vagy a helyi akciócsoport által lefedett térséget tekintve olyan új terméket, vagy szolgáltatást vezet be, vagy magasabb színvonalú szolgáltatást hoz létre, amely a helyi stratégiában a térségi igények és elvárások között szerepelt.	4. A kedvezményezett a projekt megvalósítását tekintve olyan partnerekkel épít kapcsolatot, amelyek a LEADER támogatásra jogosult, és a projekt megvalósítási helyének településén tevékenykednek (helyi vállalkozók, helyi szervezetek).	6. A kedvezményezett vállalja, hogy a projekt LEADER támogatással való megvalósítása esetén legalább 1 alkalommal részt vesz a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításával kapcsolatos, együttműködést erősítő személyes konzultáción, rendezvényen vagy képzésen.	6. A kedvezményezett vállalja, hogy a projekt LEADER támogatással való megvalósítása esetén legalább 1 alkalommal részt vesz a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításával kapcsolatos, együttműködést erősítő személyes konzultáción, rendezvényen vagy képzésen.
	10. A kedvezményezett a projekt megvalósítása során új módszert, eljárást alkalmaz, amelyet eddig tevékenysége során nem alkalmazott.	11. A kedvezményezett projektjével új, szélesebb piacot céloz meg, vagy a helyi szolgáltatások, erőforrások, termékek, alapanyagok hasznosításának új módját kívánja bevezetni.	6. A kedvezményezett vállalja, hogy a projekt LEADER támogatással való megvalósítása esetén legalább 1 alkalommal részt vesz a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításával kapcsolatos, együttműködést erősítő személyes konzultáción, rendezvényen vagy képzésen.	9. A kedvezményezett a projekt megvalósításával a megvalósítás tervezett helye szerinti települést vagy a helyi akciócsoport által lefedett térséget tekintve olyan új terméket, vagy szolgáltatást vezet be, vagy magasabb színvonalú szolgáltatást hoz létre, amely a helyi stratégiában a térségi igények és elvárások között szerepelt.	8. A projekt megvalósítása a köz- és magánszféra képviselőinek, szervezeteinek partnerségében történik.
	11. A kedvezményezett projektjével új, szélesebb piacot céloz meg, vagy a helyi szolgáltatások, erőforrások, termékek, alapanyagok hasznosításának új módját kívánja bevezetni.	12. A kedvezményezett a projekt megvalósítása részeként javítja tevékenységét a az energiával való gazdálkodást tekintve (megújuló energia felhasználás, energiatakarékosság, vagy környezetkímélő technológia).	9. A kedvezményezett a projekt megvalósításával a megvalósítás tervezett helye szerinti települést vagy a helyi akciócsoport által lefedett térséget tekintve olyan új terméket, vagy szolgáltatást vezet be, vagy magasabb színvonalú szolgáltatást hoz létre, amely a helyi stratégiában a térségi igények és elvárások között szerepelt.	12. A kedvezményezett a projekt megvalósítása részeként javítja tevékenységét az energiával való gazdálkodást tekintve (megújuló energia felhasználás, energiatakarékosság, vagy környezetkímélő technológia).	14. A projekt hozzájárul a helyi akciócsoport területén a kulturális, környezeti, épített örökségi értékeink hagyományainak megőrzéséhez vagy új teremtéséhez.



ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013



Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

